YENİ ÇAĞ

- **L. Longo:** İtalyan Komünist Partisi komünist hareketi
- **J. Duclos:** Gerçek demokrasi uğrunda savaş
- **B. H. Ali:** Cezayir devrimi
- **G. Adhikari:** Hindistanda kapitalist olmıyan gelişme

I. ENTERNASYONALİN YÜZÜNCÜ YILDÖNÜMÜ

Milletlerarası ilmi toplantı

BASKIYA VE DEMOKRATLARIN KOVUŞTURULMASINA KARŞI

Güney-Rodezyada iki yönlü baskı

Batı Almanyada komünistlere ve demokratlara karşı baskı

ÖZEL SAYFALARIMIZ

Türkiye Komünist Partisi

Milli Kurtuluş Savaşı yıllarında

11-12

Kasım - Aralık

1964

BARIŞ VE SOSYALİZM PROBLEMLERİ

B u s a y ı d a :

L. Longo

İtalyan Komünist Partisi Genel Sekreteri

J. Duclos

Fransız Komünist Partisi Merkez Komitesi Politbüro üyesi

B. H. Ali

Cezayir Demokratik Halk Cumhuriyeti tanınmış politikacılarından

G. Adhikari

Hindistan Komünist Partisi Merkez İcra Komitesi üyesi

Bütün ülkelerin proleterleri, birleşiniz!

YENİ ÇAĞ

11–12
Kasım – Aralık
1964

Komünist ve işçi partilerinin teori ve enformasyon dergisi

İtalyan Komünist Partisi ve dünya komünist hareketinin meseleleri

L. Longo

Dünya işçi sınıfı, dünya komünist hareketi ve bu hareketin birliği ile ilgili sorunlar karşısında tutumumuzu dile getiren Togliatti'nin partimiz tarafından yayınlanan muhtırasını incelerken, bu dokümanın gerek partimiz içinde, gerekse İtalyada ve bütün dünyada uyandırdığı yankılar üzerinde de durmamız gerekiyor.

Partimizde, Togliatti yoldaşın muhtırası, siyaset ve teşlikâtlanma alanlarında, partinin gücünü arttırmak, partiyle yığınlar arasındaki bağları geliştirmek, gittikçe artan bir birlikle, barış, demokrasi ve sosyalizm uğrunda yürütülen savaşı şiddetlendirmek için pratik çabaları arttırdı, nazari düşünceyi güçlendirdi.

«Palmiro Togliatti'nin görüş ve dilekleri İtalyan Komünist Partisinde yaşamalıdır» adlı dokümanda, Partimizin Merkez Komitesinin ve Merkez Kontrol Komisyonunun belirttikleri gibi: «Togliatti'nin nazari ve pratik çalışmalarında başlıca amaç, İtalyan toplumunun şartlarına ve ihtiyaçlarına uygun düşecek bir sosyalizm yolunda adım adım ilerlemek; çok yönlü siyasal ve toplumsal yapısı, çeşitli kültürel gelenekleri olan bir ülkede işçi sınıfının sorunlarını cevaplandırabilmekti. Leghorn'da kurulan ve İtalyan Komünist

Partisinin çekirdeğini teşkil eden ufak devrimci ve öncü grup, karşılaştığı çelişmeleri, güçlükleri yenerek, hatalarını düzelterek, yukarıda belirtilen hattı koruyarak, bugünkü güçlü parti haline gelmiştir. Partimiz bugün, işçi sınıfının öncü partisi olmaktan başka, İtalyan toplumunda derin kökler salmış, çok geniş ve her gün gelişen bir halk gücü merkezidir.»

Doküman şöyle devam ediyor: «Togliatti aynı zamanda şu zorunluğu ısrarla belirtmiştir: Partilerin bağımsızlığı ve milli yolların kabulü, hareketi proletarya enternasyonalizmi prensipinden uzaklaştırmamalıdır; komünist hareketinin birbirinden ayrı veya birbirine karşıt akımlara bölünmesine sebep olacak ayırıcı eğilimlere yol açmamalıdır. Togliatti, Yalta Muhtırasında, dünya işçi sınıfının bugün karşılaştığı sorunları bu prensipler çerçevesi içinde incelemiştir. O, Çinli komünistlerin takındığı tutuma yapılan tenkitleri, veya dünya komünist partilerini bir araya getirecek toplantı konusunda partimizin ileri sürdüğü itirazları tekrarlamakla yetinmedi; tartışmayı geliştirerek, faydalı bir hale getirerek, olumlu, konkre çareler gösterdi. Togliatti yoldaşın muhtırası, partimizin tarihine ve hayatına işlemiş olan, milli şartlarla enternasyonalist zihniyet arasındaki kopmaz bağları daha da kuvvetlendirdi.»

Bu muhtıranın özelliklerini, tahlillerdeki derinliği, hükümlerin doğruluğunu ve açıklığını inkâr edemiyen düşmanlarımız, güç bir duruma düştüler, anti-komünist propagandalarında kullandıkları eski basmakalıp konuların artık işe yaramıyacağını gördüler. Muhtıranın açıksözlülüğü, bizleri samimiyetsizlikle suçlandıranları perişan etti; taşıdığı gerçek enternasyonalist anlayış da, komünist partilerinin bağımsız olmasiyle dünya komünist hareketinden ayrı düşeceğini, proletarya enternasyonalizmini reddeceğini iddia edenleri de şaşırttı. Bu iddiada bulunanlar, sosyalizmi destekliyen bütün ilerici partilerle, bütün hareketlerle dayanışma ve birliğin partimiz için bir iftihar sebebi, bir kuvvet kaynağı olduğunu anlıyamıyorlar, anlamak istemiyorlar. Partimizin sosyalizm uğrunda savaşan devrimci bir işçi partisi oluşu, SBKP'nin XX. Kongresinde kabul edilen prensipleri tümüyle benimsemesi, SBKP ve bütün kardeş partilerle aramızdaki bağları kuvvetlendirmektedir.

Bu muhtırayı yayınlamakla, partimiz, bugünkü tartışmada, Togliatti'nin yönetimi altında benimsediği ve uyguladığı politikayı bir kere daha onaylamıştır. Bu muhtırayı açıklamamızın nedenleri şunlardır: Partimizin her an meydana çıkan yeni sorunları inceliyebilecek olgun bir parti olduğunu; Togliatti yoldaşın bütün politik çalışmalarına temel olan ve muhtırada açıklıkla dile gelen çalışma metodlarının partimiz için çok önemli bir miras olduğunu belirtmek.

Merkez Komitesinin yukarıda adı geçen dokümanda belirttiği gibi: «Togliatti'ye göre, devrimci lâfazanlığa, oportünistliğe düş-

memek için politikayı tesbitte genel bir tarihsel genelleştirme, yorulmak bilmiyen bir araştırma, ve partinin yığınlarla bağlarını sağlamlaştırmak için günlük pratik parti çalışmaları şarttır. Parti önderi olarak Togliatti bu çalışma usulünün yayılmasına çalışmıştır; bu metodun dar bir yönetici grupunun imtiyazı haline gelmesine daima engel olmuştur. Togliatti, parti demokrasisini genişletmek, derinleştirmek için büyük çabalar sarfetti. Çünkü kolektif sorumluluğa, her partilinin kendisine verilen ödevleri yerine getirmesi temellerine dayanmıyan parti demokrasisi, soyut olur, şekilde kalır... Togliattinin ileriyi görebilmesi buna dayanıyordu. O, soyut doktrincilerden, hayalperestlerden değildi. Tarihin çok çeşitli ve çok yönlü niteliğini, somutluğunu ondan iyi sezen yoktu. Güçlükler karşısında yılmadan, taşıllaşmış formüllere, dogmatik hükümlere sarılmadan, yeni sorunları daima yeni yollarla incelemesini, ileriyi görmesini biliyordu.»

Bu yeni sorunlar, bu sorunlara yeni bir yanaşma zorunluğu, Togliatti'nin muhtırasının ağırlık merkezini teşkil eder. Dünya komünist hareketinin bugünkü durumu karşısında onun duyduğu endişe, Çinli komünistlerin hatalı siyasi tutumlarına, bölücü faaliyetlerine karşı etkili savaş metodları bulma kaygusu, muhtırada her an seziliyor. Togliatti'ye ve partimize göre, bu kaygu şu önermeden hareket etmelidir: «Çinlilerin benimsediği pozisyonlara karşı yürüteceğimiz savaş, ancak birlik uğrunda yürütülen bir savaş olabilir.» Togliatti yoldaş, muhtırada şu noktaları belirtiyordu: «En gerici emperyalist çevrelere karşı, aralarındaki ideoloji farkları hesaba katılmaksızın, bütün sosyalist güçlerin birliği ve ortak hareketleri, bir an evvel gerçekleştirilecek bir zorunluktur... Bu birlikten Çinin, Çinli komünistlerin çıkarılabileceğini düşünmek büyük hata olur. O halde, bu ödevin yerine getirilmesini kolaylaştırmaya çalışmalıyız. Bu sorunun çözümüne engeller çıkarmamalıyız. Polemiğe son veremeyiz, amma bu polemiği, bugünkü şartlara dayanarak, işçi sınıfı ve komünist hareketi birliğinin sağlanabileceğini, sağlanacağını göstererek yürütmeliyiz.»

Bu kanaat, sadece Togliatti'nin, uluslararası alandaki olanaklar karşısında, ve daha çok Amerikadaki vahim sosyal buhrandan ileri gelen kötümserliğinden doğmamıştır. Gerçekte, «Kennedy'nin öldürülmesi gerici çevrelerin saldırılarını nereye kadar götürebileceklerini» göstermiştir. «Cumhuriyetçi adayın (Goldwater'in) cumhurbaşkanlığına seçilmesi olanağını hesaba katmalıyız. Goldwater politik programında harbe yer verdi; bir faşist gibi konuşuyor. Bu durumda en büyük tehlike şudur: Goldwater'in taarruza geçmesiyle, Amerikada bütün siyasi güçler sağa doğru kaymaktadır. Uluslararası alanda, saldırıcı bir tutum takınmakla ülkenin (Amerikanın) iç çelişmelerine bir çözüm yolu bununacağını; bu tutumun Batı

Avrupa gerici çevreleriyle kurulacak birliğe temel olabileceğini kabul etme eğilimi kuvvetlenmektedir.»

Batı Avrupadaki durumu da görmezlikten gelemeyiz: «Bu ülkelerde her gün artan bir hızla gelişen tekeller, demokratik özgürlükleri yok etmek, sınırlandırmak, mevcut faşist otoriter rejimleri devam ettirmek, veya yenilerini kurmak, işçi sınıfının ileri hareketini engellemek, yaşama standardını düşürmek amaçlarını güden gerici bir politikanın objektif temellerini durmadan kuvvetlendiriyor.»

Hesaba katılacak birçok başka etken de var. Örneğin, «Viyetnamda, Kıbrıstaki olaylar, bize şunu göstermektedir: Dünyanın her tarafında beliren sağa doğru kayma hareketi devam ederse, karşılaşacağımız ani ve kesin buhranlara, tehlikelere karşı, bütün komünist hareketi, Avrupa ve bütün dünya işçi sınıfıyla sosyalist güçleri, mevcut kuvvetlerini kullanmak zorunda kalacaktır... Çinli komünistlere karşı takınacağımız tutumda, bu durumu hesaba katmak zorunda olduğumuzu sanıyoruz.»

Bununla beraber, Togliatti'nin komünist hareketini birliğe çağırması, sadece, dünya alanında birçok tehlikenin belirmesinden ileri gelmiyordu. Aksine, bu çağrının temel kaynağı, Togliatti yoldaşın ve İtalya Komünist Partisinin yıllardır savunduğu komünist hareketi birliği prensipidir. Muhtıra bu prensipi şöyle belirtmektedir: «Kanaatime göre, bugünkü tarihsel gelişme ve beliren genel imkânlar (sosyalizmin sağlıyacağı dünya ölçüsünde ilerlemeleri, zaferleri kasdediyorum) çerçevesi içinde, sosyalizme doğru ilerleyişin, sosyalist zaferin konkre şart ve şekilleri, ileride de, bugün de, geçmişteki şart ve şekillerden çok farklı olacaktır. Bu şartlar her ülkede ayrı ayrıdır. Bunun sonucu olarak, her parti, bağımsız bir şekilde hareket etmesini öğrenmelidir. Kesinlikle savunduğumuz partilerin bağımsızlığı prensipi, sadece hareketimizin iç zorunluğu değildir, bugünkü şartlar içinde ilerliyebilmemiz için en temel şarttır. İşte bu yüzden, merkezileştirilmiş bir milletlerarası teşkilâtın yeniden kurulması tekliflerine karşıyız. Hareketimizde, ve dünya işçi hareketinde, birliğe şiddetle taraftarız. Çeşitli ülkelerdeki şartlara ve gelişme seviyelerine göre değişen, fevkalâde çeşitli konkre durum ve tutumlar arzeden bugünkü ahvalde, bu birliği korumak zorundayız. Bu ise, bazı partilerin diğer partilerden ayrı düşmesi tehlikesine, çeşitli karışıklıklara yol açabilir. Bu tehlikelere karşı savaşmalıyız, çeşitli tedbirler almalıyız. Örneğin, çeşitli partiler arasında temasları sıklaştırmak, partilerin, edindikleri tecrübelerden karşılıklı faydalanmalarını sağlamak, belirli partilerin ortak sorunlarını incelemek üzere, bu partilerin ortak idaresinde yapılacak toplantılar düzenlemek; iktisadi, felsefi, tarihi genel sorunları inceliyecek milletlerarası toplantılar tertip etmek vb...»

«Bundan başka, çeşitli partileri ilgilendiren konularda, bu partiler arasında yürütülecek tartışmaların çok faydalı olacağına inanıyoruz. Bütün dünya efkârının ilgisini çekecek olan bu tartışmalar açık yapılabilir. Tabii, bu tartışmalar, karşılıklı saygı ve terbiye dahilinde, objektif delil ve fikirler temelinde yürütülmelidir. Bu tartışmalarda Arnavut ve Çinli yoldaşların gösterdiği kabalık ve bayağılıktan eser olmamalıdır.»

Partimizin Merkez Komitesi, bir yıl önce yayınladığı «Dünya komünist hareketinin birliği ve yeni bir hamlesi uğrunda» adlı dokümanda, bu birlik kavramını savunuyordu. Bu doküman, bugün hareketimizde görülen tartışma ve düşünce farklarının, bütün dünya halklarının, işçi sınıflarının, bütün komünist hareketinin yürüttüğü kurtuluş savaşının hızla geliştiği bir dönemde meydana geldiğini ısrarla belirtiyordu. Partimizin Merkez Komitesi Ekim 1963'te şu noktayı belirtiyordu: Komünist hareketindeki durumun başlıca özellikleri şunlardır: 1. Emperyalist güçlerin, sonuçlarını tahmin bile edemediğimiz korkunç bir nükleer harbe atmak istediği yığınlara ve bütün insanlığa karşı, hareketimiz yeni ve büyük bir sorumluluk yüklenmiştir. 2. Dünya yapısındaki başkalaşmalar, hareketimize, en önemli sorunların incelenmesi, uygulıyacağı politika ve stratejinin tâyin ve tesbiti ile ilgili yeni ödevlere çözüm yolları bulmak zorunluğunu yüklemektedir. 3. İlerlemeyi sağlıyacak yeni imkânların açılması, çeşitli partilerin şartlarında, amaçlarında ödevlerinde, politik ve ideolojik seviyelerinde beliren büyük çeşitlilik sayesinde, hareketimiz daha ileri, daha farklılaşmış bir döneme girmiştir. Bugün komünist hareketindeki tartışma ve zorlukların objektif temeli, nedenleri, bu unsurlarda aranmalıdır.

Yukarıda saydığımız noktalara sıkı sıkıya bağlı olan bir noktayı daha belirtmeliyiz: Komünist hareketi, harpten sonra dünya yapısında meydana gelen değişiklikleri, içinde çalışmak zorunda kaldığı şartları tam mânasiyle kavramakta yıllarca gecikti. Bu gecikmenin sonucu olarak da, bu değişikliklerden çıkarılacak teorik, stratejik ve tatkik sonuçları vaktinde çıkaramadı. Dünyada ve ayrı ayrı ülkelerde meydana gelmiş değişikliklerin nazari ve bilimsel incelenmesi durakladı, siyasi teşebbüs yetenekleri bir durgunluk devresi geçirdi. Enternasyonalin VII. Kongresinden beri, dünya komünist hareketinin faşizme ve naziliğe karşı bütün emekçi ve halk yığınlarının birliği uğrunda yürüttüğü savaşta elde ettiği ideolojik ve pratik kazançlar, yeterli bir şekilde geliştirilmiyordu, hattâ bazı kazançların önemi tartışılıyordu, bazılarından vazgeçiliyordu. SBKP XX. Kongresinin büyük anlam ve önemi işte bundandır. Komünist hareketinin en kıymetli tecrübelerini değerlendiren bu Kongre, aradaki farkı kapatmak, hatalardan, gerici akımlardan, yanlış veya modası geçmiş tutumlardan kurtulmak yolunda ilk

adımı attı; komünist hareketine yeni sorumluluklariyle başa çıkacak, bütün ödevlerini yerine getirecek güç ve imkânları sağladı.

Bunları bildiğimiz için, XX. Kongrenin açtığı devreye karşı Çinli komünistlerin giriştikleri saldırının önem ve tehlikesini görüyoruz. Partimizin Ekim 1963-de açıkladığı gibi, XX. Kongre hattına, ve bu hattı sağlamış olan Sovyet yöneticilerine karşı Çinlilerin giriştikleri saldırılara darbeler indirmeliyiz, bu saldırıları yenilgiye uğratmalıyız. XX. Kongrede tesbit edilen hattan dönemeyiz; daha ileriye gitmek zorundayız. Dünya komünist hareketinin otokritiğe ihtiyacı var, amma XX. Kongrede kabuledilen hattı benimsediği için değil; bu Kongrede kabul edilen yeni yönelimden gerek pratikte, gerek teoride, çıkarılacak bütün sonuçları hâlâ tesbit etmediği için. İşte bu yüzden, Çinli yoldaşların dogmatik, sekter ve dar görüşlü tutumuna karşı yürütülecek siyasi savaş, komünist hareketinin karşılaştığı yeni teori, araştırma ve pratik savaş sorunlarını, cesaretle, sorumluluğunu idrak ederek inceleme istek ve yeterliği ile beraber yürütülmelidir, bu istek ve yeterliğe dayanmalıdır.

Togliatti yoldaş, Merkez Komitesinin 1964 Nisan Plenumunda okuduğu raporda bu noktayı belirtmiştir. «Dünya Komünist ve işçi sınıfı hareketinde birliği sağlamak» adını taşıyan bu raporunda, Çinli yoldaşların komünist ve işçi hareketine teklif ettiği hattı İtalyan Komünist Partisinin neden benimsemediğini izah ederken, Togliatti şöyle diyordu: «Tutumumuz, komünist ve işçi hareketi hakkındaki görüş ve düşüncemize uygun düşmektedir. Bize göre, komünist ve işçi hareketi derin, köklü bir dayanışma ile perçinlenmiş bir harekettir; teorimizin daha duru bir şekilde kurulmasını kolaylaştıracak fikir çeşitliliğine yer veren, vardığımız sonuç ve kararlaştırdığımız aksiyonların durmadan değişen konkre gerçeğe uymasını sağlıyacak, prensip meselelerinde hatalara düşmemize engel olacak kollektif çabalara daima yer veren bir harekettir.»

Tabii, bu tutumumuz, Çinli plâtformuna karşı savaşmaktan vazgeçme anlamına gelmez. Aksine, gerek Togliatti'nin, gerek partimizin, durumu doğru olarak inceleyip değerlendirmek için sarfettikleri çabaların amacı, Çinlilerin tutumuna karşı en etkili savaş yollarını bulmaktı. Muhtıranın hatırlattığı gibi, partimiz, Çin Komünist Partisinin hatalı siyasi tutumuna, bölücü faaliyetlerine karşı bugün yapılmakta olan savaştan farklı bir savaş plânı teklif etmiştir. Bu plânın başlıca noktaları şunlardı: Çinlilerin ileri sürdüğü prensiplere ve politikaya karşı polemiğe devam etmek; bu polemiği, Çinlilerin yaptığı gibi değil, suçlamalarda bulunmadan, itidalden ayrılmadan yürütmek; yani konkre meseleleri, karşısındakine saygı göstererek, objektif, ikna edici bir şekilde incelemek ve tartışmak; (Batı Avrupa, Lâtin Amerika) Üçüncü Dünya ülkeleri, bu ülkelerin kapitalist ülkelerdeki komünist partileriyle münasebetleri, sosyalist

ülkelerle bağıntıları, hareketimizin çeşitli kesimleri karşısına çıkan yeni sorunları daha dikkatle incelemek, meseleleri daha iyi tesbit etmek için çeşitli partiler arasında çeşitli toplantılar düzenlemek...

«En azından bir yıllık çalışma gerektirecek olan bu hazırlıklardan sonradır ki, hareketimizde yeni bir dönem açacak, yeni ve doğru pozisyonlar temelinde hareketimizi gerçekten kuvvetlendirecek bir milletlerarası konferansın toplanması söz konusu olabilir. Bu şekilde hareket edersek, Çinli komünistleri tecrit etmemiz kolaylaşır, onlara karşı birleşmiş, sağlam bir cephe kurulabilir. Bu cephenin birliği, sadece Çinlilerin tutum ve hattına karşı kabul edilen kararları uygulamakla değil, bütün hareketimizin ortak amaçlarını, her kesimin karşılaştığı konkre sorun ve ödevleri daha iyi kavramış olmakla sağlanmış olacaktır. Diğer taraftan, her kesimin ödevleri ve siyasi hattı tesbit edildiği takdirde, ve formel bir bölünmeye engel olmak için partilerarası konferanstan vazgeçmemiz gerekirse, böyle bir konferans fikrinden daha kolay cayılabilir.»

Muhtıra şöyle devam etmektedir: «Bugün uygulanan hat ve metod ise başkadır. İyi sonuçlar verdiğini sanmıyorum. Çinli yöneticilerin saldırılarına karşı ideoloji ve propaganda polemiği yürütüldü; onların tutumuna karşı savaşmak için politikamızı tesbit ederek, zenginleştirerek değil.» Sovyetler Birliği «Çinlilere karşı sadece lâf savaşıyla yetinmiyerek», politikasını çeşitli şekillerde uygulamıştır. (Örneğin, Moskova anlaşmaları, Hruşçof'un Mısırı ziyareti vb.) Ne var ki, bütün komünist partileri bu yolu izlemediler.

Partimizin bu polemikte çeşitli konularda tartışmayı nasıl yürüttüğünü izah eden muhtıra şöyle devam etmektedir: «Bütün bu noktaları gözönünde tutarak şu sonuca varıyorum: Milletlerarası bir konferans toplama kararında ısrar edilse bile, Çinlilerin tutumunu yenilgiye uğratabilecek siyasi teşebbüsler de ihmal edilmemelidir. Bu teşebbüslerin temeli ise, tartışma, bugün karşılaştığımız konkre durumdan çıkarılacak sonuçlar, hareketimizin çeşitli kesimlerinde, çeşitli partilerde ve hareketimizin tümünde mevcut sorunları çözmek için gereken aksiyonlar olmalıdır.»

Şüphesiz ki, muhtırada belirtilen görüş, dünyada, barış, demokrasi ve sosyalizm yararına meydana gelen ve SBKP'nin XX. Kongresinde tesbit edilen değişmeleri hesaba katmaktadır. Çinli yoldaşların bugün takındıkları tutum, bu değişmelere göre — özellikle barış ve savaş konularında — tâyin ve tesbit edilen politikayı sarsamaz, değiştiremez. Büyük Oktobr Devriminin açtığı yolda ilerliyen hareketimizin, bu son yirmi yıl içinde elde ettiği başarılar dünyanın çehresini değiştirdi. Örneğin, sosyalist bir dünya kuruldu, Çin devrimi zafere ulaştı, Kübada, Cezayirde milli kurtuluş hareketleri başarıyla neticelendi. Demokratik Alman Cumhuriyetinin kurulması ile, sosyalizmin temellerini atan, barışa taraftar, anti-faşist bir Alman

devleti meydana geldi. Nihayet, Avrupanın gelişmiş kapitalist ülkelerinde, partilerimiz büyük bir güç haline geldi. Ama hareketimizde görülen bu büyük gelişme ve kuvvetlenme, bu gelişmedeki bazı yönleri kritik bir gözle incelememize engel olmamalıdır. Bilâkis, bu gelişme, teorinin ve pratiğin bütün alanlarında durmadan ilerlememize yol açmalıdır.

Togliatti yoldaşın, muhtırasında, «Bütün dünyada ve ülkemizde bugünkü durumun imkânları» nı incelerken, «biraz kötümser» göründüğünü söyledim. Togliatti, büyük bir ferasetle, milletlerarası durumun gelişmesiyle dünya komünist hareketinde ve sosyalist kampta mevcut sorunları, imkânları gözönünde tutarak, inceleme şekli arasındaki bağları belirtmektedir. Ama şunu da söyliyelim: Avrupa kapitalist ülkelerindeki durumu, başlıca yön ve görünüşlerini incelerken, Togliatti şu noktayı ısrarla belirtiyor: «İşçi sınıfı ve bütün emekçiler arasında olduğu kadar, memleket hayatının bütün alanlarında da büyük başarılar sağlamamız için şartlar, nesnel olarak, elverişlidir. Ama bu şartları iyice anlamamız, kullanabilmemiz gerek. Komünistler dogmatizmin bütün şekillerini yenebilecek, yeni sorunları yeni yollarla tesbit edecek ve çözecek, çalışma metodlarını hızla değişen siyasi ve toplumsal şartlara göre ayarlıyabilecek kadar cesaretli olmalıdırlar.»

Togliatti yoldaşın burada değindiği sorun: Öznel yeteneklerimiz, parti ve hareket olarak gelişmemiz ile, nesnel şartlar arasındaki münasebetlerdir. Bu sorun, bugünkü gerçekler ve yarınki imkânlar ışığında incelenmelidir. Özellikle, «bugünkü durum harekette bir bölünmeye sebep olursa, her ülkede «şube»leri bulunan bir Çinli merkez» kurulabilir. Böyle bir durum ise, «yığınların cesaretini ve umudunu kırar, hareketimize büyük engeller çıkarır»; ülkelerinin siyasi hayatında etkili bir rol oynamıyan komünist partileri, faaliyetlerinin büyük bir kısmını bu Çin taraftarı «şube»lerle yürütücekleri polemiğe sarfeder; böylelikle, kendi durumlarını düzeltmek, ülkenin «siyasi ve toplumsal hayatına, aktif ve sürekli olarak katılmak, siyasi teşebbüsü ele geçirmek, etkili bir yığın hareketi haline gelmek için gereken işleri ihmal etmek zorunda kalırlar.»

Kapitalist Avrupada, çözüm yolları bekliyen çok önemli ortak sorunlarla karşı karşıyayız. Muhtıranın büyük kısmı, kapitalist ekonomisini sarsan krizin doğurduğu sorunlara, yönetici sınıfların bu sorunları geleneksel metodlarla çözemeyişine ayrılmıştır. Togliatti'nin belirttiği gibi: «Özellikle, en büyük ülkelerin karşılaştığı sorun, iktisadi yönetimin merkezleştirilmesi meselesidir. Bu sorunu çözmek için, büyük tekellerin yararına işliyen devletin müdahalesi kullanılmağa çalışılıyor. Bu mesele Batı için günün meselesidir. Şimdi de bir milletlerarası programlama lâfı ediliyor. Ortak Pazarın en nüfuzlu üyeleri bu programlamanın hazırlıklarını yönetiyorlar. Hiç şüphesiz,

işçi sınıfı hareketi, demokratik hareket bu meseleye karşı ilgisiz kalamaz. Bu alanda da savaşmamız gerekiyor.»

«Savaşmak için de, işçi sınıfının istekleriyle iktisadi yapı reform (devletleştirme, toprak reformu gibi) tekliflerini genişletmek ve birbirine bağlamak, bunları kapitalist programlamaya karşı, genel bir iktisadi gelişme plânı haline getirmek gerekiyor. Elbet, bu program sosyalist bir plânlama olamaz; şartlar henüz buna elverişli değildir. Ama sosyalizm uğrunda yürütülen savaşta, yeni bir şekil, yeni bir imkândır. Bugün, sosyalizme barışçı yollarla gitme imkânı bu meselenin doğru konulmasına, doğru çözülmesine bağlıdır. Bu yönde siyasi bir teşebbüste bulunabilirsek, henüz sosyalizm yoluna girmemiş olmakla beraber yeni yeni yollar arıyan geniş halk kesimlerine daha kolay tesir ederiz.»

«Böyle bir çerçeve içinde, demokrasi uğrunda yürütülen savaş, yepyeni bir öz, yani daha konkre, ekonomik ve toplumsal hayatın gerçekleriyle bağlı bir öz kazanmaktadır. Gerçekte, kapitalist programlama daima anti-demokratik, otoriter davranışlar şeklini alır. Bu davranışlara karşı, biz, iktisadi hayatta da demokratik metodlar kullanmalıyız.»

Partilerimiz, bu konuda, daha büyük bir dikkat ve bilgi gerektiren yeni sorunlarla karşılaşmaktadır. Hiç şüphesiz, her parti, bu incelemeyi, bu tetkiki yapmalıdır; çareler, çözüm yolları arayıp bulmalıdır. Ama, kanaatimizce, Batı Avrupada bu konuda varılan sonuçları mukayese edecek ve bu sorunları inceliyecek toplantılar düzenlenmesi, tartışmalar yapılması bütün partilere büyük faydalar sağlar. Kapitalist Batı ülkelerinde, komünist partileri — kanaatimize göre, gereği kadar üzerinde durmadığımız — taktik ve stratejik sonuçlarla karşılaşmaktadır. Bize göre, bu toplantıların bir faydası daha olur: Dünyanın çeşitli bölgelerinde karşılaştığımız sorun ve ödevlerin daha köklü ve dikkatli incelenmesi — olayları tesbit edeceğimiz ve politikamızı geliştireceğimiz için — Çinli yoldaşların tutumuna verilecek en iyi karşılık olur. Togliatti'nin dediği gibi: «Bu konularda Çinlilerin fikir ve tezleri katiyen savunulamaz, etkisiz kalır.»

Muhtıra şöyle devam etmektedir: «Politikamızı işlerken, genellikle, XX. Kongrenin kabul ettiği hattan hareket ediyoruz. Bu hattan hareket etmemiz gerektiğini daima söyledik. Bununla beraber, bu hattı geliştirmek, daha ileriye götürmek gerek. Böylece, sosyalizme barışçı yollarla geçiş imkânlarını daha bütün bir dikkatle incelersek, bir burjuva devletinde demokrasiden ne anladığımızı, özgürlükleri, demokratik müesseseleri nasıl genişlettirebileceğimizi daha iyi kavramış, işçi ve emekçi yığınlarının siyasi ve iktisadi meselelere katılma şekilleri arasında en etkililerini belirtmiş oluruz. Böylece ortaya iki yeni sorun çıkar: Burjuva devletinin niteliğini henüz kaybetmemiş bir ülkede, emekçilerin bazı kilit noktalarını ellerine geçirme

imkânı, ve bunun sonucu olarak da, bu burjuva devletinin niteliğini içinden ve tedricen değiştirmek için mücadele imkânı. «Bugün bizde, veya Fransada olduğu gibi, komünist hareketinin kuvvetli olduğu ülkelerde, bu siyasi savaştan sonuçlar elde ediliyor. Bu savaşa daha köklü, daha etkili bir nitelik vermeliyiz; bu savaş esas savaş oluyor, geleceğin bütün imkânları buna bağlıdır.»

Bu sorunlara Togliatti yoldaşın teklif ettiği başlıca çözüm yolu partilerin bağımsızlığıdır (otonomisidir). Çünkü «sosyalizme bu yoldan varmak, bu yolun başarıya ulaşması için gereken şekil ve şartlar, bugün ve yakın gelecekte, geçmişteki şekil ve şartlardan çok başka olacaktır.» Bu bağımsızlık, partilerin tecridini değil; aksine iki veya çok taraflı olarak fikir ve görüş değiş-tokuşu, spesifik meseleleri inceliyecek konferanslar, toplantılar gerektirir. Örneğin, Avrupanın kapitalist ülkelerindeki komünist partileriyle milli kurtuluş hareketi arasında yeni bağlar kurmak lâzım. Bu bağları emperyalizme, sömürgeciliğe ve yeni-sömürgeciliğe karşı yürütülen savaşta, ortak ödevleri daha iyi belirterek, daha büyük bir dikkatle tesbit ederek kurmak; böylece, bütün dünyadaki devrimci ve ilerici güçler arasında daha sıkı bağlar, daha konkre bir işbirliği sağlamak gerekiyor. Kanaatimize göre, bu konuda, (özellikle, gelişmiş sanayi ülkeleriyle, yeni gelişmeye başlıyan ülkeler arasında gittikçe artan ve bugün dünyanın en önemli sorunlarından beri olan iktisadi eşitsizlik meselesinde) eksiklerimiz çoktur.

Burada gözönünde tutacağımız bir sorun daha var. Bu sorun, işçi sınıfının savaşına, milli kurtuluş ve sosyalizm uğrunda yürütülen savaşa, atom şantajına rağmen, yeni imkânlar ve eksiksiz bir bağımsızlık sağlıyacak yeni şartlar ile, barış içinde yanyana yaşama prensipi arasındaki münasebetler meselesidir. Barış içinde yanyana yaşama prensipi bu şartların gerçekleşmesini kolaylaştırır. Çinli yoldaşlar gibi, barış içinde yanyana yaşamanın halkların ve devrimcilerin yürüttüğü savaşı geciktireceğini iddia etmek büyük bir hata olur. Ama bir yandan da, partilerimiz, daha büyük çabalar sarfederek, yığınlara şu gerçeği iyice anlatmalıdır: Dünyadaki gerginlik, sadece diplomatik anlaşmalarla hafifletilemez. Bu gerginlik ancak çeşitli ülkelerdeki şartlara göre değişen, çeşitli şekiller alacak, dinmek bilmiyen halk savaşlarının yürütülmesiyle azaltılır. Togliatti yoldaş 1964 Nisanında Merkez Komitesine verdiği raporda şöyle diyordu: «Savaşımıza ara vermemeliyiz. Barışın tehlikeye düştüğü bütün alanlardaki gelişmeleri yakından izlemeliyiz; barışı savunmak için de, gerektiği anda, kuvvetli bir yığın hareketini seferber edebilmeliyiz.» Bu konuda da, başlıca amacımız birlik olmalıdır. Barış uğrunda yürütülen savaşta, son zamanlarda, bir duraklama olduğunu görmezlikten gelemeyiz; bu savaşın yeni şartlara uygun düşmesine gereği kadar dikkat edilmemiştir.

Muhtırada şöyle denilmektedir: «Artık bugünkü gerçeklere uymayan modası geçmiş formüllerden vazgeçerek, daha da cesaretle davranabileceğimiz, daha cesaretle davranmamız gereken başka meseleler, başka alanlar da var.» Burada Togliatti yoldaş, yıllar boyunca incelediği, uğrunda ideolojik ve politik savaş yürüttüğü iki mesele ele alıyor. Birincisi, katolik dünyası ve katolik halk yığınları meselesidir. «Papa Jan XXII devrinde, bu yığınlar, belirli bir şekilde sola kaydılar... Bugün katolikliğin orta kanadında bir sağa gidiş görülmektedir. Ama (katolikliğin) alt kademelerinde sola doğru hareketi sağlıyabilecek etki ve şartlar mevcut. Biz de bu eğilimlerin değerini bilmeli, bunları desteklemeliyiz. Bu amacımızı gerçekleştirmek is
geçmemiz lâzım. Katolık yığınlara varmayı, bu yığınların bizi anlamasını istiyorsak, dinsel düşünüş, özü yığınlarda kökleşmiş olan bu düşünüşe karşı gelebilme sorunları, eski metodlarla değil, yepyeni bir şekilde incelenmelidir. Böyle davranmazsak, katolikler, dostluk tekliflerimize, geçici bir kurnazlık, hattâ ikiyüzlülük diye bakarlar.»

Partimiz, politikasını geliştirdikçe, ilerlettikçe, bu meseleyi de gittikçe daha konkre bir şekilde ele aldı. Bu sorun evvelâ faşizme karşı savaşıldığı devirde, sonradan da Anayasa hazırlandığı sırada, katolik olanlar ile olmıyanlar, kilise ile devlet arasında, yeni şartlara daha uygun düşecek münasebetler meselesi ortaya çıktığı zaman, büyük bir önem kazandı. Partimizin eski kilise ve din aleyhtarlığına karşı yürüttüğü mücadele diğer lâik güçler tarafından daima anlayışla karşılanmadı (özellikle, Togliatti'nin Anayasanın bu konularla ilgili kısımlarına olumlu çözüm yolları sağlaması.) Bugün, büyük bir Komünist Partisi ve birlik taraftarı geniş bir yığın hareketinin mevcudiyeti İtalyanın son yıllardaki tarihsel gelişmesini etkilediyse, bu etki, partimizin bu sorunlara karşı takındığı tutum
bir silâh dıye bakmak, bıze göre, yanlıştır. Aksine, kanaatimize göre, samimi dinsel duygular, kapitalist toplumun baskısına, insaniyetsizliğine, harbe karşı, barış uğrunda yürütülen savaşa büyük faydalar sağlıyabilir. Kanaatimizce, komünistlerle katolikler ve diğer demokratik güçler, sadece bugünkü meseleleri çözmek için değil, İtalyaya özgü bir sosyalizme gidiş yolu bulmak, çok partili bir sistemi, Anayasa garantilerine, din ve kültür özgürlüklerine tam anlamıyla saygı göstererek hayatımızın ve geleneklerimizin gerçeklerinden doğmuş bir sosyalist hükümet şeklini tâyin ve tesbit ederek kurmak için işbirliği yapabilirler.

Ekim 1963'de Merkez Komitemizin belirttiği gibi: «Batı Avrupada büyük kapitalistlerin iktisadi ve siyasi gücünün temellerini yıkacak olan sosyalist çözüm yolu, herkese iş ve ekmek temin etmekle kal-

mamalıdır; aynı zamanda üretimde büyük bir artış sağlamalı, her ferdin yeteneklerini geliştirmeli, bu yeteneklere imkânlar açacak ekonomik plânlamaya büyük önem vermeli, toplumsal işlerde geniş bir bağımsızlığa ve siyasi özgürlüklere saygı gösteren, bunları garanti altına alan bir politika uygulamalı, bilimde, kültürde ilerleme, düşüncelerde sürekli mukayese imkânları sağlamalıdır. Yığınların isteklerini yerine getirmemiz, işçi sınıfının, halkın büyük çoğunluğunu birleştirmemiz, kazanmamız, bu yönde çalışmamıza, bu imkânları gözönünde tutmamıza bağlıdır. Bu zorunlukları gözönünde tutmıyan sekter görüşlerin, hareketimize büyük zararı dokunmuştur. Artık gerçeklerden ders çıkarma zamanı gelmiştir. Gelişmiş kapitalist ülkelerde işçi sınıfı hareketinde birçok başarısızlığa sebep olan yetersizlikler üzerinde durmak zamanı gelmiştir.»

Aynı tarihte söylediğimiz ve bugün daha da ısrarla belirttiğimiz gibi: «Kanaatimize göre, bugün bütün komünist hareketine, çağdaş kapitalizmin, kapitalist dünyadaki başkalaşmaların ve yeni elişmelerin köklü bir incelemesine, eleştirici bir tetkikine dayanılarak yön verilmesi gerekirken; dünya komünist partileri, ülkelerin konkre gerçeklerine daha köklü bir şekilde inmek, sosyalizmden yana kazanmak istedikleri yığınlarla, demokratik güçlerle bağlarını kuvvetlendirmek, üye sayısını arttırmak, demokratik ve sınıf teşkilâtlarında daha önemli bir rol oynamak, daha büyük teşebbüslerde bulunmak zorundayken; Çinli yoldaşların takındığı dogmatik tutum, çok büyük bir tehlike teşkil eder.»

Togliatti yoldaşın muhtırası, bu görüşleri, kısa anlatımlı olduğu kadar, etkili bir şekilde belirtmektedir. Yukarıda üzerinde durduğumuz katolik hareketi ve din meselesi, sadece İtalyayı ilgilendiren sorunlar değildir. Togliatti'nin, genel olarak, ama çok konkre şekilde ele aldığı diğer bir konu da, komünistlerin kültür alanındaki etkileri meselesidir.

Bu konuda muhtırada şöyle denmektedir: «Bizler, entellektüel hayatta, sanat ifade şekillerinde ve bilimsel ilerlemede, özgürlüğün savunucuları, savaşçıları olmalıyız. Bunun için de, kendi görüşlerimizi, başka nitelikte olan eğilim ve akımlarla soyut bir şekilde karşılaştırmamalıyız. Aksine, bütün bu eğilimlerle karşılıklı anlaşma yolları bulmalı, böylece çağımızın kültür meselelerine daha derinlemesine girmeğe çalışmalıyız. Kültürün, felsefenin, tarihsel ve toplumsal bilimlerin çeşitli alanlarında bugün bizden uzak olanların hepsi düşmanlarımız, yahut düşmanlarımızın ajanları değildir. Sürekli tartışmalar yoluyle elde edilecek karşılıklı anlayış, etkimizi, prestijimizi arttırır; gerçek düşmanlarımızı, yani sözümona düşünürleri, sanat sahtekârlarını teşhir etmemizi kolaylaştırır. Bugün komünistlerin bütün toplumsal hayatı yönettiği ülkeler, hize bu alanda

büyük yardımlar sağlıyahilir. Ama ne yazık ki bu yardımı daima sağlamıyorlar.»

Togliatti yoldaşın, bu açıklamasiyle, kapitalizmden kurtul ülkelerde sosyalizmin bugünedek gerçekleştirilme şekilleriyle ilgılı bazı meseleler konusunda yaptığı tenkitler, birbirine dolaysız şekilde bağlıdır. Bu ülkelerin iktisadi, toplumsal ve siyasi başarılarını olumlu şekilde değerlendirdiğimiz, XX. Kongrede teshit edilen yönelişi desteklediğimiz, sosyalizmin ilerleme ve zafer imkânlarına — muhtırada ısrarla belirtildiği gibi — inandığımız için, bu tenkitler büyük önem ve anlam kazanmaktadır. Togliatti yoldaş şöyle diyordu: «Sosyalist ülkelerde (Sovyetler Birliği dahil), her şeyin her zaman iyi gittiğini söylemek yanlıştır. Örneğin, 1960 Bildirisinin bu ülkelerle ilgili kısmında bu hata işlenmiştir. Bugün bütün sosyalist ülkelerin karşılaştığı güçlüklere, çelişmelere ve yeni meselelere yeni bir ışık altında bakmalıyız.»

Togliatti şöyle devam etmektedir: «En çok dikkat edeceğimiz mesele, (bu mesele Sovyet Birliğini ve bütün sosyalist ülkeleri ilgilendiriyor) Stalin'in, demokratik ve ferdi özgürlükleri sınırlandıran, yok eden rejimine son vermek meselesidir. Bütün sosyalist ülkelerde bu alanda durum aynı değildir.»

«Kanaatimizce, genel olarak, kültür, sanat ve politika alanlarında, partinin içinde ve dışında geniş bir ifade ve tartışma özgürlüğü sağlıyan Leninci prensiplere dönüş çok yavaş oluyor ve direnmelerle karşılaşıyor. Bu ağırlığın, bu direnişlerin izahı bizim için güçtür. Özellikle bugünkü durumda, yani kapitalizmin cazibesi kalmadığı ve sosyalizmin çok büyük iktisadi başarılar elde ettiği bir dönemde, «sosyalizm, işçilerin en geniş özgürlüklerden faydalandığı, bütün toplumsal hayata devamlı bir şekilde katıldığı bir sistemdir» prensipinden hareket ettiğimiz için, durumun sadece Sovyetler Birliğinde değil, bütün sosyalist ülkelerde böyle olduğunu gösteren bütün olayları, bütün tutumları sevinçle karşılıyoruz. Fakat, bunun aksini gösteren olaylar, bize göre, bütün komünist hareketi için zararlıdır.»

Partimizin, «sosyalist ülkeler arasında merkeziyetçi bir eğilimin belirtileri karşısında» duyduğu endişeyi dile getiren, «iktidara geçtikten sonra bile, işçi sınıfında ve sosyal harekette milli hislerin sürekli bir etken» olduğunu belirten Togliatti yoldaş şu nokta üzerinde duruyor: «Karşılıklı anlayış, bütün harekette daha sıkı bir birlik sağlamak istiyorsak, sosyalist ülkelerdeki hirçok meseleyi, birçok durumu, daha eleştirici bir gözle incelemek cesaretini göstermeliyiz.»

Togliatti yoldaşın son eserinde, temel nokta, harekette hirliktir. Yalta Muhtırsında hu mesele belki bütün yönleriyle değilse de, konkre olarak incelenmiştir. Bu birliği sağlamak amacıyla, partimiz,

komünist hareketini ilgilendiren sorunlar konusunda, partilerarası bir toplantının düzenlenmesi, hazırlayıcı konferansa aktif bir şekilde katılmamız gibi çeşitli meselelerde benimsediği tutumu bir kere daha belirtmiş oldu. Bize göre, her parti, komünist hareketinde beliren yanlış ve tehlikeli görüşlere karşı, yaratıcı ve bağımsız bir savaş yürütmeli, çeşitli şartlara uygun olarak gereken birliği kurma işine katılmalıdır. Ama Yalta Muhtırası sadece bugünkü çetin, çok yönlü, çok çeşitli meseleleri aydınlatmakla kalmıyor. Bu, öz ve metod bakımlarından, partimiz için, hepimiz için, paha biçilmez bir rehberdir. Bu, Togliatti'nin hayatı boyunca uyguladığı prensipleri, yani teoriyi pratiğe konkre bir şekilde bağlamak, şematizmden ve küstahlıktan kaçınmak, politik cesarete sahip olmak, bütün dünya için gerçek olan Marksist-Leninist kavramlara gittikçe daha çok bağlanarak, her çeşit faaliyetimizi ülkemizin politik, toplumsal ve kültürel gerçeklerine uygun düşürmek prensiplerini dile getiren bir rehberdir.

Bu prensiplerden — Antonio Gramsci ve Palmiro Togliatti'nin öğrettiklerinden — hareket ederek, komünist partilerine her zaman ve her durumda rehberlik edecek enternasyonalizm prensipinden ilham alarak, halkımızın demokratik ve barışçı şartlar içinde sosyalizme doğru ilerleyişini sağlamak üzere yürüttüğümüz savaşa devam etmeliyiz.

Roma, 1 Ekim 1964.

Gerçek demokrasi uğrunda savaş

Jacques Duclos

Tarihsel mücadeleleri XIX. yüzyılın ortalarında başlıyan kapitalizm ile sosyalizm savaş halindeler; daha da çok savaşacaklardır. Çünkü amacı barış olsun, demokrasi veya sosyalizm olsun, her ilerleme ancak mücadele ile gerçekleşir. Devlet tekelci kapitalizmi şartları içinde, merkezî ve bölgesel idare alanlarında, demokrasiyi sağlamak için yürütülecek savaş sorununu incelerken, bu prensipi gözden uzak tutmamalıyız.

Tekelci kapitalizmin devlet-tekelci kapitalizmi haline gelmesi, tekellerin, ülkenin bütün hayatı üzerindeki tahakkümünü arttırmaktadır.

Komünist ve işçi partilerinin 1960 Bildirisinde belirtildiği gibi, kapitalizmin içindeki çelişmeler «tekelci kapitalizmin devlet tekelci kapitalizmi haline gelmesini çabuklaştırdı. Devlet tekelci kapitalizmi, tekellerin milletin hayatı üzerindeki egemenliğini kuvvetlendirerek, tekellerin gücü ile devletin gücünü tek bir mekanizmada birleştiriyor. Amaç, kapitalist düzeni kurtarmak, işçi sınıfını sömürerek ve geniş halk yığınlarını soyarak, emperyalist burjuvazinin kârlarını yükseltmektir.»

Bu şartlar içinde, tekelci kapitalistler devlet mekanizmasını kendi egemenliklerini korumak için kullanıyorlar; sonuç olarak da demokratik hakları kısmak, milletin seçtiği temsilcilerin rolünü azaltmak eğilimi günden güne artıyor, totaliter idare şekillerine zemin hazırlanıyor.

Bu durumun iki sonucu var: Parlâmento yetkilerinin, hükümet üzerindeki kontrol hakkının azaltılması; bütün selâhiyetlerin — Fransada olduğu gibi — tek bir insanın elinde toplanması.

Halkın demokratik haklarını, ve seçtiği temsilcilerin yetkilerini sınırlandırma eğilimiyle, tekellerin kârlarını milletin zararına arttırma çabaları birbirine sıkı sıkıya bağlıdır.

Bugünkü şartlar içinde, çözüm yolu bekliyen çeşitli, çetin meselelerden yararlanan tekeller, seçilmiş kurulların yetersizliğini iddia ediyor, böylece bütün egemenliğin teknokratların elinde toplanmasını doğru göstermeğe çalışıyorlar.

Tekeller, teknokratları kullanarak, toplumun bütün faaliyet alanlarına müdahele ediyorlar. Örneğin, Fransada devlet idaresinin bütün kilit noktaları tekellerin hizmetinde çalışanların elindedir.

De Gaulle hükümetiyle tekelci çevreler arasındaki işbirliği, başlarında tekellerin temsilcileriyle tekellere bağlı yüksek memurların bulunduğu komiteler yoluyle sağlanıyor. İktisadi politikayı ve genel politikayı ilgilendiren en önemli meselelerde karar veren bu komitelerdir.

Yılda altı ay hiç söz hakkı tanınmayan Parlâmento, toplandığı zaman da etkili bir faaliyet yürütemiyor.

Sayıları gittikçe artan «Gelişme komiteleri», «Bölgesel gelişme şirketleri», «Karma şirketler», tekellerin sermayeyi belirli ellerde hızla toplamalarına, kâr hadlerini yükseltmelerine yardım ediyor. Tekeller, kredilerden, mali yardımlardan, primlerden, devlet garantilerinden yararlanıyorlar; belediyeler hesabına yaptıkları işlere karşılık çok yüksek ücretler istiyerek, halkı soyuyorlar.

Karma şirketler ve bunlara benziyen örgütler vasıtasıyla, ticaret bankaları, en ufak rizikoya girmeden, büyük yatırımlar yapabiliyor. Hazine onlara istedikleri garantileri sağlıyor, büyük kazançlar elde etmelerine yardım ediyor.

Devletleştirilmiş bankaların da büyük tekellere yardım etmeleri, devletle özel işletmeler arasındaki işbirliğinin bir delilidir.

Devlet tekellerinin müdahalesi böylece tekellerin halkı daha çok sömürmelerine, egemenliklerini geliştirmelerine gittikçe daha çok yardım ediyor.

Bugün büyük bankalar artık eskisi gibi aracılar kullanmıyor, doğrudan doğruya hükümetin içinde temsilcilerini bulunduruyor.

«Paris et Pays-Bas» bankası, «İndochine» bankası, Rothschild, «Lazard» ve «Worms» bankaları devlet mekanizması içinde çok önemli yerler işgal ediyor. Tekelci kapitalistler egemenliklerini bu bankalar vasıtasıyla dolayısız, açık şekilde uyguluyorlar.

Parlâmentonun yetkilerini asgariye indiren hükümet, tekellerin isteklerine uygun bir «idari reformlar plânı» hazırlamaktadır. Bugün mevcut idari teşkilâtı, yani il ve ilçe teşkilâtını tenkit eden bu plân, hükümet selâhiyetleriyle özel menfaatler arasında birlik kuruyor, merkezin temsilcileri olan valilerin yetkilerini arttırıyor.

İdari taksimat alanında, hükümet bugün mevcut belediye ve vilâyetler yerine, ülkenin daha az sayıda, ama daha geniş idari birliklere bölünmesini teklif ediyor.

Belediyeleri birleştirme plânı bu amaçla hazırlanmaktadır. Bazı şartlar içinde bu tedbirin faydaları olabilirse de, bugünkü şartlar içinde bu plân, seçilmiş temsilciler yerine devlet memurları getirme eğiliminin sonucudur.

«Karma şirketler»in ve «Gelişme komiteleri»nin kurdukları kumpasların sonucu olarak, il ve ilçelerdeki belediye meclislerinin bayındırlık ve kamu işleri alanındaki yetkileri, ticaret bankalarına, kapitalist işletmelere bağlı, hiçbir makama karşı sorumluluk taşımıyan teknokratların eline geçmektedir.

Bu politika, halkın zararına ve özel çıkarların yararına işliyor. Bayındırlık işlerinde, bölge ve il alanlarında, bütün işlerle ilgili plânlar ticaret bankalarına ve mütaahhitlere çok büyük kârlar sağlıyor.

Tekeller, illerde bütçe işlerinin kontrolünü il meclislerinin elinden almaya çalışıyorlar, bu işten de büyük kazançlar umuyorlar.

Milli bütçeye gelince: Bugünkü rejim, bütçeyi hiçbir anlamı olmıyan bir formalite haline getirdi. Halkın seçtiği temsilcilerin bütçelere müdahele hakkını tamamiyle kaldırmağa çalışıyorlar.

De Gaulle Fransasında, ülkenin gerçek efendileri haline gelen tekellerin amacı, memleketin ekonomisini ve maliyesini tamamiyle teknokratların emrine vermektir.

Resmi çevreler, kamu işlerini «yetkili uzmanlar»ın idaresine verme fikrini yaymak için, ülke, il ve ilçe alanlarında kamu idaresinin karşılaştığı güçlükleri şişiriyorlar; amaçları seçimli temsilcilerin artık idare işleriyle başa çıkamadıklarını göstermek, bugün idari işlerde ortaya çıkan çetin ve çok yönlü teknik meselelerin, demokratik müesseselerin artık işe yaramaz hale geldiği fikrini yaymaktır.

Bu anti-demokratik fikirler, ülkeyi bir tek insanın eline teslim etmek, ve diktatorya taraftarlarının işine yarıyan siyasi ilgisizliği arttırmak için yürütülen kampanyanın temelini teşkil ediyor. Ama bugünkü meselelerin çok yönlü oluşu, halkın demokratik kontrol ve idaresini ortadan kaldırmak için meşru bir sebep olamaz.

Teknik uzmanlar, seçilmiş temsilcilerin yerini tutamazlar. Bu uzmanlar, sadece bu temsilcilerin kılavuzluğu ve kontrolü altında halkın yararına çalışmalıdırlar.

Panlâmentonun yetkilerini asgariye indiren tek lider rejimi, halkın kendi menfaatlerini savunmak için yöneticilere baskı yapmasını çok zorlaştırmaya, hattâ imkânsızlaştırmaya çalışıyor.

Üstelik, hükümete göre, sendikalar işçilerin ücret ve iş şartlarıyla ilgilenmekle yetinmelidir, *politik meselelere karışmamalıdır*.

Ama sendikaların ileri sürdüğü ücret veya emeklilik sigorta istekleri hükümetin işine gelmiyebilir; hükümet bunlara daima «siyasi istek» damgasını vurabilir ve kolayca atlatabilir.

Bu da otoriter rejimin sonuçlarından biridir. Bu rejimin en ateşli savunucularından, De Gaulle partisinin eski genel sekreteri Albin Chanlandon'a göre, yığınlar, egemenliğin «şahıslaştırılması»nı isterler, buna ihtiyaçları vardır, sadece sinemada ve sporda olduğu gibi «yıldız» lara taptıkları için değil, belirli bir insana ihtiyaçları

olduğu için; psikolojileri bakımından güvenilmeğe ve birine güvenmeye büyük önem verdikleri için...

«Güvenilmek ve birine güvenmek» derken, Chanlandon tek lider rejiminin amaçlarından birini açıklamış oluyor: Vatandaşlarda siyasi sorumluluk şuurunu yok etme amacı. Gaye, burada, tenkidî yanaşmaya giden vatandaşlık ruhunun yerine, devletin başında bulunan, başka kimsede bulunmıyan hikmet ve bilgiyi şahsında toplıyan dâhi liderin peşinden giden, siyasetle ilgilenmiyen «sürü zihniyeti»ni sağlamaktır.

Bu durum karşısında, Fransız Komünist Partisi, diğer demokratik parti ve gruplara, otoriter rejimin yerine gerçek demokrasiyi getirmek amacını güden, ortak bir plâtforma temel olacak bir program teklif etti.

Lider rejiminin uyguladığı politikanın kötü sonuçları gitgide artmaktayken, elde kalan demokratik özgürlükleri korumamız ve demokratik bir rejim uğrunda savaşmamız gerekiyor.

Lenin'in dediği gibi: «Demokrasinin *azami* gelişmesini sağlamak, bu gelişmenin *şekillerini* aramak, bu *şekilleri* pratikte denemek; işte bunlar, toplumsal devrim uğrunda yürütülen savaşın temel ödevleridir. Tek başına demokrasi, sosyalizmi gerçekleştiremez. Ama bugünkü şartlar içinde, demokrasi de tek başına düşünülemez. Başka unsurlarla beraber sağlanırsa, demokrasi iktisadi hayata tesir edecektir, gelişmesini hızlandıracaktır; iktisadi gelişme de demokrasiyi etkiliyecektir. Yaşıyan tarihin diyalektiği işte budur.»

Bu sözler ışığında, ortak bir programın temeli olarak diğer demokratik partilere teklif ettiğimiz program, gerici güçlerin baskısına karşı gelebilecek, halkın, milletin menfaatlerine hizmet edecek bir hükümetin kurulmasını gerektiriyor. Kanaatimize göre, yarınki demokratik hükümet şu iki temel şartı yerine getirmelidir:

Bütün partilerin ve demokratik örgütlerin desteklediği ortak bir program temelinde birleşmiş bir çoğunluğun hükümeti olmalıdır.

Kamu işlerinde, büyük yığınların desteğini kazanması için:

1. Seçilmiş kurumların önemini tanımalıdır.
2. Emekçilere, emekçi teşkilâtlarına iktisat, toplum ve kültür alanlarında kontrol ve yönetim hakkını tanımalıdır.

Kanaatimize göre, gelecekteki demokratik rejimde şu siyasi müesseseler bulunmalıdır: Kanunları yapmak, ve hükümeti kontrol etmekle ödevli bir Millet Meclisi. Millet Meclisine karşı sorumlu, çoğunluğun desteklediği bir programa göre ülkeyi idare eden istikrarlı bir hükümet.

Hükümetin istikrarlı niteliğini ve gerçek demokrasiyi sağlamak üzere, Komünist Partisi şu teklifte bulunmaktadır: Nispi seçimle seçilecek Kurucu Meclis, hükümetin ve Millet Meclisinin yetki ve ödevlerini açıkça tâyin ve tesbit eden yeni, demokratik bir Anayasa

çıkıracaktır. Bu Anayasa, temel insan ve vatandaş haklarına etkili garantileri, ve şu prensiplerin uygulanmasını sağlıyacaktır:

Bütün seçimlerde nispi seçim usulü prensipi kabul edilecektir.

Demokratik partilere, sendikalara tam bir özgürlük tanınacaktır.

Belediyelerin ve illerin hakları genişletilecektir.

Demokratik bir devlet mekanizması (mahkemeler ve ordu dahil) kurulacaktır.

Polis teşkilâtında büyük bir temizlik yapılacaktır.

Kilise devletten tamamiyle ayrı olacaktır. Kilise okullarla ilgilenemiyecektir.

Radyo ve televizyon, demokratik bir kontrole tabi tutulacaktır.

Devlet memurlarının haklarını, çalıştıkları müesseselerde yönetime katılmalarını garanti eden tüzükler yapılacaktır.

Gerçi, ne kadar mükemmel olursa olsun, bir Anayasa, tek başına, halkın egemenliğini garanti edemez, sosyal ve siyasi alanlarda demokrasinin tam bir gelişmesini sağlıyamaz.

Bu sonuçlara varmak için: İktisadi ve mali oligarşinin, ülkenin temel kaynaklarına el koymasına, milli iradeyi ezmesine, hükümete, Parlâmentoya isteklerini zorla kabul ettirmesine son verilmelidir.

Bu amaçların gerçekleşmesi için ise: Ülkenin başlıca servetleri tekellerin elinden kurtarılmalı; bütün maddi ve mânevi imkânlar seferber edilerek milli ekonominin gelişmesi sağlanmalı; nihayet hayat seviyesi sürekli bir şekilde yükseltilmeli; öğretim hiçbir engelle karşılaşmadan ilerliyebilmelidir.

Bütün bu amaçları gözönünde tutan programımız, iktisat alanında bazı önemli reformlara yer vermiştir.

Tekliflerimiz şunlardır:

Demir-çelik, atom, kimya, uçak sanayii tekellerinin, hava yollarının, elektronik sanayiinde büyük işletmelerin, büyük ticaret bankalarının, sigorta şirketlerinin devletleştirilmesi; sendikaların yönetime katılmasını sağlıyarak, bütün kamu işletmelerinin ve devletleştirilen bütün müesseselerin demokratlaştırılması.

Bütün enerji kaynaklarının, kömür işletmelerinin, hidroelektrik enerjisinin koordine edilmesi ve sistemli bir şekilde kullanılması.

Elektronik, makine, kimya, uçak endüstrisi gibi en yeni sanayi kollarının geliştirilmesi; halkın ve ülkenin yararına gelişecek modern bir sanayiin ihtiyaçlarına cevap verecek teknisyen, uzman, mühendis, araştırmalar yapabilecek bilim işçilerinin yetiştirilmesi.

İşletmelerin her basamağında işçilerin kontrolünü sağlamak üzere, üretim komitelerine tanınan yetkilerin arttırılması; sendikaların işletmelerde serbestçe iş görebilmeleri.

Bütün bu imkânların gerçekleşebilmesi için, gelecekteki demokratik hükümet, devlet sektörünün gelişmesini temin etmelidir; işçi

örgütlerinin de katılacağı demokratik bir iktisat, sosyal, kültür plânına göre, iktisadi ve milli hayatın kilit sektörlerinde gereken yatırımları garanti etmelidir.

Bugünkü tek lider rejiminde, plân dedikleri, tekellerin egemenliğini arttırmak için kullanılan bir âlettir. Oysa bizim teklif ettiğimiz, gerçekten demokratik bir hükümetin bazı alanlara uygulıyacağı plânlama metodları, tröstlere gem vuracak, iktisadın bütün ülkenin yararına gelişmesini sağlıyacaktır.

Hiç şüphesiz, teklif ettiğimiz politikanın başarıya ulaşması, bütün halkın bu politikanın kabulü için birleşip baskı yapmasına bağlıdır. Birlik meselesine bu kadar önem vermemiz bu yüzdendir. Sürekli ve etkili olması için, bu birlik ortak bir program temeli üzerinde kurulmalıdır.

Böyle bir program, tek lider rejimine ve gerici güçlere karşı yürüteceğimiz savaşta zafere ulaşmamızın temel şartıdır. Halkın menfaatlerine uygun, gerçekten demokratik bir politika sağlıyacağı için bu program bütün vatandaşların desteğini kazanır.

Böyle bir programın gerçekleşebileceğine inanıyoruz. Yeter ki, gerçeklemesi istenilsin. Kanaatimize göre, aralarında bazı önemli görüş farkları olsa da, çeşitli demokratik partilerin, birliklerin ve teşkilâtların programlarında, milyonlarca Fransızın isteklerine uygun düşen ortak amaçlar pek çoktur.

Aralarındaki farklara gelince: Bunlar, demokratik parti ve teşkilâtlar arasında gereken anlaşmayı imkânsızlaştıracak kadar önemli değildir. Bu anlaşmaya karşı çıkacak direnmeleri yenmek için, yığınların baskısı gerekiyor.

Partimizin XVII. Kongresinde kabul edilen Bildirinin belirttiği gibi: «Demokrasi uğrunda yürütülen savaş, işçi sınıfının sosyalizm uğrunda yürüttüğü savaşın ayrılmaz bir parçasıdır.»

Bugünkü şartlar içinde, işçi sınıfı ile müttefikleri, tekellerin egemenliğine karşı savaş yürütürken, normal iktisadi isteklerden daha etkili sonuçlar sağlıyacak demokratik reformların kabulünü de temin edebilirler.

Emekçilerin, bu savaş sayesinde sağlıyacakları demokratik reformlar sosyalizmi gerçekleştiremez, amma sosyalizm uğrunda yürütülen savaşı hızlandıracak ve genişletecek şartları meydana getirir.

Kanaatimizce, tekellerin egemenliğini yıkmak, gerçekten barışçı bir politika, köklü demokratik ve toplumsal reformlar sağlamak için yürüttüğü savaşta, işçi sınıfı bütün tekel aleyhtarı güçleri etrafına toplıyabilir, birleştirebilir; böylece büyük burjuvaziyi tecrit edebilir, yığınlara sosyalist devrimin amaçlarını, bu amaçlara varmak için savaşın lüzumunu daha iyi anlatabilir.

Bu yönde çalışınca, demokrasiyi geliştirmek için yürüttüğümüz savaş, sosyalizm uğrunda yürütülen savaşın ayrılmaz bir parçası haline gelir.

Gerçekten demokratik bir hükümetin yapacağı devletleştirmeler, tekellerin egemenliğine ağır darbeler indirir, ülkenin iktisadi ve siyasi hayatı üzerindeki tahakkümüne son verir, böylece işçi sınıfının sosyalizme giden yolda önemli adımlar atmasını kolaylaştırır.

İşçilerin, programımızın önemli bir yönünü teşkil eden bu imkânların büyük mânasını anlamaları çok faydalı olur, çünkü İkinci Dünya Harbinden sonra yapılan devletleştirmelerde hiçbir sosyal öz yoktu. Son yıllarda ise, De Gaulle rejimi bu devletleştirmeleri sadece büyük sermayenin yararına kullandı.

Örneğin, işçi ve memurlarına gülünç ücretler ödeyen Demiryolları Milli Şebekesi, hükümetin baskısı altında yaptıkları hizmete karşılık olarak özel endüstrinin aldığı normal fiyatların ancak üçte birini almağa mecbur edildi. Devlet, emekçilerden aldığı vergilerle zararı kapatıyor.

Başka bir deyişle: Bir devlet işletmesi zarara çalışıyorsa, bu zararı öne sürerek işçi ve memurlarının haklı isteklerini reddediyorsa, üretim oranı özel işletmelerin oranına kıyasla düşük olduğu için değil, hükümet devlet işletmelerinin zararına olarak büyük özel şirketlere imtiyazlar tanıdığı içindir.

Programımızda yer alan devletleştirmenin amacı ise, başka niteliktedir. Bu amaç, emeğin, mutlu bir azınlığın yararına hizmette değil, bütün halkın hizmetinde bulunacağı yeni şartlar hazırlamaktır.

Bugün demir-çelik, kimya ve diğer sanayi alanlarındaki büyük tekeller, ülkenin bütün servetlerini ellerine geçiriyor; emekçileri sömürerek fevkalâde büyük kazançlarelde ediyor; fiyatları durmadan yükselterek müşteriyi de soyuyorlar.

Komünist Partisi Grupunun Parlâmentoya sunduğu önergede teklif edilen devletleştirme hareketinin sonucu, devlet işletmelerinde çalışan işçilerin, daha iyi şartlar, daha geniş sendika yetki ve özgürlükleri ve meslek eğitimi sağlamak için ileri sürecekleri isteklerin gerçekleşmesi olacaktır.

Devleti tekellerin elinde bir âlet olmaktan kurtarmak istiyorsak, tekellerin devletleştirilmesini sağlamalıyız.

Büyük sanayi tekellerinin, büyük bankaların devletleştirilmesiyle, işçi sınıfı ile müttefikleri, ülkenin iktisadi ve siyasi hayatında daha etkili bir rol oynar; ülkenin bütün imkânları, kaynakları milli menfaatlerin yararına kullanılabilir.

Kapitalist propaganda, özel işletmelerin devlet işletmelerinden daha kârlı olduğunu iddia eder. Ama bu iddia tamamiyle sakattır. Örneğin, Fransadaki demiryolları şebekesi, dünyanın en iyi şebeke-

lerinden biridir. Teknik uzmanlarına gelince, dünyada üstüne yoktur. Karayolları için de aynı şey söylenebilir. Üstelik, bu alanda çalışan uzmanlara, daha büyük imkânlar sağlansa, elde ettikleri başarılar daha da önemli olur.

Demek oluyor ki, devlet işletmelerinde çalışanlar bugün birçok güçlükle karşılaşıyorlarsa, kabahat bu işletmelerin devletleştirilmiş olmasında değil, devletleştirmeyi tekellerin çıkarlarını arttırmak için kullanan hükümettedir.

Ama şu noktayı da belirtmeliyiz: Teklif ettiğimiz devletleştirme, bugün mevcut devletleştirme şeklinden farklıdır. Teklif ettiğimiz devletleştirme yeni bir rejime, devletleştirmeyi barış ve sosyal ilerleme politikası yararına kullanacak, gerçekten demokratik bir hükümetin imkânına bağlıdır.

Bütün bu amaçları gözönünde tuttuğumuz için, Sosyalist Partisine ve diğer demokratik parti ve örgütlere ortak bir program tesbit etmek ve gerçekleştirmek için sunduğumuz teklifte, devletleştirmeyi şart koştuk.

Ortak bir programı elbirliği ile gerçekleştirmek amaciyle demokratik partiler arasında yapılacak bir anlaşma, kanaatimizce âcil bir zorunluktur; bu anlaşma tek lider rejimine karşı kazanılacak zaferin bir şartı, gelecekte halkın yararına işliyecek gerçekten demokratik politikanın bir garantisidir.

Lider rejimine son vermek için, güçlü bir yığın hareketinin şart olduğunu unutmuyoruz.

Büyük çoğunluğun gerçek demokrasi uğrunda yürütülecek savaşa katılması için, halk, en önemli demokratik parti ve örgütler arasındaki anlaşmanın ne olduğunu bilmelidir.

Lider rejimine son vermek, gerçek demokrasiyi kurmak, sosyalizme doğru gitmek amaçları uğrunda yürütülecek savaşta, komünistlerle sosyalistlerin bütün demokratik ve milli güçleri birleştirmek için işbirliği yapmaları, ülkemizin barışçı yollarla sosyalizme gitmesi imkânlarını arttırır.

Sosyalizme barışçı yollar hazırlamak istiyen partimiz, Sosyalist Partisine, sadece bugün için değil, yarın için de, sosyalizmi kurma işinde işbirliği teklif ediyor.

Partimiz, XVII. Kongresinde, bir tek partinin sosyalizme geçiş dönemini sağlıyabileceği fikrini reddetti. Partimizin bu tutumu, işbirliğimizin ve ortak çalışmalarımızın gelişmesi için çok önemlidir. Bu görüşümüz, Marksist-Leninist partinin sosyalizm uğrunda yürütülen savaşta daha önemsiz bir rol oynıyacağı anlamına gelmez. Mesele, demokratik (özellikle komünist ve sosyalist) partilerin, ve sosyalizmi kurmak istiyen bütün unsurların birlik kurmaları, faaliyetlerini birleştirmeleridir.

Bize göre, demokrasi uğrunda yürütülen savaş, güçlü bir yığın hareketidir; işçi sınıfının — mümkün olursa barışçı yollarla — iktidarı eline geçirmesini sağlıyacak geniş halk aksiyonlarıdır. Köylülerle, şehirli orta tabakalarla ittifak kuran işçi sınıfı, toplumu sosyalist temeller üzerinde yeniden kuracak; bu amacı gerçekleştirmek için, halk yığınlarına geniş demokratik özgürlükler tanımakla beraber, gerici güçlerin kapitalizmi canlandırma teşebbüslerine imkân bırakmıyacak, uzun veya kısa süreli, bir proletarya diktatoryası kuracaktır. Partilerimizin gazetelerinde yayınlanan açık tartışmada, Sosyalist Partisinin yöneticileri de — örneğin Guy Mollet — proletarya diktatoryasının gerektiğini açıklamışlardır.

Bu diktatoryanın şekillerine ve süresine gelince, bunlar çeşitli ülkelerdeki duruma ve şartlara göre değişir. Ama ilk defa Paris Komünü'nde kurulan proletarya diktatoryası, barışçı yollarla veya barışçı olmıyan yollarla gerçekleşen her sosyalist devrimin temel şartlarından biridir.

Yüz yıl önce I. Enternasyonali «Bütün ülkelerin işçileri, birleşin!» ölmez parolasıyla kuran Marks ve Engels, proleterlere milletlerarası dayanışmaya çok büyük önem ve değer vermelerini, proletarya enternasyonalizmine sadık kalmalarını öğütlediler. Ezgi altında yaşıyan halkların yürüttüğü milli kurtuluş hareketinin önemini gözönünde tutan Lenin de, proletarya enternasyonalizmine şu büyük parolayı armağan etti: «Bütün ülkelerin işçileri, ezilen halklar, birleşin!»

Partimizin Genel Sekreteri Waldeck-Rochet'nin I. Enternasyonalin 100-ncü yıldönümü münasebetiyle geçenlerde belirttiği gibi: Enternasyonali kuranların doktrinine ve Fransız işçi sınıfının birlik geleneklerine sadık kalan partimiz, Maurice Thorez'in önderliği altında bütün demokratik güçlerin tek cephesi ve ittifakı uğrunda daima savaşmıştır.

XVII. Kongremizde alınan kararlara uygun olarak, bu büyük savaşa devam etmeliyiz. Kanaatimize göre, kendilerini işçi sınıfının partileri sayan bütün partiler, bütün gerçek cumhuriyetçi güçler arasında birleşmiş bir cephe, sağlam bir ittifak gerçekleştirebilirsek, tek lider rejimine son verebilirsek, gerçek bir demokrasi kurabilecek güçte bir hareketin meydana gelmesini sağlıyabiliriz.

Cezayir devrimi ve 1964 yılında Cezayirli bir devrimci olmanın anlamı

Başir Hac Ali

1964 yılında, özellikle Milli Kurtuluş Cephesinin (MKC) Kongresinden sonra, Cezayirli bir devrimcinin takınacağı tutum, birkaç soruya verilecek cevaplara bağlıdır. İlk soru şudur: Ülke, devrimin hangi aşamasındadır? Bugün Cezayirdeki toplumsal sınıf ve tabakaların rolü nedir? İkinci soru da şudur: MKC Kongresinde kabul edilen programda, bütün zinciri harekete geçirmek için çekilmesi gereken halka hangisidir; başka bir deyişle, en âcil, en önemli ödev nedir ve bu ödevi nasıl çözebiliriz?

Bu iki soruyu cevaplandırabilmek için, yakın geçmişteki olayları incelememiz gerekiyor. Cezayir Cumhuriyeti Geçici Hükümetinde ve Milli Kurtuluş Cephesinde başlıca iki akım vardı: Oportünist, uzlaşma taraftarı akımla, devrimci akım. Bu iki akım arasındaki mücadele önceleri milli kurtuluş savaşının etkisiyle ikinci plânda kalan sınıf savaşının bir ifadesiydi.

Bu savaşta çözülen önemli soru şuydu: Bağımsızlığın sonuçlarından kimler yararlanacak? Bu bağımsızlığın dayanıklılığı, toplumsal ve iktisadi özü ne olacaktır?

Ben Bella'nın temsil ettiği devrimci akımın zaferi, ilk dönemde, oportünistlerle uzlaşma taraftarlarını bertaraf etti. Ama bu devrimci akım, devrimci niteliği bakımından saf değildi, çünkü gelişmesini engellemek amacını güden önemli burjuva unsurları da bu akıma katılmıştı. MKC-nin uzlaşma taraftarı kanadının yenilgisi, Cezayirin bütün servetlerini ellerinde tutan Avrupalıların toptan gitmesiyle sonuçlandı. Bu olay, çeşitli toplumsal sınıf ve tabakalar arasındaki farkları daha da kesinleştirdi, her birinin oynadığı rolü daha açık bir şekilde belirtti. Avrupalıların Cezayiri toptan ve çok acele terketmelerinin bir sebebi de, bu unsurların Cezayir topraklarında kalmasına imkân bırakmıyan OAS faşistlerinin işlediği cinayetlerdi. Cezayir devriminin geleceğine yön veren bu ayrılış bir yandan da Cezayir köylülerinin politik baskısiyle hızlanmıştır.

Ben Bella'nın temsil ettiği devrimci akım, çok önemli ve büyük anlam taşıyan bir dekre yayınlamıştır. 23 Ekim 1962'de yayınlanan bu dekre, Avrupalıların bıraktığı mülklerle ilgili alım-satım ve kira akitlerini feshetti. Bu tedbir, Cezayir burjuvazisinin iktisadi temellerini genişletmesine, bağımsız Cezayirde politik ve ekonomik alanlarda Avrupa burjuvazisinin mirasına konmasına engel oldu.

18 Mart 1963 tarihli diğer bir dekre, Avrupalıların bıraktığı mülkleri millileştirdi. Nihayet, 22 ve 28 Mart tarihli ve «kendi kendini idare» ile ilgili dekreler, terkedilmiş çiftliklerin, tarım işletmelerinin ve bazı sanayi işletmelerinin yönetimini emekçilere bıraktı. Bu dekreler, emekçi ve köylü yığınlarının kendiliğinden gelme davranışlarını, yani yabancıların terkettiği toprak ve işletmelerin işgalini, emekçilerin bu toprak ve işletmeleri fakir kitleler yararına işletmek isteğini hukuki bakımdan kanunlaştırmış oldu. Bu hukuki tedbirlerin milli ve sınıfi niteliği açıktır. Bu tedbirler, yığınların geliştiği, toplumsal şuurlarının yükseldiği bir dönemde alınmıştır.

«Kendi kendini idare» sisteminin uygulanması Cezayir devriminde bir dönüm noktasıdır. Bu sistem sınıfların ayrışmasını şiddetlendirdi; toplumsal sınıfların, özellikle büyük burjuvazinin tüccar, memur ve toprak sahibi unsurlarının ve bürokratik burjuvazinin oynadığı rolü çok değiştirdi. Yabancıların mülklerini millete veren Mart Dekreleri, bağımsızlığımızı kuvvetlendirdi; bu mülklerin yönetimini emekçilere veren dekreler, emekçi yığınlarının daha büyük bir iktisadi ve siyasi rol oynamasına yol açtı. Bu dekreler Cezayir burjuvazisinin bu servetleri eline geçirmesine engel oldu ve burjuvazinin ülkenin politik ve ekonomik hayatındaki rolünü sınırlandırdı. *Gerçekte, bu tedbirler sosyalist devrime yol açtı.* MKC, tek bir amaç, bağımsızlık amacı uğrunda yürütülen savaşta birleşen bütün toplumsal sınıf ve tabakaların birliği olmaktan çıktı, devrimci bir öncü parti haline geldi.

Avrupalı rakibinin mirasına konamıyan, milli bağımsızlık savaşından önce ve savaş esnasında biriktirdiği servetleri elinden kaçırmak ihtimaliyle karşı karşıya bulunan milli burjuvazinin gelişmesine en büyük engel, kendi kendini idare eden sektördür. Milli burjuvazimiz, objektif olarak sosyalist örgütlü kendi kendini idare eden sektörün başarısızlığa uğramasını istiyen Fransız yeni-sömürgecilerinin ve büyük tekellerin müttefiki haline geldi; Cezayir milli burjuvazisi, ters devrimle ve sosyalist devrime karşı yapılan ve yapılacak bütün saldırılarla bağlıdır. Bu tutumunun sonucu olarak, bağımsızlığı tamamlama savaşıyla, sosyalist devrimi ilerletme savaşının birbirine sıkı sıkıya bağlı olduğu bir gerçektir.

MKC Kongresinin tezlerinde, emperyalizmin hâlâ ülkemizin en büyük düşmanı olduğu ısrarla — ve çok doğru olarak — belirtilmiştir. Olaylar da bu gerçeği ispatlamaktadır: Fransa, Cezayire 100

milyarlık bir yardım sağlıyor; bu miktarın yarısı «bağımlı yardıma» ayrılıyor. Bu, Cezayirlilerin Fransızlara teklif ettiği fabrika kurma ve yatırım projelerinde, Fransızların kendi menfaatlerine uygun düşen teklifleri seçmek haklarına sahip olmaları demektir. Ayrıca 1965 Haziranında kesilecek olan bu yardıma karşılık olarak, yeraltı servetleri (özellikle 1963 yılında Fransaya 480 milyon dolarlık bir tasarruf sağlıyan petrol ve gaz) alanında Fransanın çok önemli imtiyazları devam ediyor. Ticaretimizde, yeni yeni alanlar açıldığı halde, ticaret taşıtları tekeli Fransaya 400 milyon yeni frank sağlıyor. Sermaye transferlerinin serbest bırakılması, Cezayirden 168 milyar eski frangın çıkmasına sebep oldu. Fransızların sağladığı teknik yardıma gelince, bugün Cezayirde işbirliği çerçevesi içinde çalışan 19.000 Fransız var. Bunların 6.000-i idareci, 13.000-i ise çok faydalı iş gören öğretmendir. Fransız askerleri Cezayirden gittiği halde, Fransanın hâlâ Mersel-Kebır'de askeri üsleri, Reggan'da bir roket üssü, Kolom-besar'da, Hamagir'de deneme üsleri, Ayın-İkker'de yeraltı nükleer deneme üsleri vardır.

Fransanın bu ekonomik ve askeri baskısı, bağımsızlığımızı, sosyalizme doğru gidişimizi köstekliyen en büyük engeldir.

İkinci iç engel ise, milli kapitalizmdir. MKC Kongresinin tezlerinde şu noktalar belirtilmiştir: «Cezayirde milli kapitalizm, ekonominin başlıca iki sektöründe toplanıyor: Özel büyük tarım işletmeleri ve özel büyük ticaret işletmeleri. Bu milli kapitalizm, tek başına kalır da toplum aleyhtarı yabancı güçlerle birleşmezse, politik etki alanı dar sınırlar içinde kalır. Ama sosyalist hamlemiz yavaşlarsa, milli kapitalizmin bu yabancı güçlerle birleşmesine engel olamayız.»

Kongre tezlerinin başka bir yerinde şöyle deniliyor: «Bağımsızlığın kuvvetlenmesi için yürütülen savaşla, sosyalist yolun seçilmesi için yürütülen savaş birbirinden ayrılmaz bir bütündür. Bunları birbirinden ayırmak demek, sosyalizm aleyhtarı güçlerin artışını ve baskısını hızlandırmak, köylü ve işçi yığınlarının yönetici rolünü, hiçbir prensipi olmıyan bloklar arasında, etkisiz bırakmak demektir.»

Bu açıklamanın anlamı şudur: Sosyalist devrime bağlı toplumsal güçlerle, sömürücü, sadece çıkarını düşünen gerici büyük burjuvazi arasında birlik teklifleri reddedilmektedir.

Kongrenin dokümanları da bu fikri ısrarla belirtmiştir. Parti tezlerinde şunu okumaktayız: «Çeşitli eğilimlerin birliği, silâhlı savaşta en önemli araç olmuştur. Ama bu birliği, sosyalist devrimin amaçları ve perspektifleri açısından yeniden incelememiz gerekiyor. Bu birlik zamanını yaşamıştır. Onu devam ettirmeğe çalışmak, karışıklığı, faydasız uzlaşmaları istemek olur. Yeni sorunlar, bağdaşmaz iç çelişmeler yaratmıştır.»

Böylece, MKC Kongresi, sınıf savaşının varlığını, bu savaşın keskinleştiğini kabul etmiştir.

Bununla beraber, Cezayirde toplumsal sınıf ve tabakalar hâlâ tamamiyle belirmemiştir. Bu özelliğin sebepleri şunlardır:

1. Yabancı işgale karşı yürütülen milli savaş, sınıf savaşını arka plânda bıraktı.

2. Cezayirde şuurlu sınıf savaşının gelenekleri eski değildir.

İşçi sınıfından gayrı çeşitli toplumsal sınıflarda sınıf şuuru çok gelişmemiştir. Çeşitli sınıfları temsil eden çeşitli unsurlarda kısmen ilerici, kısmen muhafazakâr yönler bulunuyor. Bu özelliğin sonucu olarak da, siyasi yöneticinin rolü çok büyük oluyor, bazan çözücü önem taşıyor. Devlet ve parti başkanı olarak Cezayire ve devrime büyük hizmetler sağlıyan Ben Bella'nın durumu, bu özelliğin tipik bir örneğidir.

Bununla beraber, bizde sınıf ayrışmaları (bazı Asya ve Afrika ülkelerinden farklı olarak) neden oldukça çabuk gelişti? Başka bir deyimle, Cezayir, sosyalist devrim dönemine neden oldukça çabuk geçti? Bunun nedenleri şunlardır:

Birinci etken, emekçi kitlelerin siyasi ve toplumsal baskısı, kurtuluş savaşında oynadıkları roldür. Fransız sömürgeciliğinin uyguladığı iskân politikası Cezayir devlet yapısını yok etti, köylü yığınlarını topraksız bıraktı, böylece köylü ve şehirli unsurların proleterleşmesine yol açtı. Avrupa burjuvazisinin rekabeti ve Fransız sanayi mamullerinin Cezayire akını, Cezayirin Fransız hâkimiyeti altına girmesine rastlıyarak, 1830 yıllarına doğru belirmeğe başlıyan Cezayir ticaret burjuvazisinin gelişmesine engel oldu.

Böylece, sömürgecilik bir yandan proletaryayı yarattı, bir yandan da burjuvazinin gelişmesini, gelecekteki politik rolünü sınırlandırdı; yarattığı toplumsal durum ve şartlar içinde en fakir yığınlar olayları etkiliyebildi.

Diğer etkenler de şunlardır: Arap Rönesans hareketi, 1789 Fransız Demokratik Devrimi, özellikle Büyük Oktobr Devriminin etkisiyle yürütülen çağdaş politik savaşlarda, emekçilerin toplumsal şuuru fevkalâde gelişti.

Bu etkenlerin tesiriyle, yığınların kurtuluş savaşında oynadığı rol çok önemli oldu, köklü değişme istekleri daha da arttı.

Diğer taraftan, sosyalist ülkelerin varlığı ile gerçekleşen sosyalist fikirlerin yayılması, yığınlara, Cezayirin coğrafi durumuna rağmen, hayallerinin gerçek haline gelebileceğini gösterdi.

1962 Nisanında, kurtuluş savaşı sırasında, şu noktayı belirtmiştik: «Cezayirin, coğrafi durumu yüzünden, Batının, yani emperyalist devletlerin etkisinden kurtulamıyacağını iddia edenlere cevabımız şudur: Amerikaya yakın oluşu, Kübanın sosyalist bir cumhuriyet haline gelmesini önliyemedi. Sosyalist dünyanın desteği, emper-

yalistlerin şartlarına ve baskılarına karşı daha iyi dayanmamıza yardım edecektir.»

MKC Kongresi, emekçi yığınlarının, şehir ve köy işçilerinin oynadığı yönetici rolün önemini belirterek, Cezayirdeki çeşitli toplumsal sınıfların rolünü ayrı ayrı inceledi, tesbit etti. Köylü sınıfının yönetici rolünü savunan, sömürgeciliğin sona ermesinden «fayda görmiyen imtiyazlı işçiler» den bahseden Fanon'un küçük burjuva teorisi bugün artık Cezayirde taraftarı kalmamış bir görüştür.

Bugün Cezayirde bütün devrimciler şehir işçilerinin yönetici rolünü kabul ediyorlar; yakında toprak reformundan yararlanacak fakir köylülerin ise, işçi sınıfı ile birlik kurmalarını istiyorlar.

Toprak reformu Cezayirli büyük toprak sahiplerinin mallarını ekspropriye (istimlâk) edecek, orta ve küçük mülkiyete dokunmıyacak, ekspropriye edilen toprakları, topraksız veya az topraklı köylülerle tarım işçilerinin idaresine bırakacaktır.

Bu devrimci toplumsal güçlere, ilerici aydınlar ile ticaret küçükburjuvazisinin demokratik görüşlü kesimi de katılmaktadır. Sosyalist devrim dâvasını benimsemesini sağlamak üzere, bu demokratik görüşlü küçük burjuvaziyi büyük ticaret burjuvazisinin etkisinden korumamız gerekiyor.

MKC-nin programı, ekonomik sorunlarla toplumsal sınıfların oynadığı role öncelik tanıdı; kendi kendini idare eden işletmeleri sosyalizmin kurulmasının şekli saydı ve geçiş devresi programını tesbit etti. Bu geçiş devresinde, sosyalist sektör, politik ve ekonomik hayatın itici gücü haline gelmelidir; kendi bankası, ticaret organları ve tedarik alanlarında kendi teşekkülleri bulunmalıdır. İkinci bir dönemde ise, kendi kendini idare eden sosyalist sektör bütün ülkeyi kapsıyacaktır. Geçiş devresi süresince, milletin ekonomik menfaatlerine uygun garantilerden yararlanacak olan özel sektör, kendi kendini idare eden sektörün işlemesine engel olmamalıdır. MKC Kongresi programında tesbit edilen bu politika uyanık ve gerçekçi bir politikadır.

Kongre son amacı bir kere daha belirtti: İnsanın insanı sömürmesine son verecek sosyalizm, üretim araçlarının sosyalist şekilde kullanılmasına, tarımda basamaklı kollektifleştirmeye imkân verecek, insana mânen ve maddeten sayısız gelişme imkânları sağlıyacaktır. Program, sosyalizmi, servetlerin dağıtımı bakımından şöyle târif etmiştir: «Herkesten yeteneklerine göre istemek, herkese emeğine göre vermek.» MKC Kongresinin tanımladığı Cezayir devleti, yeni bir devlet tipidir. Başında emekçiler bulunuyor; temelde ise, emekçilerin kesin rol oynaması gereken halk komiteleri. Bu devlet, Cezayir halkının birliğini koruma, ülkenin servetlerini idare etme aracı; gerici güçlere, sömürücü ve bürokratik burjuvaziye karşı bir baskı aracı olarak tanımlanıyor. Gerçekte, emekçiler devletin özü mese-

lesini Kongreden önce ortaya atmışlardı. Sanayide kendi kendini idare ile ilgili devlet mekanizması içinde, kendi kendini idare eden sektörün gelişmesini engellemeğe çabalıyan bazı bürokratları Kongrede suçladılar. Devlet mekanizmasının içinde emekçilerin temsil edilmesini istediler.

Cezayir devleti, milli servetlerin kendi kendini idare sisteminin yardımiyle, adliye mekanizmasıyla, öncü rolünü oynıyan partisiyle yönetildiği demokratik bir halk devletidir. Ben Bella bütün bu özellikleri şöyle özetlemiştir: «Yeni bir ekonomi, yeni bir devlet, yeni bir parti yaratmak istiyoruz.» Sosyalizmi de şöyle tanımlanıştır: «Servetlerin âdil dağıtımı, kültürün eşit dağıtımı, iktidarın emekçilere verilmesi.»

MKC tezlerinde böylece belirtilen nitelikler, esas itibariyle, başka ülkelerdeki sosyalizmin niteliklerine benziyor. Bununla beraber, ülkemizde sosyalizme giden yolların çeşitliğindeki özellikler, Cezayirin evrensel sosyalizmin ortak görüşlerine katkısını teşkil ediyor:

1. Kendi kendini idare, (Yugoslavyadaki kendi kendini idare sisteminden farklı olarak) kitlelerin hareketinden doğmuştur. Yığınların baskısiyle ortaya çıkan bu sistem, sosyalizme geçişte ve sosyalizmin kurulmasında başlıca yol haline geldi.

2. Sosyalist devrim, Fransız emperyalizmiyle bütün bağlarımız henüz kopmamışken başladı.

3. Sosyalist devrimimizin öncü partisi, sosyalist devrimden önce kurulmadı, bu devrimin süreci içinde yaratılmaktadır.

4. Cezayirin sosyalist yolu seçmesi, sosyalist teorinin esasına dayanır.

Anayasamızda amaç sosyalizmdir, ama devlet dini, müslüman dinidir. Bu iki kavram birbirine karşıt mıdır? Bize göre şöyledir: Marksistler toplumların gelişmesinde başlıca itici gücün sınıf savaşı olduğunu, bu gelişmenin bütün idealist târiflerle ilgisi olmıyan kanunlara göre meydana geldiğini unutmazlar.

Burjuva, feodal ve gerici çevreler, yığınların dini duygularını sosyalizme gidişi durdurmak için kullanmağa çalıştılar. Ama bu çabaları boşa gitti. Çünkü Cezayir işçisinin dindarlığı sosyalizm uğrunda savaşmasına engel olmadı.

Devrimimizin tarihi bize, dindar oluşun ve olmayışın devrimcilikte nitelik ölçüsü olamıyacağını göstermektedir. İnsan, mümin olsun veya olmasın, devrimci olabilir. İnsan, mümin olsun ya da olmasın, gerici olabilir. Devrimciyi tâyin eden, sınıf savaşına karşı takındığı tutumdur.

Marksistler dinin iki yönünü gözönünde tutarlar: Din, insanın tabiat sırları karşısında, ağırlığını çektiği ezgi ve baskı karşısında duyduğu güçsüzlüğün doğurduğu sıkıntının; aynı zamanda bu sıkıntıya, bu baskıya karşı protestonun ifadesidir.

Müslümanlık yığınların kafasındadır, ama hareket halindeki yığınlar sosyalizmin devrimci özünü kolaylıkla seziyor, benimsiyorlar. Mümin yığınların devrimci sübjektivizmi, hareketten, sosyalist ideolojiden ayrılmış, kopmuş değildir. Sosyalist ideoloji emperyalizme ve kapitalizme karşı yürütülen savaşı aydınlattığı, neler yapabileceğini gösterdiği için daha da etkili olur. Sosyalist devrime karşı cephe alan din bilgini Şeyh İbrahim ile tarım işçisi arasında sınıf karşıtlığı vardır. İkisi de mümin oldukları halde. Bu karşıtlık onların müslümanlık anlayışında da görülmektedir. Lâik bir öğretmenle bir burjuva mason arasında menfaat ortaklığı yoktur; ama buna karşılık, mümin bir topraksız köylü, dinsiz bir işçi veya dinsiz bir öğretmen arasında menfaat ortaklığı vardır.

Cezayirde müslümanlığın rolü, şu soruya verilecek cevap açısından incelenmelidir: Cezayir devletinin sınıf yapısı nedir, ve gelecekte ne olacaktır? Cezayirin başında devrimci bir iktidar, gitgide emekçi yığınların hizmetinde olacak bir devlet bulunuyor. Oysa, bu durum, iktidarı ellerinde tutan sınıfların ilerlemeyi frenlemek için müslümanlıktan faydalandıkları Ürdün, Suudi Arabistan ve diğer bazı Arap ülkelerindeki duruma benzemiyor. Sosyalizmle müslümanlık, kurtuluş savaşı sırasında olduğu gibi, felsefi ayrılıkların ötesinde, ve inanışlara karşılıklı saygı içinde, birlik kurmalıdır. Mesele, ne idealizmle materyalizmi uzlaştırmaktır, ne de müslümanlıkla sosyalizmi bir savaş içinde karşı karşıya getirmektir.

Sosyalist ve devrimci güçleri bölecek, gericiliğe yardım edecek felsefi bir savaşa kalkışmak, büyük bir hata olur. Bu alanda hiçbir öncü davranış kabul edilmemelidir, çünkü böyle bir davranış devrimi bir adım ilerletmeden, sadece gericiliğe yardım eder. Kurtuluş savaşı sırasında, emperyalistlerle gericiler, müslümanlığın yığınların hızını kesecek, ilerlemeye doğru gidişi frenliyecek bir etken olacağını hesaplıyorlardı. Müslümanlık ve sosyalizm meselelerinde Marksistlerin ve diğer devrimcilerin uyguladıkları doğru politika, sosyalist devrimin düşmanlarının plânlarını paramparça etti.

Cezayirde gelişen sosyalist tecrübenin başarıya ulaşması, bütün Arap dünyasını olumlu şekilde etkiliyecektir. Bu tecrübe, sosyalizm düşmanlarının çabalarını perişan edecek, sosyalizm uğrunda yürütülen savaşı gerçek alanına, sınıf savaşı alanına, geçirecektir.

MKC Kongresinde tesbit edilen politikanın dış alandaki bazı yönlerini gözden geçirelim.

Cezayirin dış politikası, Kongrenin tezlerinde, Ben Bella'nın raporunda ve «Genel politika ile ilgili karar» da tesbit edildi. Bu politikayı tâyin eden bir iç zorunluk, yani sosyalizme gidiştir. «Genel politika kararı»nda dış politika şöyle târif edilmektedir: Kadroların eğitimini sağlıyacak ve emperyalizmden uzaklaşmayı hızlandıracak bir dış yardım istemek.

Bu yardım, özellikle sosyalist ülkelerden gelecek yardımdır. Ben Bella'nın Kongreden hemen sonra Sovyetler Birliğine gidişi, bu politikayı açıkça belirtmiştir. Cezayir-Sovyet andlaşması ve Cezayirde bir Petrol Enstitüsünün kurulması, Fransız petrol şirketlerinin baskısına bir cevap teşkil etti.

Cezayirde dış politika birbirini tamamlıyan iki yönden gelişecektir: Emperyalizmle bağlar gevşetilecek, sosyalist ülkelerle olumlu bağlar kuvvetlenecektir.

Bu iki yönlü gelişme, Cezayir ile Fransa ve diğer kapitalist ülkeler arasındaki ticaret ve kültür münasebetlerine engel olmamaktadır.

Kongrenin kararlarında şöyle denilmektedir: «Yabancı kapitalizmle bağıntılarımızın kesilmesi kaçınılmaz bir zorunluktur; ama bu soruna sosyalist bir politika ile bağdaşabilecek imkânları gözönünde tutan çeşitli ve çok yönlü çözüm yolları bulunmalıdır.»

Ülkemizin dış politikası devrimci bir politikadır. Cezayirle Sovyetler Birliği arasındaki devlet münasebetlerini, partiler arasındaki münasebetler tamamlamaktadır. Cezayir-Sovyet ortak bildirisi bu noktayı şöyle belirtmektedir: «Sovyetler Birliği Komünist Partisi ile Cezayir, MKC Partisi, utanç verici sömürge sisteminin yok edilmesi, ezgi altında yaşıyan halkların kurtuluşu, insanın insanı sömürmesine son verilmesi ve sosyalizmin zaferi uğrunda yürütülen savaşa, bütün güçlerini, tecrübelerini, devrimci gayretlerini katmak isteğinde birleşmektedirler.»

Bu politika Arap ve Magrip birliği yüzeyinde de devrimcidir. MKC Kongresinde dış politika ile ilgili tezlerde bu nokta şöyle belirtilmiştir: «Ayrı ülkeler arasında sağlanacak birlik, halk yığınlarının menfaatlerine uygun olarak ortak ideolojik, politik ve ekonomik görüşlerin çerçevesi içinde incelenecek muazzam bir eserdir.»

Bu politika dünya politika yüzeyinde de gerçekçidir. Bütün halklarla dostane münasebetler, olumlu tarafsızlık, ayrı sosyal ilkelere sahip ülkelerin barış içinde yanyana yaşama prensipi, silâhsızlanma temeline dayanan bu politika, atom tehlikesine karşı savaşmaktadır.

5 Temmuz 1964 de Akdenizin atomsuz bölge haline getirilmesiyle ilgili bir konferans tertipliyen Cezayir, barış savaşı ile kurtuluş uğrunda yürütülen savaşın, aynı mücadelenin iki yönü olduğunu gerçek olaylarla ispatlamıştır.

MKC Kongresi, bu iç ve dış politikayı uygulıyacak aracı, yani Milli Kurtuluş Cephesi Partisinin niteliğini tesbit etti. Kongre, Cepheye, bütün güçleri birleştiren veya seçkin unsurları toplıyan bir parti diye bakan görüşleri reddetti; Cezayirdeki bütün sosyalist güçlerin öncü partisi olduğunu savunan görüşü kabul etti.

Partinin toplumsal yapısı bakımından, işçiler, fakir köylüler, devrimci aydınlar ağır basacaktır. Höcrelerin önemli rolünü belirten Kongre, şimdiye kadar partiye katılmamış olan sosyalist güçleri

partilemeyi kararlaştırmıştır. Haziranda toplanan MKC Merkez Komitesi bu sosyalist güçlerin partiye katılıp karışmasını hızlandırmaya karar verdi.

Parti kadrolarına gelince, şu üç noktayı belirtmekiyiz: Başkasının emeğini sömürerek yaşayanlar partiye giremez; partililerin yaşayışları, 1 Kasım 1954 ten bu yana elde ettikleri servetleri kontrol edilecektir; yöneticileri demokratik bir şekilde yenilemek üzere partinin her basamağında, federasyonlar dahil, seçimler yapılacaktır.

Partinin işleme şekline gelince, demokratik merkezleştirme, tenkit hürriyeti ve otokritik zarureti belirtilmiştir.

Kongre böylece öncü tek parti görüşünü zafere ulaştırdı. Bu kararı gerektiren nedenler şunlardır: 1. Ters-devrimi ezmek zorunluğu. Bugün hiçbir programı olmıyan, çeşitli ve birbirine aykırı güçleri bir araya toplıyan ters-devrim, politik yüzeyde değil, sabotaj yaparak, cinayet işliyerek faaliyet yürütüyor. Sosyalizmin düşmanlarına özgürlük tanımak imkân dışıdır. 2. İç ve dış tehlikeler karşısında, «ezilenlerin diktatoryası», baskısı bir zorunluk haline gelmektedir.

1962 Nisanında, komünistler, burjuva milliyetçi ideolojisi temeline dayanan tek parti görüşüne karşı olduklarını açıkladılar. Böyle bir parti, emekçi yığınlarını ezgi altında tutan, sosyalizmin gerçekleşmesine imkân vermiyen bir parti olurdu. Ama şöyle diyorlardı: Politik ve toplumsal şartlar gerçekleştiği takdirde, işçi sınıfının ideolojik temelleri üzerinde kurulacak tek partiyi destekleriz. Böyle bir partinin en faal yardımcıları oluruz. Amacımız sınıfları ortadan kaldırmak, milletimiz için başlıca savaş ve bölünme kaynağı olan sömürmeye son vermektir. Öncü parti bütün halkı kurtaracaktır; ancak ters-devrimin ajanlarını, sömürücüleri baskı altında tutacaktır.

O günden bu yana çok olgunlaşan bu tek parti fikri, devrimin bugünkü dönemine uygun düşmektedir.

Durumu, Kongreden önceki şartlardan çok daha olumlu, her an gelişen politik şartlar içinde incelemeliyiz. MKC Kongresi, politik yüzeyde belirli bir hat açıkladı; mevcut toplumsal güçleri, karşılıklı rollerini, son amacı, geçiş devresini tâyin ve tesbit etti. Ama Kongreden önce belirli bir hat çezilmediği halde, devrimci hareket fevkalâde ilerlemişti. Kongre bu gelişmenin bir ispatıdır. Demek oluyor ki, kendine belirli bir politik hat çizen, belirli bir amaç seçen Cezayirin daha da kolay ilerliyeceğini tahmin edebiliriz. Bununla beraber, savaş çetin olacaktır.

Bağımsızlığa kavuştuğumuz günden beri, en önemli ideolojik başarı, komünizm aleyhtarlığında görülen gerilemedir. Ben Bella, komünizm aleyhtarlığının sosyalist bir toplumun kurulmasıyla bağ-

daşamıyacağını söyledi. Milli Kurtuluş Cephesinin içindeki devrimcilerle komünistlerin münasebetlerinde görülen olumlu gelişme gittikçe artmaktadır.

Bu yol daha da öteye, sosyalist güçlerin birleşmesine götürecektir. Kongrede alınan bağlaşma kararı, yığın hareketinin perçinleştireceği bu organik birliğin gerçekleşmesini kolaylaştıracaktır. Ama aynı savaşı yürütenler arasında devam edegelen bazı peşin hükümleri yenmek için, uzun ve çetin bir savaş gerekiyor. Bu mücadelemizi büyük bir sabırla yürütmeliyiz.

Sosyalistlerin gerçek birliğini, Kongre programını uygulamak için yürütülecek savaş perçinleştirecektir.

Bu şartlar içinde en âcil başlıca ödev nedir? Bütün gerçek sosyalist güçlerin, Milli Kurtuluş Cephesi Kongresinde çizilen hat temeli üzerinde birleşmesidir. Bu birlik gerçekleşirse, devrim zafere ulaşır; bu birlik gerçekleşmez veya gecikirse, devrim tehlikeye düşer veya frenlenir.

Bu birliği engelliyen etkenler nelerdir? İç etkenler şunlardır: 1. Ters-devrimin yaymağa çalıştığı, Kongrenin ve Başkan Ben Bella'nın sosyalist politikasına muhalefet edenlerin korkuluk olarak kullandığı komünizm aleyhtarlığı. 2. Çeşitli eğilimlerde sekterlik kalıntıları. Dış etkenlere gelince, birliği engelliyen güçler, emperyalistler ve hempalarıdır.

Bu birliği olumlu şekilde etkiliyen faktörler hangileridir? İç etkenler şunlardır: Milli Kurtuluş Cephesinin büyük başarıları; Kongrede alınan kararların, tesbit edilen politik hattın bu birliği zaruri görmesi; *Alger Républicain* gazetesinin Cephenin gazetesi haline gelmesi; işçi sınıfının gitgide büyüyen ve büyüyecek olan etkisi. (Bu son dönemin ideolojik ve politik ilerlemelerini anlıyabilmek için, bu etkenlere şehir ve köylerde işçi sınıfının gittikçe önem kazanan rolünü katmamız gerekir.)

Dış etkenler ise, Milli Kurtuluş Cephesinin sosyalist ülkeler, dünya işçi hareketi ve dünya devrimci hareketiyle kurduğu bağlardır. Kısacası: Öncü partiyi kuvvetlendirmek, onu ve bütün ülkeyi zafere ulaştırmak üzere gerçek sosyalistleri bu partinin içinde toplanmaya sevkeden etkenler, dışta anti-emperyalist savaş, içte sosyalizm uğrunda savaş zorunluğudur.

Öncü parti, burjuvaziye ve burjuva ideolojisine karşı, emekçilerle, emekçilerin kurtarıcı ideolojisiyle gelişip çelikleşiyor. Partinin gelişmesi, devrimci gelişmenin bir parçasıdır.

Devrimciler, bu savaşın, ekonomik ve toplumsal meseleler yüzeyinde yürütülmesini titizlikle sağlıyacaklardır. Gerici güçlerin, kendi kendini idare uğrunda yürütülen savaş temelinde, ilk yenilgiye uğradıklarını unutmıyacaklardır.

Sosyalist aleyhtarları bu alanda yenilgiye uğrıyacaklardır. Bu alanda işçi sınıfını aldatamıyacaklardır.

O halde, bu savaş, fikir alanında, konkre meseleler etrafında yürütülmelidir. Örneğin, yakında yapılacak toprak reformu uğrunda yürütülecek savaşta, kimlerin fakir köylünün yararına, kimlerin onun zararına çalıştığı belli olacaktır. Köyde, sömürenlerle yoksullar arasındaki uçurum gittikçe derinleşecektir.

Ülkenin ekonomik ve toplumsal kalkınması, gerici ve ters-devrimci güçleri yalnız bırakacaktır; onların bozguncu, yıkıcı, millet aleyhtarı niteliklerini açığa vuracaktır. Her işçi, her köylü, her işsiz, gerçeklere bakıp, maddi şartlarının iyileşmesine ters-devrimin engel olduğuna kanaat getirdiği gün, gerici güçler savaşı kaybetmiş olacaktır.

Ekonomik kalkınmaya bağlı ve paralel olarak gelişen bir sorun da, ideolojik eğitim meselesidir. Milli Kurtuluş Cephesinin programı, Ben Bella'nın raporu ve Kongrenin tezleri, gerici ve burjuva ideolojisini yenebilmek için, ideolojik seviyenin yükseltilmesi, ve sosyalist prensiplerin örgütlü bir şekilde öğrenimi zorunluğunu ısrarla belirtmektedir.

Yığın örgütleri, partinin etrafında ve partinin verdiği güçle, ülkenin bütün sağlam güçleriyle bir cephe kurmalıdır; bu cephenin amacı ise güçlerin büyük çoğunluğunun kalkınmaya katılmasını sağlamak olmalıdır. Teşkilâtlanmış faaliyet ve hareket, yığınların politik ve ideolojik seviyesini yükseltir. Partinin gelişme ve kurulmasında iki hatadan kaçınmamız gerekiyor: Harekete geçmek için partinin kurulmuş olmasını beklemek; partiyi aksiyondan uzak tutarak, yığınlarla temasını keserek, kurmağa çalışmak. Parti ancak hareket içinde ve hareket için kurulup gelişecektir.

MKC Kongresinin dokümanları bize şunu gösteriyor: Ana meselelerde ülkenin en devrimci güçleri sosyalist temeller üzerinde hareket ediyor. Bu güçler burjuva ideolojisini temelinden sarstılar. Ama bu gerçek, burjuva ideolojisinin öldüğü, etkisi kalmadığı, artık kötülüğü dokunamıyacağı anlamına gelmez. Bununla beraber, iki yıldır, yani bağımsızlığa kavuştuğumuz günden bu yana, çok önemli ilerlemeler gerçekleşmiştir.

1964 yılında Cezayirli gerçek devrimci, Milli Kurtuluş Cephesinin programını uygulamak için, zorluklardan yılmadan, peşin hükümlere, sekterliğe kapılmadan, halk yığınlarıyla beraber, sabırla, aşkla savaşan devrimcidir.

Gerçek devrimci, kendisinden farklı şekilde yetişmiş devrimcilere karşı taşıdığı peşin hükümlerden sıyrılmak istiyen, sabırsızlıklara, hatalara karşı savaşan, başkalarının işlediği hatalardaki en ufak gerçek payını sezebilen devrimcidir.

Cezayir tecrübesinden şunu anlıyoruz: Gerçek devrimci, sosyalist düşünceyi ilerletebilecek açık fikirli devrimcidir.

Gerçek devrimci, devam etse bile, zamanını yaşamış olanı sezebilen; faaliyetini, devam etmese bile, yeni doğana dayanarak yürüten devrimcidir.

Gerçek devrimci, Ben Bella'nın devrimde oynadığı olumlu ve kesin rolü gözönünde tutarak, Parti Genel Sekreterini destekliyen devrimcidir.

Gerçek devrimci, düşüncesini ve aksiyonunu, sosyalist devrimin en hayati prensipine göre — yani sosyalist devrimin gelişmesi çerçevesi içinde öncü partinin kurulması prensipine göre — düzenliyen devrimcidir.

Hindistanda kapitalist olmıyan gelişme yolu ve milli demokrasi devleti meselesi

G. Adhikari

Kapitalist olmıyan gelişme yoluyla ülkemizin kalkınmasını sağlamak, toplumsal ilerleme sorunlarını çözmek için, en uygun devlet şekli olarak milli demokrasi devleti Hindistan şartlarına uygun düşer mi? Devrimin bu dönemindeki özellikler hangileridir; proletarya milli burjuvazinin çeşitli kesimlerine karşı nasıl bir tutum takınmalıdır? Partimizde halen yapılmakta olan tartışmanın temelini işte bu sorunlar teşkil ediyor.

Vijaywada'da, 1961 Nisanında toplanan Parti Kongresinde teklif edilen iki program taslağı, bu tartışmayı dile getirdi. Çoğunluğun projesi, 1960 Bildirisinde yapılan incelemeye dayanıyordu: Bu program taslağı, kapitalist olmıyan yoldan gelişmek, milli ve toplumsal kalkınmayı sağlamak, sosyalizme doğru adım adım ilerlemek için, Hindistana en uygun düşecek devlet şeklinin milli demokrasi devleti olduğunu kabul etti.

Kongrede tesbit edilen genel hattı kabul etmekle beraber, azınlık, teklif ettiği taslakta, milli demokrasinin ülkemize uygun düşmiyeceğini iddia etti. Azınlığın temsilcileri, ülkenin yurtsever güçleriyle — tekelci olmıyan milli burjuvazinin bir kesimi de dahil — geniş bir ittifak kurulabileceğini inkâr ettiler. Bu görüşten hareket eden azınlık, programında, ancak işçi sınıfının yönetiminde bir halk demokrasisinin kurulması fikrini savundu.

İki program taslağında dile gelen bu iki görüş, başka konularda da çarpıştı: Bugünkü Hindistan hükümetinin rolü, sınıfi niteliği, bugünkü ekonomik gelişmede görülen karşıtlar, çelişmeler, ve bunların sonuçları; Hindistanda bir milli ve demokratik cephenin kurulmasında kullanılacak strateji ve taktik sorunları vb. Partide bir bölünme olmadı, amma bu anlaşmazlıklara Vijaywada'da çözüm yolu bulunamadı.

Bilindiği gibi, Kongreden sonra, bu anlaşmazlıklar daha da derinleşti. Çinli yöneticilerin, sınır anlaşmazlığını silâh yoluyla çözmeğe karar verip, silâhlı kuvvetlerini sınırlarımıza saldırtmaları, partimizin iç durumunu daha da bozdu. Çinlilerin bu davranışı, Hindistandaki durumu çok olumsuz şekilde etkiledi; gerici unsurların duru-

munu kuvvetlendirdi, ve partimizdeki anlaşmazlıkları derinleştirerek bir bölünmeye sebep oldu.

Çinli yöneticilerin, ülkemizdeki durumu kendi dogmatik ve sekter görüşlerine göre değerlendirmeğe başlamaları, Hindistan Komünist Partisine strateji ve taktik tavsiyelerinde bulunmaları durumu daha da kötüleştirdi. Çinli yöneticiler partimizi revizyonizmle, burjuva hükümetinin bir aracı olmakla suçlandırdılar; açıkça bölmeğe çalıştılar. Çinlilerin bu kaba müdahalesi, gelişmeyi hızlandırdı, partimizin ikiye bölünmesine sebep oldu. Partiden ayrılanlar, «paralel» bir Komünist partisi kurdular, programlarını açıkladılar.

Azınlığın Kongreye sunduğu program taslağındaki fikir ve görüşler, tamamiyle dogmatik ve sekter şekilde geliştirildi. Programda bazı doğru görüşler bulunuyordu. Örneğin: Bugünkü dünya şartları içinde «birçok az gelişmiş ülke, bağımsızlığa kavuşunca, bir milli demokrasi devleti kurmak imkânları elde edebilmiştir.» ... «Gelişmekte olan işçi sınıfı, bu devlet içinde, hegemonyasını tedricen kurarak, ülkeyi kapitalist olmıyan gelişme yoluna götürebilir; kapitalist dönemden geçmeden, sosyalizme doğru ilerliyebilir.» Ama yine de program şu tuhaf sonuca varıyordu: «Ama bu yol Hindistana kapalıdır.»

Azınlıktaki unsurlar bu sonucu şöyle izah ediyorlar: Bu son yirmi yıl içinde, Hindistan milli burjuvazisi, halk yığınlarını feda ederek, emperyalistlerle, büyük toprak ağalariyle uyuşarak, pazarlığa girişerek kendi durumunu kuvvetlendirmek için devlet egemenliğini kullanmıştır. Bu azınlığa göre, Hindistan kapitalist gelişme yoluna girmiştir. Bu görüş, programlarında şöyle izah edilmektedir: «Son yirmi yıl içinde, Hindistanda tekeller olağanüstü gelişti, kapitalizm çok kuvvetlendi. Kapitalist olmıyan bir gelişme yolunun lâfını etmek, yahut da bu yola varmak için bir milli demokrasi devleti kurmayı düşünmek gerçeklere uymaz. Burjuvazinin ve büyük toprak sahiplerinin hükümeti olan bu hükümeti iktidardan uzaklaştırmadan, emperyalist tekelci kapitali söküp atmak, tarımımızın gelişmesini engelliyen feodal, yarı-feodal zincirleri koparmak gibi temel demokratik ödevler yerine getirilemez.»

Bu tahlile dayanan azınlık partisi, emperyalizm, ve feodalizm aleyhtarı devrimin temel sorunlarını çözmek için, tekelci olmıyan milli burjuvazinin bir kısmını kullanma imkânını kabul etmiyor. Azınlıktaki unsurlar ülkenin politik güçlerini hazırlamak, yetiştirmek için hiçbir şey yapmıyorlar, amma Hindistan halkına şu «yakın amacı» teklif ediyorlar:

«...İşçi sınıfının yönetiminde, gerçekten anti-feodal ve anti-emperyalist güçlerin kuracağı birliğe dayanarak, halk demokrasili devlet kurmak... Bunu gerçekleştirmek için her şeyden önce burjuvazinin ve büyük toprak ağalarının devleti yerine, işçilerin ve

köylülerin birliğine dayanan, işçi sınıfının yönettiği, *emekçi halkın devletini* kurmak. Hindistan devriminin bugünedek tamamlanmıyan temel demokratik sorunlarını çabuk ve iyi gerçekleştirmek... Ülkeyi sosyalizm yoluna yöneltmek için *tek yol* budur.»

Azınlık programından aldığımız bu cümleler, tutumun dogmatik niteliğini, solcu sekterliğini açığa vurmaktadır. Partimizden ayrılan bu unsurlar, gerek dünyada, gerek Hindistanda, hiçbir şey değişmemiş gibi davranıyorlar. Anlamadıkları noktalar şunlardır: Hindistanda tekelci olmıyan burjuvazinin bir kısmı, gerçekten bağımsız milli bir iktisadın kurulmasına, gecikmemizi kapatmamıza imkân verecek anti-emperyalist, anti-feodal, devrimin temel sorunlarının çözümü ile objektif olarak ilgileniyor. Diğer taraftan, bugün güçlü bir sosyalist dünya mevcuttur; sosyalist ülkeler dünya olaylarında önemli bir etken haline geldiler; ilerici eğilim ve akımların gelişmesini kolaylaştırıyorlar.

Üstelik, bazı yoldaşlar, Hindistan şartları içinde, kapitalist olmıyan yolun ne olabileceğini yanlış anlıyorlar.

Bu noktaları gözönünde tutarak, bu yazımızda, 1960 Moskova Bildirisinde tâyin ve tesbit edilen önemli görüş ve prensipleri — milli demokrasi devleti ve kapitalist olmıyan gelişme yolu fikirlerini — ülkemizin konkre şartları içinde uygulamak için partimizin giriştiği büyük çabalar konusunda bilgi vermek istiyoruz. Hindistan Komünist Partisinin Programında, bu sorunlara ayrılmış olan VIII. bölüm, «Milli ve demokratik devrim ve bundan böyleki gelişme yolları» başlığını taşımaktadır.

Kapitalist olmıyan gelişme yolu kavramı, Marksizmde yeni midir? Hangi etken ve şartların tesiri altında meydana gelmiştir? Bugünkü dönemde bu kavramın uygulanma şekilleri nedir? Bu soruları cevaplandırabilirsek ancak, milli demokrasi anlayışı ile, kapitalist olmıyan gelişme yolu kavramının yeni uygulanma şekilleri arasındaki bağları görebilir, anlıyabiliriz.

Kapitalist olmıyan gelişme yolu fikri şu sorudan çıkmıştır: Az gelişmiş bağımsız ülkeler — yani sanayii gelişmemiş, feodal veya yarı-feodal bağıntıların ziraatı ezgi altında tuttuğu ülkeler — sosyalizme nasıl geçebilir? Sosyalist devrimi gerçekleştirebilecek kadar olgunlaşabilmeleri için, kapitalizmden geçerek mi sanayi ülkeleri haline gelmeleri lâzımdır?

Bu meseleleri ilk ortaya atan Engels'tir. Engels, sosyalist devrim zafere ulaştıktan sonra, İngiltere gibi emperyalist bir ülkenin sömürgelerinin geleceği meselesi üzerinde daha 1882'de durdu. Çok tabii olarak, o devirde bu soruları cevaplandırmak imkânsızdı. Karl Kautski'ye yazdığı bir mektupta, Engels: «Sosyalist teşkilâta varmazdan önce sömürgelerin geçeceği toplumsal ve politik dönemler konusunda ancak boş faraziyler kurulabilir» diyordu.

Sömürgecilik boyunduruğundan, emperyalist ezgisinden kurtulan az gelişmiş ülkelerde kapitalist olmıyan bir gelişme yolu imkânı, ilk defa, Lenin'in eserlerinde incelenmiştir. İktisaden az gelişmiş ülkelerin kapitalist safhadan geçmek zorunda olmadıklarını ileri süren nazariyenin doğruluğunu, Sovyetler Birliği Komünist Partisinin, sosyalizme kapitalist olmıyan bir yoldan varmış olan birçok Sovyet cumhuriyetinin, Moğolistanın geçirdiği tecrüheler ispatlamıştır.

Daha sonraları, bu mesele, Enternasyonalin VI. Kongresinde kabul edilen ve sömürge, yarı-sömürgelerdeki devrimci hareketlerle ilgili dokümanlarda incelendi. Ama bütün bu dokümanlarda, milli burjuvazinin oynıyabileceği rol oldukça sekter bir şekilde değerlendiriliyordu. Milli burjuvazinin emperyalizme karşı olduğu kabul ediliyordu, amma bu davranışında bile oportünist ve reformist kaldığı, *devrim aleyhtarı* olduğu için, emperyalizme daima boyun eğdiği ve eğeceği belirtiliyordu.

Bu görüşün sonuçları ise şunlardı: Ancak işçi sınıfının önderliği altında birleşmiş bir milli cephe milli kurtuluşu gerçekleştirirse, eksiksiz bağımsızlığa varılabilir; bu şartlar içinde meydana gelecek devlet işçilerin ve köylülerin demokratik diktatoryası niteliğini taşır; zafere ulaşmış sosyalist ülke (Sovyetler Birliği) ile sıkı bağlar kuran hükümet, anti-emperyalist, anti-feodal devrimi tamamlıyabilir; *kapitalist olmıyan* yollarla sosyalizmin gerçekleşme şartlarını hazırlıyabilir, yani gelişmiş bir sanayi, gelişmiş bir tarım kurabilir.

Dünyada meydana gelen köklü başkalaşmalar yüzünden gerçeklere uymaz olmuş bu tahlil ve görüş, İkinci Dünya Harbinden sonra da, Sovyetler Birliği Komünist Partisinin XX. Kongresine kadar savunuldu.

Çin devrimi bu eski tezi doğrulamış oldu. 1927'de, ilk devrimci vatandaş harbinden sonra, Kuomintang'ın yönettiği milli büyük burjuvazi iktidara geçti. On yıl boyunca, emperyalistlerin kontrolü altında bulunan aracı burjuvazinin (kompradorların) bürokratik kapitali gelişti. Mesele, büyük kompradorların gerici hükümeti yerine, bir «yeni demokrasi» hükümeti, proletaryanın önderliği altında birleşen bütün anti-emperyalist ve anti-feodal güçlerin diktatoryasını geçirmekti. Zafere ulaşmış sosyalist ülkeyle birlik kuran bu hükümet, anti-emperyalist, anti-feodal devrimi tamamlıyabildi, kapitalist olmıyan bir yoldan geçerek, sosyalizmin kurulma şartlarını sağlıyabildi.

Hiç şüphesiz, Çin halk devriminin 1949'da elde ettiği tarihsel zafer, Mao-Tse tung'un daha 1940'da «yeni demokrasi» konusunda söylediklerini doğrulamıştır. Ama, otomatik bir şekilde her ülkeye uygulanan bu inceleme şekli, uzun müddet Kominternin Enfor-

masyon Bürosunun bütün dokümanlarında yer aldı. Burjuvazinin önderliği altında bağımsızlığa yeni kavuşan bütün devletlerin, gerçekten bağımsız olmadıkları, emperyalistlerin ezgisi altında bulundukları iddia ediliyordu. Böylece, bu ülkelerdeki hükümetler daima emperyalist ve anti-demokratik ülkelerden yana sayılıyordu.

Oysa, İkinci Dünya Harbinden sonra milli kurtuluş devrim hareketinde görülen büyük hamlenin sonucu olarak, Asya ve Afrikada birçok ülke bağımsızlığa kavuştu. Bu ülkeler, ne emperyalizmin peykleri veya yarı-sömürgeleri oldu; ne de halk demokrasisi şeklini aldılar. Oysa, eski görüş, bu iki olanaktan başka olanak kabul etmiyordu. Bambaşka nitelikte üçüncü bir grup ortaya çıktı (Hindistan bunlardan biridir). Bu devletler milli burjuvazinin yönetimindedir. Emperyalizmin kurduğu askeri ittifaklara girmediler. Çoğunlukla, barış, tarafsızlık, sömürgecilik aleyhtarı bir politika izliyorlar. Emperyalizmin ekonomik ezgisinden hâlâ kurtulmadıkları halde, sosyalist ülkelerle de münasebetler kurarak, bağımsız bir ekonomi kurmaya gayret ediyorlar.

Eski görüşlerin etkisi altında tâyin ve tesbit edilen 1951 Programımız, bazı ülkelerde meydana gelen bu gerçekleri hesaba katmıyordu. Bu programımıza göre, Hindistan peyk bir ülkeydi, yarı bir sömürgeydi; burjuvaziyi ve büyük toprak ağalığını temsil eden hükümet, bağımsız bir ekonomi kuramazdı; dış politika alanında ise, bu devlet, emperyalist saldırılara yardım ediyor, aldatıcı bir barış politikası izliyordu.

Bu yanlış sonuçlara varmamızın nedenleri şunlardı: Bu yeni devrenin, kapitalizmin genel buhranında başlıyan bu yeni dönemin anlamını ve etkilerini anlamakta gecikilmişti. Bir yandan da, gerek dünya komünist hareketi, gerek partimiz, milli burjuvazinin yönetiminde gerçekleşen milli kurtuluş hareketinin anlamını küçümsüyordu; milli burjuvazinin ilerici rolünü tükettiğini sanıyordu; bu burjuvazinin milli kurtuluş hareketine katılma payının şartlara göre değişebileceğini unutuyordu. Bu görüşün sonucu olarak, sekter hatalar işleniyordu, işçi sınıfı ile komünistler, milli kurtuluş hareketinin egemenliğini sağlıyacakları yerde, onlar bu hareketten tecrit ediliyorlardı.

Hindistan, bağımsız, ama kapitalist bir ekonomi kurmaya çalışan burjuva demokrasisinin bazı özgürlüklerine saygı gösteren, burjuva demokrasisi ülkelerindendir. Dış politika alanında, Hindistan barıştan, barış içinde yanyana yaşama prensipinden yanadır; tarafsızlık politikası izliyor, sömürgeciliğe karşı savaşıyor. Sosyalist ülkelerle dünya komünist hareketi, Hindistan gibi ülkelerde hükümetin aldığı ilerici, emperyalist aleyhtarı tedbirleri destekliyor, bu ülkelere ekonomik yardımda bulunuyor, bu alanda da bağımsızlıklarını kuvvetlendirmelerine yardım ediyorlar.

Kapitalist tipinde bağımsız bir ekonomi kurmaya çalışan ve burjuva özgürlüklerine oldukça saygı gösteren hükümete karşı, Hindistandaki halk yığınlarının tutumu nedir?

Yığınlar geçirdikleri tecrübelerden şunu öğrenmiştir: Bağımsız bir ekonominin kapitalist yollarla kurulması kendilerine çok ağır iktisadi zorluklar yüklüyor, yaşama seviyelerini yükselteceğine, düşürüyor. Kapitalizmin ve tekellerin genişlemesiyle, sermayenin belirli ellerde toplanmasiyle gerici güçlerin kuvvetlendiğini gören yığınlar, bu gerici güçlerin, emperyalizmden yana, anti-demokratik bir politika uygulaması için hükümete baskı yaptığını da anlıyorlar.

Yığınlar, kapitalist yolun iflâs ettiğini, bu yolla iktisadi bağımsızlığa gidilemiyeceğini, yaşama seviyelerinin yükselemiyeceğini gün gittikçe daha iyi anlıyorlar. Hindistan gibi ülkeler, iktisadi bağımsızlığa, yüksek bir sanayileşme seviyesine, çağdaş bir tarıma kapitalist yoldan gidebilirler mi acaba? Elbette, bunun imkânsızlığına peşin olarak hükmedemeyiz. Kapitalist gelişme yolu, bütün milli burjuvazinin sınıf amaçlarını gerçekleştirebilecek imkânlar sağlıyor. Ama bu süreç çok uzun sürer, yığınlara ağır bir yük yükler, sefaletlerine sebep olur, ülkenin milli menfaatlerini tehlikeye koyar.

Bu olanağın varlığını kabul etmek, kapitalizmin gerçek niteliğini unutma, yeni devrenin imkânlarına da fazla umut bağlama anlamına gelmez.

Hindistan Komünist Partisi, bugünkü hükümeti hemen devirme meselesini ilk plâna almıyor. Aksine, partimizin bugün için amaçları şunlardır:

1. Tarihsel gelişmeyi durdurmak, ülkeyi emperyalist ve anti-demokratik bir politikaya süreklemek istiyen gerici güçleri tecrit etmek ve ortadan kaldırmak.

2. Hükümetin, gerici güçlerin istediği yöne gitmesine engel olmak; yurtsever güçleri seferber ederek, birleştirerek, kapitalist-olmıyan bir gelişme yoluyla bağımsız bir milli ekonomi kurmak; politika alanında, hükümetin yapısında değişmeler sağlıyarak, emperyalisterden yana bir politikanın uygulanmasına engel olmak.

Kapitalist yolun yükünü, doğurduğu sefaleti, tehlikeleri gören halk yığınları başka bir yol arıyorlar. «Hindistan kapitalist bir yolla mı kalkınmalı? Başka bir yol yok mu?» diye soruyorlar. Yığınların gözünde, kapitalist yol bütün itibarını kaybetmiştir artık. Hayat halkımıza şunları öğretmiştir: Bugün ülkemizde olduğu gibi kapitalist gelişme yoluna giden bir ülke, sömürülmeden, sefaletten, açlıktan kurtulamaz. Halkımızın, hızlı bir kalkınmayı gerçekleştirmek, daha insanca bir hayat sürmek isteklerine uygun düşen sosyalist fikirlere büyük ilgi göstermesi, işte bundandır. Hindistanda yönetici sınıfın, ve partisi olan Hindistan Milli Kongresi

Partisinin bugün «sosyalist» bir devlet kurma amacını güttüğünü söylemesi yine bundandır.

Halkın hayat seviyesini yükseltmek, ekonomik ve toplumsal eşitsizlikleri yok etmek üzere bağımsız bir milli ekonomi kurma amacını güttüğünü iddia eden hükümet, giriştiği plânlamada hangi prensipleri uyguluyor? Bunlar, devlet sektöründe, ağır sanayiin kurulması, toprak reformunun gerçekleşmesi ve demokrasinin korunması prensipleridir. Yönetici partinin açıklamalarında yer alan bu prensipler, ilerici niteliktedir.

Bununla beraber, bu prensiplerin plânlamadaki uygulanma şekli, halka yükletilen yükü arttırıyor, ülkemizin bağımsız gelişmesi için büyük bir tehlike teşkil ediyor.

Bu plânlama programına karşı, partimizin teklif ettiği program, emperyalizm ve feodalizm aleyhtarı *demokratik devrimi tamamlıyacak* niteliktedir. Bugünkü amaçlarımız şunlar olmalıdır: Hindistanda tekelci kapitalizmin gelişmesini engellemek; yabancı sermayenin iktisadımız üzerinde kurduğu kontrole son vermek; yabancı tekellere bağlı olmıyan, demokratik temellere dayanan, milli ve bağımsız ekonominin, sanayiin kurulmasında önemli bir etken olan devlet sektörünü genişletmek ve kuvvetlendirmek; yerli tekelci çevrelerin gelişmesini engellemek, ekonomik güçlerini yıkmak; büyük toprak ağalarının kuvvetini, feodalizm kalıntılarını kökünden kazımak, köylülerin menfaatlerini koruyan köklü bir toprak reformu yapmak, köy ekonomisini bankacıların, tüccarların ve tefecilerin elinden kurtarmak.

Gerçekte, bu program, köklü başkalaşmalar gerçekleştirdikten sonra, sanayi ve tarımdaki üretim güçlerini özürlüğe kavuşturacak, bunların üretime katılmalarını sağlıyarak hızlı bir kalkınma temposu sağlıyacak, emekçilerin yaşama seviyesini yükseltecek, kapitalist olmıyan gelişme yolu programıdır.

Şu noktayı belirtmek isteriz: Teklif ettiğimiz program, antikapitalist bir program değildir, çünkü bütün kapitalist bağıntıları yok etmek amacını gütmüyor. Sosyalizmi yakın bir gelecekte kurmak amacını güden bir program da değildir. Bu program, kapitalizmin normal gelişmesini kabul etmiyen, bağımsız bir milli ekonominin kurulması için teklifler getiren üçüncü bir yoldur. Bu yolla, ülkemizin ekonomik kalkınması daha çabuk gerçekleşir, o kadar pahalıya mal olmaz, halktan o kadar büyük fedakârlık istemez.

Bu programın gerçekleşmesi için yürütülecek savaş, Kongre hükümetinin kabul ettiği plânın uygulanmasından doğan iki yönlü buhranı çözebilir: 1. Bugünkü hükümetin kahul ettiği plânlama, tekellerin, devlet mekanizması ve kamu sektörü üzerindeki etkilerini kuvvetlendiriyor, kazançlarını fevkalâde arttırıyor, rüşvete, ahlâksızlığı yol açıyor. Bu durumun sonucu olarak meydana gelen yabancı döviz,

maddi ve mali kaynak sıkıntısı ülkenin ekonomik gelişmesine köstek vuruyor; gerici güçler, tarafsızlık ve bağımsız gelişme politikasının sabotajını daha kolay yürütüyor. 2. Kongrenin bugün uyguladığı plânlama, halka büyük yükler ve yeni sıkıntılar yüklüyor, hayat seviyesinin yükselmesine yardım etmiyor.

Teklif ettiğimiz yol ise, maddi ve mali kaynaklar meselesini kolayca çözebilir. Bankalar, petroller, dış ticaret gibi, ekonomimizin, yabancı ve yerli tekellerin kontrolü altında bulunan en önemli kollarını millileştirerek, ülkenin bütün kaynaklarını seferber edebiliriz.

Teklif ettiğimiz gelişme yoluna göre, halk yığınlarının yaşama seviyesini yükseltecek şartlar şunlardır: Devlet sektörünü millileştirmek, genişletmek, köklü toprak reformları gerçekleştirmek, kooperatifleri geliştirerek ve maddi-teknik yardımlar sağlıyarak, orta halli ve fakir köylülerin, tarım işçilerinin ekonomik durumunu kuvvetlendirmek.

Bir yandan, kapitalist olmıyan bu gelişme yolunu tâyin ve tesbit ederken, uygulanması için savaşırken, bir yandan da bugünkü plânlamayı köklü ve konkre şekilde tenkit ediyoruz. Daha yukarıda söylediğimiz gibi, ilerici prensiplere dayandığı halde, bugünkü plânlamanın hatalı uygulanma şekli, ülkeyi felâketlere, kapitalizmin çelişmelerine sürüklüyor.

Şu noktayı da belirtmekteyiz: Yukarıda sözü edilen buhranlara düşmeden, gerici güçlerin milli menfaatlere zarar verecek faaliyet yürütmelerine meydan vermeden, bağımsız bir milli ekonomi kurmanın tek yolu, bizim teklif ettiğimiz yoldur. Kanaatimizce, halkın bütün ilerici tabakalarını, tekelci olmıyan milli burjuvazinin büyük bir kısmını birleştirme imkânları ancak bu yolla sağlanabilir.

Bugünkü dönemde, kapitalizm içindeki buhranın üçüncü safhasında, bu yol gerçekleşebilir. Çünkü bir yandan, kapitalizm halkın gözünden düşmüştür. Bir yandan da, Sovyetler Birliği ile sosyalist ülkeler, bütün emperyalist saldırılara karşı gelebilen, az gelişmiş ülkelere, bağımsız ekonomilerini kurmaları, kapitalist gelişmeden kaçınmaları için gereken yardımı sağlıyabilen çözücü bir kuvvet haline gelmişlerdir.

Halkımız bu yeni yola nasıl girebilir? Kanaatimize göre, bu sorunun cevabı şudur: Bugünkü burjuva demokratik hükümeti, milli demokrasi hükümeti haline gelmelidir. Milli demokrasi demek, milli burjuvazinin yönettiği bir burjuva demokrasisi demek değildir. Büyük halk çoğunluğunun desteğini kazanabildiği için, işçi sınıfının yönettiği bir sosyalist demokrasisi de demek değildir. Milli demokrasi nitelik bakımından burjuva demokrasisinden ayrıdır; anti-emperyalist ve anti-feodal karakterde olduğundan, diktatorya ve istipdat metodlarını reddeder; geniş bir demokrasi kurulmasını,

halkın ve halk örgütlerinin toplumsal başkalaşmalara, hükümet politikasının tesbitine aktif olarak katılmalarını sağlar. Böyle bir devlette, proletarya ile milli burjuvazi, iktidarı paylaştıkları için, kuvvetler dengesinde proletarya yararına bir değişme meydana gelir. Milli demokrasi devleti, böylece ülkenin kapitalist olmıyan yollardan gelişmesini sağlıyan bir araç haline gelir.

Amritsar'da toplanan 1958 olağanüstü Kongremizde tesbitine çalıştığımız savaş yollarına bilimsel bir temel vererek, önemli bir adım atmış olduk. Bugün birçok ülkede, işçi sınıfının ve partisinin sosyalist devrimi barışçı yollarla gerçekleştirmesini sağlıyacak olanakların varlığını kabul eden 1957 Bildirisine uygun olarak, Parti Tüzüğümüzün önsözünde şu açıklamada bulunduk:

«Hindistan Komünist Partisi, eksiksiz bir demokrasiye ve sosyalizme barışçı yollarla varmağa çalışıyor. Partimize göre, güçlü bir yığın hareketi geliştirme yolundan parlâmentoda çoğunluğu sağlıyarak, bu çoğunluğu yığın hareketleriyle destekliyerek, işçi sınıfı ile müttefikleri, gerici güçlerin direnişini yenebilir; parlâmentoyu halk iradesinin sözcüsü, ekonomi, toplum ve devlet yapılarında köklü başkalaşmalar gerçekleştirecek bir araç haline getirebilir.»

Burada teklif ettiğimiz barışçı yol, reformist görüşün «parlâmenter yol»u değildir. Reformist burjuva görüşüne göre, yığınlar harekete geçmemelidir, demokrasi sadece şeklen vardır; bu şartlar içinde en önemli rolü oynıyan halkın iradesi değil, para kuvvetidir. Tüzüğümüzde tesbit edilen barışçı yol, bağımsızlık savaşı ile elde ettiğimiz demokratik hakların — yani söz, basın, teşkilâtlanma, parlâmenter demokrasi haklarının — kullanılması, günün en önemli milli ve toplumsal amaçlarının gerçekleştirilmesinde, hükümete halk iradesinin kabul ettirilmesi için halkımızın ezici çoğunluğunun yürüteceği inatçı bir savaş demektir.

Marksizm-Leninizm bize şu noktayı öğretmektedir: İşçi sınıfı ile partisi, geniş yığınları seferber etmek, birleştirmek, sınıf ve yığın örgütleri kurmak, bunların kendilerine olan güvenlerini yükseltmek, günün milli ve toplumsal amaçları uğrunda devrimci iradelerini arttırmak için, halkın savaşarak elde ettiği bütün demokratik hakları kullanmalıdır. Leninizmin ve tecrübelerin bize gösterdiği gibi, yönetici sınıflar iktidarı asla kendi istekleriyle bırakmıyacaktır. Toplumsal yapıyı değiştirmek için gerekirse zor kullanmaya hazır olmalıyız. Yığınların, yönetici sınıfları tecrit etmek için yürüttüğü barışçı bir savaş, bu yönetici sınıflara baş eğdirecek midir? Yoksa bu sınıflar, silâhlı güçlerini kullanarak, karşı-saldırıya geçecek midir? Bu sonuçlar, yönetici sınıfların davranışına bağlıdır. İşçi sınıfı ile partisi, bu imkânları daima gözönünde tutmalıdır. Hazırlıklı olmalıdır. Prensip olarak hazır olduktan sonra, gerektiği takdirde barışçı olmıyan metodlara beşvurmak güç olmaz. Ama hazırlıklı olmadıktan

sonra, barışçı olmıyan metodlara başvurmaya kalkışmak, sadece gevezelik plânında kalır, hattâ işçi sınıfını maceraya sürükler.

İşçi sınıfının barışçı yollar uğrunda yürüttüğü savaşın başlıca özü, demokrasinin savunulması, genişletilmesi için, elde edilmiş hakların kullanılması için savaştır. Reformist görüşten farkı, bu devrimci özdür. Lenin, «Demokratik devrimde sosyal-demokrasinin iki taktiği» adlı eserinde, şu noktayı belirtmektedir: Burjuva-demokratik devriminde hegemonyayı elde etmek için yürüttükleri savaşta, proletarya ile partisi, demokrasi uğrunda yürütülen savaşın öncülüğünü yapmalıdır.

Hindistanın bugünkü durumunda halk aleyhtarı, demokrasi aleyhtarı metodlar kullandığı, kapitalizmi geliştirdiği, gerici güçlerin artışını kolaylaştırdığı halde, genellikle tarafsızlık politikası ve ekonomik bağımsızlık politikası güden, belirli bir demokrasi sağlıyan bir burjuva hükümeti mevcuttur; bir yandan da milli politikaya, mevcut demokrasiye karşı gelen gerici bir eğilim gelişmektedir. Bu şartlar içinde, partimizin teklif ettiği savaş ve birlik yolu ile; gericileri yenmek için, yönetici sınıfı, politikasını sola doğru yöneltmeğe zorlamak için bütün yurtsever güçleri toplıyan geniş bir cephenin kurulması yolu, temelde, eksiksiz bir demokrasi ve sistemli bir demokratik gelişme uğrunda yürütülen bir savaş demektir.

Savaş ve birlik yolunun demokratik temeli iki cephelidir: Milli cephesi, ve sınıf cephesi. Bu yolun milli cephesi, milli bağımsızlığı kuvvetlendirmek, ekonomik bağımsızlığı elde etmek, geniş bir milli kalkınma sağlamak, bütün gerici ve feodal eşitsizlik şekillerini yoketmek için yürütülen savaştır. Sınıf cephesine gelince: Kapitalizmin ve kapitalist gelişme yolunun gerçek yüzünü açığa vurmak, kapitalist olmıyan yol uğrunda yürütülen savaştaki milli istekler ile milli burjuvazinin sınıf menfaatleri arasındaki çatışmaları belirtmek, yabancı ve yerli tekellerin ekonomimizdeki etkilerini azaltmak, yok etmek, emekçi yığınlarının, işçi sınıfının, işçilerle köylüler arasındaki birliğin rolünü geliştirmek demektir.

Bu iki cephe birbirine sıkı sıkıya bağlıdır. Bu yol, ülkedeki bütün demokratik ve yurtsever unsurların savaş birliğini temsil eden, işçi sınıfının gittikçe daha önemli bir rol oynadığı, geniş bir milli ve demokratik cephenin kuruluş yoludur. Genellikle bu yol, milli bağımsızlık uğrunda yürüttüğümüz savaşla elde ettiğimiz en büyük başarının, yani demokrasinin gelişme ve kuvvetlenme yoludur; parlâmenter demokrasinden yararlanarak barışçı yollarla yürütülen yığın savaşı yoludur; bu yol geniş bir milli kalkınma yolu, sosyalizme giden yoldur.

İktidar sorunu düzeyinde ise, bu savaş yoluna, bu yurtsever güçlerin cephesine karşılık olarak kullanacağımız şiar şu olmalıdır: Bütün burjuvazinin — sağ kanadı dahil — menfaatlerini temsil eden,

gerici çevrelere karşı bir tereddüt ve uzlaşma politikası izliyen burjuva demokratik hükümeti yerine, bir milli demokrasi hükümeti, yahut da Vijaywada Kongresinde alınan kararda denildiği gibi, bir «demokratik ve milli cephe hükümeti» getirmek.

Şu noktayı da belirtmek isteriz: Milli demokrasisi devleti, 1951 programımızda tesbit edilen halk demokrasisi devletinden de başka olacaktır. Öyle sanıyoruz ki, Hindistanda milli demokrasi rejiminde ülkenin yönetimine katılan sınıfların terkibiyle, sosyalist halk demokrasisinin ilk safhasında ülkeyi yöneten sınıfların terkibi arasında büyük bir fark gözetilmiyor. Ama temel fark şudur: Eski dokümanlarda söz konusu olan halk demokrasisi devletinde, yurtsever güçlerin birliğini yalnız ve yalnız işçi sınıfı yönetebilir. Oysa milli demokrasi rejiminde, bu ittifakın yönetimini işçi sınıfı tek başına yapmıyabilir.

Milli burjuvazinin ilerici unsurları, hangi şartlar altında işçi sınıfı ile, demokratik güçlerle sıkı bir birlik kurmak zorunda kalacaktır? Bu süreç çok yönlü ve karışıktır. Ekonomik gelişmenin etkisiyle — kapitalizmin ve tekellerin genişlemesiyle — ülkemizde gerici bir akım meydana gelmektedir. Bu akımı temsil eden, milli burjuva hükümeti dışındaki gerici güçleri toplıyan Swatantra Partisi ile bazı dindar çevrelerin partileridir. Bu gerici güçler, tarafsızlık politikasının terkedilmesini açıkça istiyorlar; devlet sektörünün gelişmesini, toprak reformlarını, demokrasinin genişletilmesini engellemeye çalışıyorlar. Bu akım, gittikçe genişlemekle beraber, halen fazla kuvvetli değildir. Ama, iktidarda bulunan Kongre Partisinin sağ kanadı bozguncu faaliyetler yürütüyor. Buna karşılık, hükümet partisinde milli bir politikanın yürütülmesini istiyen bir sol kanat da meydana gelmektedir. Böylece milli burjuvazinin ve iktidarı elinde tutan partinin saflarında, bir ayırım (diferansyasyon) süreci gelişmektedir. Bu süreç, çok ilerlemediği gibi, yavaş gelişmektedir. Kongre Partisinin sol kanadı şimdilik pek kuvvetli olmadığı için, gereken enerjiyle politikaya müdahele edemiyor.

Vijaywada'da politikamızı tâyin ve tesbit ederken, bu süreci hesaba kattık. Şu noktayı da belirtmeliyiz: Bu süreçte duraklama hiç olmamıştır; aksine, Vijaywada Kongresinden bu yana daha hızla gelişmiştir. (Çinli birliklerin saldırışı ve sınır anlaşmazlığı şartlara olumsuz etki yaptığı halde.) Bir yandan da Amerikalı emperyalistlerin, yeni-sömürgecilerin Hindistan üzerindeki baskılarını artırmaları, bu ayrışma sürecini hızlandıran bir etkidir.

Bu şartlar içinde, demokratik güçlerin dağınıklığı, ve Komünist Partisindeki bölünme, ülkenin sağa doğru yönelişini arttırmaktadır. Ama bu dağınıklığı, bu bölünmeyi durdurabilirsek, geniş bir milli ve demokratik hareket kurabilirsek, milli burjuvazinin ve Kongre Partisinin içinde ayrışma sürecini hızlandıracak, güçler dengesini

işçi sınıfı ve halkın demokratik tabakaları yararına değiştirecek gerçek yeni imkânlar meydana çıkacaktır. Milli Demokratik Cephenin kurulmasını sağlıyacak, milli demokrasi şiarının ortaya atılmasına imkân verecek şartlar işte bunlardır.

Bir milli demokrasi hükümeti kavramının devrimci anlayışı budur. Milli demokrasi hükümeti, feodal unsurlarla gerici tekelci tabakaları tecrit edip yenilgiye uğratmak için ülke çapında yürütülen demokratik savaş şartları içinde ortaya çıkar.

İşçi, köylü ve demokratik yığınların sağladığı itici güçle ilerliyen, şekliyle milli olan bu savaş, milli burjuvazinin yurtsever unsurlarıyla kurulan birliği perçinleştirir. Ülke çapında gelişen bir yığın hareketinin iktidara getireceği hükümet, birlik prensipine göre hareket etmek zorunda kalır; milli gelişme programını, yabancı tekelleri yoketmek, yerli tekelci çevreleri etkisiz bırakmak, köklü bir toprak reformu gerçekleştirmek, demokrasiyi genişleterek, işçi sınıfının ekonomik ve politik hayatın yönetimine katılmasını sağlamak gibi kapitalist olmıyan yollardan geliştirmeye mecbur olur.

Bu süreç esnasında, güçler dengesi daima işçi sınıfının, işçi-köylü birliğinin yararına değişecektir. Böylece, işçi sınıfının yönetici rolü oynamasına yol açılacak, sosyalizme geçiş döneminin şartları gerçekleşecektir.

Şurası da bir gerçek ki, toplumun içinde çelişmeler keskinleştikçe, milli burjuvazi uzlaşmalara daha kolay yanaşır. Bununla beraber, milli demokrasinin amaçlarını gerçekleştirmek için milli burjuvazinin yurtsever unsurları demokratik milli cepheye katılabilir ve katılmalıdır. Öyleyse, biz de, Leninist olduğumuz için, bugünkü konkre şartlar içinde milli burjuvaziyi bu cephenin içinde tutmaya, uzlaşma eğilimini etkisiz bırakmaya çalışmalıyız.

Bu amaca, ancak milli burjuvazinin içinde meydana gelen ayrılmalardan yararlanarak varabiliriz. Tekelci ve gerici çevreleri yenilgiye uğratmak, Kongre Partisinin ve hükümet çevrelerinin sağcı kanadını tecrit etmek için, gerçek bir milli politika istiyen, ülke çapında geniş bir demokratik hareket geliştirilmelidir. İşçi sınıfı ile köylü kitleler, bu harekette önemli bir rol oynamalıdır. Bu hareket, — milli burjuvazinin yurtsever unsurları dahil — bütün demokratik güçlerin, demokratik ve milli bir cephenin içinde toplanması için gereken şartları sağlar.

Başbakan Nehru'nun ölümünden bu yana, durumun başlıca özelliği, meydana gelen ağır ekonomik buhrandır. Fiyatların — özellikle zahire fiyatlarının — fırlamasından doğan bu buhran, geniş halk yığınlarının yükünü ağırlaştırıyor, yaşama seviyelerini daha da düşürüyor. Politika alanında başlıca özellik ise, en sağcı, en gerici güçlerin, tekelci çevrelerin hükümeti sağa yöneltmek, milli politi-

kayı temelinden bozmak, tarihsel gidişi durdurmak için baskılarını arttırmalarıdır.

Demokratik güçlerin birliği, ortak faaliyetleri bu son aylar içinde, gericilerin baskısına karşı, kitlelerin yaşama seviyesini korumak, hükümeti — buğday ticaretinin devletin tekeline verilmesi, bankaların millileştirilmesi gibi — bazı ilerici tedbirleri bir an önce gerçekleştirmeye mecbur etmek için yürütülen geniş yığın savaşlariyle konkre bir şekil almıştır. Demokratik güçlerin birliği, programımızda yer alan şu açıklamanın ne kadar doğru ve haklı olduğunu ispatlıyor: «Ülke çapında geniş bir hareketin gelişmesi ve milli demokratik bir cephenin kurulması için, objektif şartlar son derece elverişlidir... Milli Demokratik Cephe ile Milli Demokratik Cephe Hükümeti şiarları bugün bütün ilerici unsurları seferber edebilecek güçtedir. Bugünkü dönemde bu şiarı seçmemizin nedenleri işte bunlardır.»

Enternasyonal'in yüzüncü yıldönümü münasebetiyle

Milletlerarası ilmi toplantı

25—29 Eylül günlerinde, Berlin'de, Enternasyonal'in yüzüncü yıldönümüne hasredilen milletlerarası bir ilmi toplantı yapıldı. Bu toplantı «Barış ve Sosyalizm Problemleri» dergisi ile Alman Birleşik Sosyalist Partisi Merkez Komitesi tarafından tertiplendi. Toplantıya kırk ülkenin komünist ve işçi partilerine mensup yüzden fazla Marksist ilim adamı ve yöneticileri katıldılar. Bunlar arasından 50 kadarı toplantıda söz aldı. Sözcüler, yaptıkları konuşmalarda, Birinci Enternasyonal'in devrimci geleneklerinin ve vasiyetlerinin milletlerarası işçi sınıfı mücadelesindeki önemini belirttiler, bu gelenek ve vasiyetlerin çağdaş dünya devrimci süreciyle bağını gösterdiler ve bu ışık altında günümüzdeki devrimci hareketin en önemli meselelerini müzakere ettiler. Keza, *bu toplantının, bütün dünya Marksist-Leninistleri arasındaki sıkı birlik, dayanışma ve karşılıklı anlayışın canlı timsali olduğunu, ve toplum ilminin yaratıcı şekilde geliştirilmesi temeli üzerinde bu birliği sağlamlaştırmaya hizmetle yükümlü olduğunu ısrarla belirttiler.*

*

Valter Ulbricht (DAC), «Birinci Enternasyonal ve çağdaş milletlerarası komünist hareketi» konulu raporunda dedi ki: Milletlerarası İşçiler Cemiyeti, proletaryanın ilk milletlerarası yığın teşkilâtı idi. Bu Cemiyet, nice devrimci işçi partilerinin doğmasına yardım etti, ve çağdaş milletlerarası komünist hareketinin temeli oldu.

Geçmişe, komünist hareketinin gelişmesine bir göz atarsak, insanlık tarihinde hiçbir siyasi öğretinin ve hiçbir siyasi hareketin, nispeten böylesine kısa bir tarih devresinde, komünizm hareketinin ve ilmi komünizm öğretisinin ulaştığı kadar büyük zaferler elde edemediğini söyliyebiliriz. Çağımızın bütün devrimci hareketleri Birinci Enternasyonal'in prensipleriyle şu veya bu ölçüde bağlıdır. «Komünist Partisinin Manifesti» ve Birinci Enternasyonal'in kurulmasiyle açılan yol, proletaryanın devrimci partisinin rolü hakkındaki Lenin öğretisine ulaştırmış, Bolşevik Partisinin kurulmasına

ulaştırmış, Büyük Oktobr Sosyalist Devriminin zaferine ulaştırmıştır. Aynı yol, zamanımıza doğru daha da ilerliyerek, komünist ve işçi partilerinin 1957 ve 1960 müşterek dokümanlarına, ve SBKP XXII. Kongresinde kabul edilen Komünizm Programına, yani XX. yüzyılın komünist manifesti'ne kadar ulaştırmıştır.

Çağdaş komünist hareketi, Birinci Enternasyonal'in Marksist-Leninist öğretiye ve pratiğe giren şanlı devrimci geleneklerinin en sadık mirasçısı ve en sistemli devamcısıdır.

Birinci Enternasyonal, proletaryanın gerek milletlerarası, gerekse milli ölçülerde teşkilâtlanmaya geçişinin temellerini attı. Bu teşkilâtlılık gelişmekte ve sınıf savaşının her safhasında yeni karakter çizgileri ve özellikler göstermektedir. Bu teşkilâtlılık «tekvücut hareket ve dayanışma birliğinde, eylem ve politika beraberliğinde» yaşamaktadır. Bu, «...her milletin ve her bölgenin çeşitli şartlarına serbestçe intıbak eden, buna rağmen her yerde esas çizgilerini koruyan, böylelikle de işçi sınıfının bizzat kendisi tarafından kurtarılması müşterek amacına ulaşma vasıtalarında karşılıklı uygunluğu ve amaç birliğini sağlıyan» sınıfın teşkilâtlılık plânıdır.

Enternasyonal, işçi sınıfının milli müfrezeleri arasında bağlantıyı sağladı; onların fikirlerini ve amaçlarını bir bütünde birleştirdi; karşılıklı yardımın hayati zaruretini gösterdi. İşçi sınıfının çeşitli müfrezelerine, devrimci mücadelede birbirlerinin tecrübelerinden faydalanmayı, teorik ve politik alanda karşılıklı olarak görgülerini zenginleştirmeyi öğretti.

Enternasyonal, işçi hareketinde tek başına hâkimiyetin (mutlakıyetin) her türlüsünü, böyle bir eğilimin şu veya bu teşkilâttan, yahut da kişilerden geldiğine bakmaksızın, kesinlikle suçlandırdı. «Önderin dediği dedik» bellemeye karşı, şu veya bu kişilerin rolünü olduğundan çok büyütmeye karşı, «şahsı putlaştırma» ya karşı uzlaşmaz bir mücadele yürüttü. Karl Marks, kendi kişisel hizmetlerinin her ne suretle olursa olsun büyütülmesine bilhassa titizlikle karşı geliyordu. Enternasyonale göre, tek başına hâkimiyet eğilimi hataların ve yanılmaların kaynağıydı.

Milletlerarası İşçiler Cemiyeti'nin karar ve dokümanlarında, sosyalist devrimin şekil ve metodlarının çok çeşitli olduğu hakkında önemli direktifler vardır. Bu hususu ısrarla belirten Marks şöyle diyordu: «Biz hükümetlere demeliyiz ki: Sizin proleterlere karşı yönelmiş silâhlı kuvvet olduğunuzu biliyoruz. Biz size karşı nerde mümkünse orda barışçı yoldan, zaruri olduğu zaman da silâhlı olarak hareket edeceğiz.»

Biz sosyalizme barışçı yoldan geçme taraftarıyız. Fakat burjuvazinin aşırı sağcı çevrelerinin vatandaş harbi körükledikleri ve böylelikle işçi sınıfını ve ilerici güçleri silâh elde savaşa mecbur ettikleri gerçeğini de gözönünde tutmamız lâzımdır.

Pyotır Pospelof (S.B.), «Birinci Enternasyonal ve onun tarihteki yeri» konulu raporunda şunları belirtti: Sosyalist devrimin büyük stratejleri Marks ve Engels, proletaryanın zaferinin, konkre şartlara bağlı olarak, ya silâhlı kuvvetle elde edilebileceğini, ya barışçı yoldan kazanılacağını hesap ediyorlardı. Bir Nüyork gazetesinin Londra muhabirine verdiği mülâkatta Marks demişti ki: «Barışçı ajitasyonun amaca daha çabuk ve daha güvenle ulaştırabileceği ahvalde silâhlı ayaklanma çılgınlık olur.» Marks, parlâmenter mücadele vasıtalarından faydalanma imkânını hesap dışı tutmuyor ve bunların önemini belirtiyordu.

Proletaryanın yürüttüğü savaşta müttefikleri, işçi sınıfı ile emekçi köylüler arasında sağlam bir birlik ihtiyacı meselesini Birinci Enternasyonal işledi ve dokümanlarına geçirdi.

Marks ve Engels, Enternasyonalin milli mesele ve bununla sıkı bağı olan sömürge meselesiyle ilgili politikasının esaslarını da işlediler. Onlar bu işlemeyi, proletaryanın devamlı ve sistemli enternasyonalizminden hareket ederek yaptılar.

Her kapitalist memleket işçi sınıfının kurtuluşunu, bu memleket tarafından ezgi altında tutulan bütün halkların kurtuluşuyla mümkün gören derin ve önemli fikir, ilmi komünizmin kurucularına aittir, ve onlar bu fikri defalarca belirtmişlerdir.

Karl Marks, Çin'de ve Hindistan'da, İran'da ve Afganistan'daki olayları ele aldığı makalelerinde şu önemli sonucu çıkarmaktadır: Kapitalist ülkeler işçi sınıfının devrimci mücadelesi ile sömürge halklarının milli kurtuluş savaşları arasında en sıkı bir bağ ve bağımlılık gerektir.

Tadeuş Danişevski (Polonya), toplantıda yaptığı konuşmada şunları hatırlattı: Birinci Enternasyonal'in kuruluşu, Polonya'da 1863 ayaklanmasının savunulmasiyle doğrudan doğruya bağlıydı. Karl Marks Polonyalıların milli kurtuluş savaşını özel bir ilgiyle izliyordu. Ve Polonyanın bağımsızlığı sağlanmadan, Avrupada sürekli hürriyetin temin edilemiyeceğini belirtiyordu. Onun «*Polonyanın Avrupada İşçi Partisinden başka müttefiki yoktur ve olamaz*» sözlerini, bu ülkenin parçalanmasından sonraki bütün tarihi tamamen doğruladı. Fakat bu sözlerde, Polonya meselesinin çerçevesinden çok daha geniş bir genel fikir vardır. İlmi sosyalizmin kurucuları şunu belirtiyorlardı: Milli kurtuluş mücadelesi, ancak ilerlemenin öncü kuvveti olan milletlerarası proletaryanın kurtuluş hareketi ile sıkı sıkıya koordine edildiği takdirde, başarılı olabilir. Milli kurtuluş mücadelesini işçi hareketinden tecrit yönündeki bütün eğilimleri, Marks ve Engels, her iki taraf için de zararlı sayıyorlardı.

O zamanlar olduğu gibi, bugün de, milli kurtuluş hareketi, dünyanın her köşesinde en iyi müttefiki ve gerçek hegemonu, sömür-

menin ve ezginin her şeklinin kaldırılmasından yana olan işçi hareketinin şahsında bulabilir.

Tselina Bobinska (Polonya), yaptığı konuşmada şunları belirtti: Proletaryanın milletlerarası demokratik meselelerle ilgili politikası Birinci Enternasyonal devresinde şekillenmeğe başladı. Bu politika, geçilen zaman boyunca, işçi sınıfını milli hareketlerin, genel olarak demokratik hareketlerin hegemon ve müttefiki haline getirdi.

P. Pospelof sözlerine şöyle devam etti: Marks'ın, Engels'in ve Milletlerarası İşçiler Cemiyeti Genel Konseyi'nin anarşizme karşı, küçük burjuva «sol» devrimciliğine karşı yürüttükleri mücadelenin daha sonraki milletlerarası işçi ve komünist hareketinin tümü için büyük önemi vardı. Zira küçük burjuva «sol» devrimciliği akımı, «her zaman» silâhlı ayaklanmayı salık veren ölümcül vaazlerinden ve zora başvurmayı baştacı etmesinden tutun da, halk yığınlarının gerçek menfaatlerini tamamen hiçe saymasına kadar, her yönüyle, ilmi komünizme baştanbaşa yabancıydı.

Sözde devrimci lâfazanlıkların yaygarası ardına gizlenen Bakunin'ciler, Milletlerarası İşçiler Cemiyeti'ne karşı yıkıcı bir fraksiyonculuğa giriştiler; doğrudan doğruya proleter hareketine karşı bir suikast tertipledıiler, ve böylelikle praktikte en gerici güçlere yardım ettiler.

V. Ulbricht tekrar söz alarak dedi ki: Günümüzde, milletlerarası komünist hareketinde birliğin korunması meselesi bilhassa büyük bir önem kazanmış bulunuyor. Komünistler, barışın, sosyalizmin ve ileriliğin kaderi için, bütün insanlığın kaderi için, hiçbir zaman bugünkü kadar büyük sorumluluk taşımamışlardır.

Şimdi hemen hemen dünyanın bütün memleketlerinde komünist partileri vardır. Bu partilerin uğrunda ve içinde savaştıkları konkre ödevler ve şartların çeşitli oluşu, elbette çeşitli mücadele şekilleri, taktik metodlar doğuruyor ve keza muayyen müşterek meselelere yanaşma tarzı da çeşitli oluyor. Bu bakımdan, bütün devrimci güçlerin doğru bir ideolojik ve politik hareket hattı takip etmeleri ve her şeyden önce komünistlerin kendi aralarında ideolojik birlik ve dayanışma uğrunda komünist partilerinin yürüttükleri mücadelenin önemi gittikçe artıyor.

Raporunu proleter enternasyonalizminin meselelerine hasreden *Yüri Andropof (S.B.)* şunları söyledi: Zamanımızda proleter enternasyonalizmi yeni bir özle zenginleşti.

Birincisi, onun eylem alanı adamakıllı genişledi. Şimdi proleter enternasyonalizmi yalnız işçi sınıfının değil, bütün yeryüzünde milyonlarla emekçi yığınlarının ve ezgi altındaki halkların da devrimci savaş bayrağı olmaktadır. Proleter enternasyonalizmi, bütün devrimci, anti-emperyalist güçlerin, yani dünya sosyalist sistemi topluluğunun, gelişmiş kapitalist ülkelerdeki işçi ve demokrasi hare-

ketinin, milli kurtuluş hareketinin dayanışması demektir. Bu dayanışma, Lenin'in tasvip ettiği «Bütün ülkelerin proleterleri ve ezilen halklar, birleşiniz!» şiarında ifadesini bulmuştur.

İkincisi, kömünistlerin, enternasyonalizm bayrağı altında toplanan bütün kuvvetlerin önündeki ödevler arttı. Çağımız şartları içinde, proleter enternasyonalizmi, sosyalist ülkeler topluluğunu sağlamlaştırma ve geliştirme, proleter devrimini zafere ulaştırma, ezilen halkların milli ve sosyal kurtuluşu, bütün dünyada barış, demokrasi ve sosyalizm uğrundaki mücadelede hareket birliğini gerektiriyor.

Zamanın buyruğu, bütün devrimci güçlerin birlik olmasıdır. Bu birlik, devrimizde insanlığın önünde duran büyük ödevlerin çözümlenmesi için olduğu kadar, işçi hareketinin her milli müfrezesi önünde duran ödevlerin yerine getirilmesi için de zaruridir. İnsanlığın bir termo-nükleer felâketten kurtarılması, halkların sömürge bağımlılığının her türlü şeklinden tamamen kurtarılması ve sosyal ilerleme yolunda gelişmelerinin sağlanması, sosyalizmin bütün dünyada kapitalizmi alt etmesi uğrunda mücadele gibi ödevler, işçi sınıfının dayanışması ve bütün emekçilerle, ezilen halklarla birliği zaruretini zamanın gereği olarak dayatmaktadır.

Günümüzde milli etkenin, gerek ideolojik, gerekse politik alanda önemli bir kuvvet haline geldiği, ve komünistlerin bunu hesaba katmamazlık edemiyecekleri şüphe götürmez. Muhaliflerimiz, komünizmin bundan böyleki ilerlemesine ancak milliyetçiliğin set çekebileceğini bile söz konusu etmeğe başlamışlardır.

Fakat anti-komünistlerin bu hesapları boşa çıkacaktır. Zamanımızın toplumsal süreçlerine daha derinlemesine nüfuz edilerek bakılırsa, milli etkenlerin kuvvetlenmesinin genellikle hiç de komünizmin zararına olmadığı ve enternasyonalist ideoloji ile çelişmediği sonucunu çıkarmamaya imkân yoktur.

İdeolojide ve politikada milli etkenlerin kuvvetlenmesine sebep olan süreçler nelerdir? Bunlar, her şeyden önce, sömürgeciliğin yıkılıp çökmesi, evvelce emperyalizmin ezgisi altındaki ülkelerden birçok yeni milli devletlerin doğması ve gelişmesidir. Bunlar, bağımsızlıkları büyük emperyalist devler tarafından tehdit edilmekte olan bu başına buyruk ve ekonomik bakımdan daha gelişmiş kapitalist memleketlerde milli duyguların yükselişidir. Bunlar, nihayet, milli hayatın yükselişiyle ve sosyalist ülkelerin bağımsızlık ve egemenliklerinin sağlamlaşmasiyle bağlı süreçlerdir.

Bütün bunlar yalnız milli değil, aynı zamanda sosyal süreçlerdir. Bunlar sınıfların mücadelesiyle ve tarihin akışını tâyin eden toplumsal sistemlerle ilgisiz değildir; bu mücadeleyle örgülenmiş haldedir, onun etkisi altındadır ve aynı zamanda bu mücadeleye muayyen bir şekilde etki yapar durumdadır. Milli unsurların ideoloji ve

politikada öneminin artması, genel olarak, emperyalizmin tasfiyesine ve sosyalizmin zaferine, yani komünistlerin uğrunda savaştıkları enternasyonal amaçlara doğru götüren o tek akışın içinde ve onunla birlikte olur.

Halkların milli mücadelesinin coşkun yükselişi şartları içinde, emperyalist burjuvazi, bu milli hareketi kendisi için elverişli bir mecraya, yani milletler ve ırklar arasında nefret mecrasına yöneltmek için elinden geleni yapıyor. Onu gerçek ödevlerin, yani ancak sosyal ilerleme temeli üzerinde mümkün olan milli uyanış ödevlerinin çözümünden uzaklaştırmak için bütün gücüyle çabalıyor. Komünistler, milli ödevlerin çözümünü sosyal ödevlerin çözümü karşısına koyma yolundaki bütün denemelere karşı, ırkçı ve şovinist ideolojinin bütün belirtilerine karşı mücadele etmeyi boyun borcu sayıyorlar.

Milli ideolojinin, halklar tarafından milli bağımlılığın, her şeyden önce sömürgeciliğin ve yeni sömürgeciliğin her şeklinden kurtuluş yönünde gösterilen meşru eğilimin ifadesi olan ve emekçilerin durumunu hafifleten belirtilerine Marksist-Leninistlerin yanaşma tarzı bambaşkadır.

Harpten sonra milli kurtuluş hareketinin görülmemiş yükselişi, Asya, Afrika ve Lâtin Amerikada birçok halkların başına buyruk gelişme yoluna koyulmuş olmaları gerçeği gibi hususlar, elbette milli duyguların, milli onurun, milli bilincin ve milli egemenliği, ekonomik-politik bağımsızlığı sağlamlaştırma emelinin alabildiğine yükselmesine yol açmıştır.

Marksist-Leninistler halkların hürriyetlerini elde etme savaşını yalnız desteklemekle kalmıyor, milli bağımsızlık savaşında kesin zaferi sağlıyan biricik yolu, sosyal ilerleme yolunu, sosyalizm yolunu da gösteriyorlar. Aynı zamanda, komünistler, milletlerin, milli ideolojinin çeşitli şekillerinde ifadesini bulan meşru emellerini, hürriyet uğrundaki, egemenlik ve bağımsızlıklarını sağlamlaştırma uğrundaki eğilimlerini, Asya, Afrika ve Lâtin Amerika ülkelerindeki gerici kuvvetlerin milliyetçiliğinden ayırdetmeyi biliyorlar.

Dünya sosyalist sisteminin, bütün ülkeler komünistlerinin, devrimci milli kurtuluş hareketine devamlı olarak ve her bakımdan yardım etmeleriyle, gerçekte, Lenin'in işçiler ile köylüler arasında gerekli olan karşılıklı münasebetlerin birinci dereceli önemini belirtirken sözünü ettiği muazzam problem esas itibariyle çözülmüş oluyor. Burada söz konusu olan, köylülüğün çoğunlukta olduğu memleketlere yardımdır.

Marksist-Leninistler, ödevlerinin, yalnız ilmi sosyalizm ile halk yığınlarının sosyalizm yönündeki kendiliğinden gelme eğilimi arasındaki ayrıcalığı belirtmekte değil, bu ayrıcalığı unutmamakla beraber, en bilinçli işçilerin sosyalist eğilimleriyle bütün demokratik

milli tabakaların eğilimlerini birleştiren genel unsuru göstermekte, bunu kuvvetlendirmekte, demokratik milli tabakaların proletarya, ilmi sosyalizm mevzilerine geçmelerine yardım etmekte olduğunu görüyorlar.

Halkların toplumsal hayatında milli etkenin oynadığı rolün artması, dünya komünist hareketinin önüne, çağdaş milli ve milliyetçi ideolojinin çeşitli belirtilerini titizlikle inceleme ödevini koydu; yeni bir mücadele taktiği tesbit etme, yığınların milli bağımsızlığı sağlamlaştırma emellerini yansıtacak ve onların sosyal ilerilik yolunda yürüme arzularını kuvvetlendirecek şiarlar ileri sürme ödevini koydu. Komünist partileri, eğer gerçek milli kuvvet olarak hareket ederlerse, sosyalist devrimin zaferi uğrunda halkların yürüttüğü mücadelenin başına geçmekte başarı gösterebilirler.

Son zamanlarda, yer yer bazı sesler duyuluyor. Bunlar, Partinin, milli kuvvet olarak kendisini tanıtmak için, dikkatini her şeyden önce ve özellikle milli ödevlerin çözülmesi üzerinde toplaması gerektiğini, yalnız ve ancak milli menfaatlerin temsilcisi olarak hareket ettiğine halk yığınlarını ikna etmesi gerektiğini ileri sürüyorlar.

Bu konuda, bunları söyleten haleti ruhiyenin bazı nedenlerini iyi anladığımızı da belirtmek isteriz. Bilindiği gibi, birçok kardeş partiler anti-komünist propagandanın amansız bir baskısına uğradılar ve uğramaktadırlar. Anti-komünizmin başlıca tezlerinden biri, yani şimdi Pekin'in dört elle sarıldığı tez de, «Moskovanın eli» iddiası, komünist partilerinin başka bir devletin emriyle hareket ettikleri iddiasıdır. Birçok memleketlerde bu uydurmalar partilere ciddi zararlar vermiş, onların emekçi yığınlariyle bağ kurmalarını güçleştirmiştir. Özellikle, Stalin'in şahsını putlaştırma yönündeki belli tutumların bu uydurmalara dıştan bir doğruluk görünüşü kazandırdığı zamanlarda, sözü geçen zarar ve güçlükler daha da artmıştır. Bu şartlar altında, kardeş partilerin, yığınlara kendilerini milli kuvvet olarak tanıtma eğilimini anlamak kolaydır.

Fakat, tek başına doğru olan bu eğilimin, istiyerek veya istemiyerek enternasyonal ödevlerin karşısına konması; bu eğilimin kollektif kararlardan ve dayanışma eylemlerinden vazgeçme pahasına gerçekleştirilmesi doğru sayılabilir mi? İşçi partisinin bu yoldan yığınlarla bağlarını kuvvetlendirebileceğinden, memlekette itibarını arttıracağından büyük ölçüde şüphe ettiğimizi burada belirtmek yerinde olur. Dünya ölçüsündeki yüce harekete, komünizm hareketine mensup olmak, Marksist-Leninist partiler için olağanüstü önemde itibar kaynağıdır. Parti, kendi kabuğu içinde kalırsa, çözümlenmeleri ancak milletlerarası devrimci hareketin saflarında, kardeş partilerin birlik düzeni içinde mümkün olan en büyük problemler üzerinde dikkatle durmazsa, etkili bir milli güç olamaz. Komünist hareketinden, bütün başarıları ve güçlükleriyle bugünkü sosyalizm-

den şu veya bu şekil altında kenarda kalmaya yeltenen parti, bilerek veya bilmiyerek, sosyalist düzenin gelecek başarılarından, kendi geleceğinden kopmuş olur.

Çağdaş dünyanın bileşik ve çelişmeli durumunda, gayretlerin olumlu problem üzerinde, yani devrimci hareketin milli ve enternasyonal ödevlerini daha derinlemesine ele alma, bunları organik surette bağdaştırmanın yeni şekil ve metodlarını arama problemi üzerinde toplanması önemlidir.

Devrimci pratik, anti-emperyalist mücadele tecrübesi gösteriyor ki, birlikte hareket, bütün demokratik ve ilerici güçlerin dayanışması emekçilerin başlıca politik silâhıdır; gerçek enternasyonalizm her halkın milli emellerini gerçekleştirmenin kesin şartıdır. Sovyetler Birliği Komünist Partisi işte bu görüş mevzilerinde yer almıştır ve almaktadır.

V. Ulbricht, sözlerine şunları ekledi: Çinli yöneticiler, «bir olandan iki yap» tezi üstüne parti üyelerinin yemin etmesini istiyorlar. Bu, parçalama demektir. Bundan ötürü de milletlerarası komünist hareketi için zararlıdır. Çinli yöneticiler işte bu politika adına esas perspektifi kaybettiler. Onlar, barış dâvasına hizmet edeceklerine, halkın hayat seviyesini yükseltmek için elden geleni yapacaklarına, birbiri ardınca — önce Hindistana, sonra Sovyetler Birliğine karşı — sınır anlaşmazlıkları çıkarıyorlar. Şimdi de, İkinci Dünya Harbinden sonra Doğu Avrupada ve Balkanlarda tesbit edilmiş olan sınırlara itiraz ediyorlar. Bu, intikamcı Batı Alman emperyalistlerine doğrudan doğruya yardım demektir.

Komünist hareketin bütün tarihi boyunca, daha Birinci Enternasyonal tecrübesinin de tanıklık ettiği üzre, sağcı oportünist ve solcu sekter tehlikeye karşı devrimci teorinin saflığını koruma uğrunda mücadele edilmiştir. Şimdi ise, dogmatizm, solcu oportünizm tehlikesi ön plâna çıkmış bulunuyor. Çinli yöneticiler kendi ayrı hareket hatlarını, sekter hareket hattını ilân ettiler. Biz, Çindeki gelişme sürecinin özelliklerini gözönünde tutmuyor değiliz. Gerek tarım ülkesi olarak geri kalmışlığı, iç savaş zamanında ve harpten sonraki ekonomik kuruluş devresinde tesbit edilmiş yönetim metodlarının korunması, gerekse idealist felsefenin etkisi gibi hususlar, Çinde sosyalist hareket üzerine çullanmakta ve dogmatizmi beslemektedir. Çinli yöneticiler, daha 1957 de kararlaştırıldığı üzre, komünist ve işçi partileri temsilcilerinin yeni genel konferansını hazırlamak için redaksiyon komisyonunun toplanması teklifini reddettiler.

Birinci Enternasyonalin tecrübesi ve komünist hareketin yüz yıllık tarihi bize şunu öğretmiştir: Milletlerarası komünist hareketinde birlik, başarılı devrimci mücadelenin zaruri şartıdır. Şimdi de milletlerarası bir danışma toplantısiyle bu birliği korumamız bundan ötürü gereklidir. 1960 toplantısında redaksiyon komisyonuna giren 26 ko-

münist ve işçi partisinin temsilcileri, bu Aralık ayında, eşit hakla ve hiçbir peşin şarta bağlı olmadan bir ortak bildiri hazırlanmasına katılmaya davet edilmişlerdir. Hazırlıyacakları bildiri tasarısının gözden geçirilmek üzere partilere verileceğini hesap ediyoruz. Eğer Çin Komünist Partisi yöneticileri müşterek müzakereyle ve komünist ve işçi hareketinde birliğin korunmasiyle şu kadarcık olsun ilgileniyorlarsa, 1957 kararı gereğince ve 1960 kadrosu ile toplanacak olan redaksiyon komisyonunun oturumlarına katılmayı kabul edeceklerdir; yeni ortak bildiri tasarısının hazırlanması çalışmalarına katılacaklardır. Bu çalışmalarda, şu veya bu mesele üzerinde, redaksiyon komisyonunun bağdaştıramıyacağı görüş ayrılıkları olursa, partiler kendi tekliflerini formüle etmek ve danışma toplantısında bunları dayanaklariyle birlikte açıklamak imkânına sahip olacaklardır. Bundan daha demokratik metod da olamaz. İşbirliği için yalnız iyiniyet lâzımdır. Yoksa, kimse muayyen bir partiyi suçlandırmak veya onu milletlerarası topluluktan çıkarmak niyetinde değildir.

Milli kurtuluş hareketinin problemleri

İlmi toplantıya katılanlar, milli kurtuluş hareketinde zamanımız safhasının karakteristiği üzerinde, onun itici güçlerinin tahlili üzerinde, dünya devrimci sürecinde bu hareketin yerinin tâyini üzerinde büyük bir dikkatle durdular. Toplantıda, dünya gelişmesinin şimdiki safhasında halkların kurtuluş mücadelesinin bazı karakter çizgilerini tesbit etmeyi deneyenler oldu. Birçok sözcüler, yeni durumun, milli kurtuluş hareketi teori ve pratiğinin birçok meselelerini Marksist-Leninistlerin yeni bir tutumla ele almalarını gerektirdiğini belirttiler.

Başir Hac Ali (Cezayir) dedi ki: Milli kurtuluş hareketinin zamanımızdaki eşi görülmemiş şahlanışı sömürge sisteminin tamamen tasfiyesi meselesini ortaya koydu. Bu, devrimizin, tarihsel önem bakımından, dünya sosyalist siteminin kurulmasından sonra gelen en önemli olaylarından biridir. Emperyalizme karşı dünya çapındaki mücadelede, bu etkenin önemi, Birinci Enternasyonalin faaliyet devresine kıyasla büyüdü. Bu da, ezilen halkların kendi mücadelelerinin kuvvetlenmesi ve sosyalizmin başarıları sayesinde mümkün oldu.

Büyük Oktobr Sosyalist Devrimi, halkların kurtuluşları uğrundaki savaşlarının kuvvetlenmesinde kesin bir rol oynadı. Dünya emperyalist cephesinin yarılması ve insanlık tarihinde ilk olarak, sömürülen yığınların zaferi, milli meselenin çözümü örneği, ezilen halkların çok milletli Sovyet devletinden gördükleri destek, emperyalizmin zayıflaması ve etki alanının daralması gibi hususlar bu köklü değişimin esas eylem ve görünüşlerini teşkil eder. O zamandan itibaren milli kurtuluş hareketi enine boyuna bir gelişme gösterdi ve dünya devrimci sürecinin önemli bir organik parçası haline geldi.

Fakat kanaatimce, o yıllarda milli kurtuluş hareketi küçümseniyordu. III. Enternasyonalin Kurucu Kongresinde özel olarak bu konuda şöyle deniyordu: «Sömürgelerin kurtuluşu ancak metropollerdeki işçi sınıfının kurtuluşu ile beraber düşünülebilir. Yalnız Anamı, Cezayir, Bengalya işçileri ve köylüleri değil, İran ve Ermenistan işçi ve köylüleri de kendi başlarına varolma imkânına ancak İngiltere, Fransa işçilerinin Loyd Corc ve Klemanso'yu devirdikleri ve devlet idaresini kendi ellerine aldıkları saatte kavuşacaklardır.» O zaman Avrupada işçi sınıfının rolünü esas kabul eden bu görüş, Avrupa ülkeleri işçi yığınlarının daha sonraki yıllarda sömürgelerde başgösteren derin değişikliklerin mânasını anlamalarına yardım etmiyordu. Fakat daha sonra milli mesele-sömürge meselesi Komintern'in faaliyetinde tedricen büyüyen bir yer almağa başladı. Devrimin ilkönce Batıda yapılması gerektiği hakkındaki yanlış görüş de artık tartışma götürmez bir gerçek gibi ileri sürülmez oldu.

Son yirmi yıl içinde altmıştan fazla yeni bağımsız devlet doğdu. Bu, emperyalizm tarafından ezilen halkların kahramanca mücadelesinin sonucudur. Fakat bu mücadele, Sovyetler Birliğinin faşizm üzerindeki zaferi olmadan, Sovyetlerin ve diğer sosyalist ülkelerin dünya politikası üzerinde gittikçe daha kesinleşen etkisi olmadan başarıya ulaşamazdı. Ve eğer sömürge halkları kendilerinden üstün kuvvetleri yenebilmişlerse, bu başarı hem onların azim ve gayretleri, büyük kahramanlıkları sayesinde, hem de sosyalist devletlerin siyasi ve maddi yardımları, emperyalist memleketler proletaryasının ve onun öncüsü olan komünist ve işçi partilerinin desteği sayesinde mümkün olmuştur. Biz burada, sömürgecilik askeri makinesinin üstün kuvvetlerine karşı yedi buçuk yıl boyunca çalaçakmak savaşmış bir halkın temsilcileri olarak, bu tarihi gerçeği savunuyoruz. Bu tarihi gerçek hiçbir kalpazanlıkla tahrif edilemez. Ve biz antiemperyalist savaşın bu cephesini durmadan kuvvetlendirmek için gerekli olan her şeyi yapacağız.

Başir Hac Ali sözlerine şöyle devam etti: Enternasyonal'in dokümanları incelendiğinde, insanı kahreden husus, bu dokümanlarda milli mesele-sömürge meselesinin taşıdığı önemin kapitalist memleketlerdeki komünist partileri tarafından hep küçümsenmiş olması-

dır. Sömürge memleketlerdeki bazı kardeş partilerin de milli meseleyi küçümsedikleri görülüyordu. Bu partiler, çokluk, özellikle faaliyetlerinin ilk yıllarında, yalnız Avrupaya, Avrupa komünist partilerine bakıyorlardı. Ve ortak bir amaç uğrunda, yani sosyalizmi kurma yolundaki Marksist-Leninist partilerin, şu veya bu şiarı gerçekleştirme konusunda değişik görüşlere sahip olabileceklerini, kendi ülkelerinin milli gerçeklerine uygun başka bir yön alabileceklerini unutuyorlardı. Bunun sebeplerinden biri, Enternasyonal'in, proletaryayı milli burjuvazinin partileri ile kendi arasına sınır koymaya çağıran ve hayli şematik şekilde uygulanan anlayışıdır. O zaman vurgu sosyal istemler üzerindeydi. Bu da, Marksistlerin milli istekleri ikinci plânda saydıkları veya ekonomik isteklerin milli mücadeledeki politik yönü hesaptan çıkardığı intıbaını uyandırıyordu. Milli duygunun solda sıfır sayılması, mücadelenin şu veya bu safhasında burjuvazinin devrimci imkânlarının küçümsenmesiyle, keza sömürge ülkelerde devrimin en kitlevi üssü olan yoksul köylülerin oynıyabileceği rolün küçümsenmesiyle bağlıydı. Meselâ Cezayirde, göbekleri Avrupada kesilmiş emekçilerin devrimci rolü küçümseniyordu. Bundan başka, 1946 yılına kadar, milli hareketin önemi de küçümseniyordu. Bu tutumda olanlar, Cezayirin kurtuluşunu Fransanın kurtuluşuna bağlı görecek kadar, bağımsızlık şiarını ikinci plâna itecek kadar ileri gittiler. Oysa, bu şiara o zaman, hattâ Hitler Almanyasına karşı harp devresinde, onu içinde bulunulan ânın esas gayesiyle, yani halkların Hitlerciliğe karşı ortak savaşı ile birleştirerek dört elle sarılmak gerekiyordu.

Stalin'in şahsını putlaştırma devresinde bazı hatalar derinleşiyordu. O zaman Avrupa şartlarında yoklanmış olan bazı prensipler, sömürge ve bağımlı memleketlerde mevcut olan tamamen farklı ortama mekanik surette aktarılıyor, bu da devrimci milli partilerin gelişmesini köstekliyordu. Bu gün bir yandan henüz kurtulmuş halkları destekledikleri ilân eden, bir yandan da Stalin'in şahsını putlaştırmayı savunanların tutumundaki çelişmeyi belirtmenin yeri de burasıdır.

Başir Hac Ali, milli kurtuluş hareketinde işçi sınıfının rolü üzerinde durarak, Marksist-Leninistlerin, sosyalist devrimi sürecinde işçi sınıfının hegemonyası zaruretini belirttiklerine dikkati çekti. Ve şöyle devam etti: Fakat bu, proletarya hegemonyasının her memlekette mutlaka yer alması gerekir demek miydi? Ve bundan, işçi sınıfının çok zayıf olduğu veya hiç mevcut olmadığı bir memlekette devrim mümkün değildir, sonucunu mu çıkarmak lâzımdır? Bunun tam tersini, yani kapitalist safha atlanarak da sosyalizme geçilebileceğini savunan kanaatin varlığı gösteriyor ki, bu türlü düşünüşte, işçi sınıfının sosyalist ideolojik hegemonyası ile, ekonomik bakımdan geri kalmış bir memleketin sosyalizme geçmesi

arasında bir çelişme yoktur. Bu hegemonya, milletlerarası işçi sınıfı tarafından ve her şeyden önce sosyalist ülkelerin kurtulmuş proletaryası tarafından, teorik ve pratik tecrübesini milli kurtuluş hareketine veren ve onu maddeten destekliyen sosyalizmin etkisinin genişlemesi sayesinde gerçekleştirilmektedir. Sömürge sisteminin dağılıp çökmekte, genç devletlerin kendi yollarını seçmekte olduğu zamanımızda, bu gerçek günden güne artan bir açıklık kazanıyor. Kapitalist gelişme yolu ile, kapitalist olmıyan ve sosyalizme geçiş ufukları açan gelişme yolu arasında bir seçim yapmamız gerekiyor.

Piter Keyneman (Seylân), konuşmasında, çağdaş devrede milli kurtuluş hareketinin birçok yeni nitelik çizgileri kazandığına değindi. Özellikle, milli kurtuluş hareketinin önceleri sadece şu veya bu emperyalist devlete karşı yöneltilmiş olmasına mukabil, şimdi onun dünya ölçüsünde bir karakter kazandığını ve topyekûn sömürge sistemine karşı yöneldiğini belirtti. Milli kurtuluş devrimi yeni egemen devletler kurulmasını sağlamıştır. Bu devletler hâlâ dünya kapitalist ekonomisi sistemi içinde kalmalarına rağmen, bunlardan çoğu artık emperyalizmin politik sisteminin bir parçası olmayıp, başlı başına rol oynamaktadır. Bu da, emperyalizme ve kapitalist tekellere karşı mücadeleye ve barış dâvasına objektif bir yardım teşkil etmektedir. Günümüzde, Lenin'in önceden gördüğü üzre, ezilen halkların milli kurtuluş hareketi ile milletlerarası proletarya devriminin birleşik bir süreçte, yani dünya devrimci sürecinde birbirine örüleceği fikrinin doğrulandığını görmekteyiz. Oysa 30—40 yıl önce milli kurtuluş hareketi dünya sosyalist devriminin potansiyel bir yedeğinden fazla bir şey değildi. Şimdi ise, bu hareket, dünya ölçüsünde kapitalizm ve emperyalizmden devrimci yolla sosyalizme ve komünizme geçiş sörecinin önemli bir kısmı haline gelmiştir. Çağdaş devirde milli kurtuluş devrimleri, geçmişte kapitalizmin gelişme yolunu temizliyen burjuva demokratik devrimlerinin önündeki amaçların sınırlarını fersah fersah aşmıştır. Elbette, sömürge sisteminin çökmesi ve kökünün kazınmasını, emperyalizmin kendi kökünü kazımakla bir tutmak olmaz. Tekelci kapitalizmi ve özellikle metropol-ülkelerdeki devlet tekelci kapitalizmini yıkma işi hâlâ önümüzdedir. Daha milli bağımsızlıklarını elde etmeleri gereken 40 milyon kadar insan var. Ve hâlâ emperyalist eğilimli rejimlerle yönetilen birçok genç ülke var.

Sözcü şunları ilâve etti: Fakat milli kurtuluş hareketinin tümü için yeni safhanın, ekonomik bağımsızlık, sosyal ilerleme ve köklü sosyal-ekonomik dönüşümler uğrunda mücadelenin bir numaralı problem halini aldığı andan itibaren başladığı görüşü doğruluğunu muhafaza etmektedir. Sınırlı anlamda bir deyişle, ekonomi, şimdiki devrede milli kurtuluş hareketinin esas savaş alanı olmuştur.

Bütün bunlar, milli kurtuluş hareketinin sadece politik bağımsızlığın elde edilmesiyle bitmediği ve ekonomik kurtuluş da sağlan-

ınadan bitmiyeceği hakkındaki Lenin öğretisine tamamen uygundur. Milli kurtuluş devrimi milletin uyanış ve kalkınması için bütün olgunlaşmış problemleri çözmezse ve sosyal-ekonomik hayatta köklü değişikliklere doğru götürmezse, siyasi bağımsızlık kendi başına istikrarsız kalır, temeli baltalanabilir veya formel bir şeye dönebilir.

Halit Bagdaş (Suriye) şunları söyledi: Milli kurtuluş hareketinin gelişmesi, kollektif olarak görüşülmesi ve çözülmesi gereken yeni yeni problemler ortaya koyuyor. Bunlardan biri, milli kurtuluş devriminin itici gücü meselesi ve hususiyle bu devrimde işçi sınıfının rolü meselesidir. Evvelce, daha doğrusu İkinci Dünya Harbine kadar, Marksist-Leninistler, sömürgeciliğe karşı milli kurtuluş devriminin ancak o memleketteki işçi sınıfının yönetimi altında yapıldığı takdirde zafere ulaşabileceğini hesap ediyorlardı. Bunun gerekçesi olarak da, milli burjuvazinin iflâs etmiş olduğunu ve reformist karakterinden ötürü milli bağımsızlığı elde etme ve sömürge hâkimiyetinden kurtulma mücadelesinde sonuna kadar gidecek durumda olmadığını ileri sürüyorlardı. Şehir ve köy küçük burjuvazisinden olan orta tabakaların rolü, keza aydınların rolü esas itibariyle reddediliyordu. Fakat tecrübe gösterdi ki, birçok sömürge ve yarı sömürge ülkelerdeki milli bağımsızlık mücadelesinde yönetici rolü milli burjuvazi, Cezayir gibi diğer birçoklarında da subayların ve aydınların temsil ettiği orta tabakalar oynuyordu. Bazı ülkelerde, emperyalizme karşı milli burjuvazinin önderliğinde başlanan mücadeleyi (Mısırdaki gibi) sonuna kadar götürmekte bu orta tabakalar kesin rol oynuyorlardı. İşçi sınıfı ise, milli kurtuluş hareketine aktif olarak katılmasına rağmen, bu harekete baş olamadı.

Bu reel gerçeklerin karşısına çifte karakterli yanlış görüşler çıktı. Bazıları gerçekleri hiçe sayarak, milli burjuvazinin veya orta tabakaların önderliğinde sağlanan milli kurtuluş zaferlerini inkâr ediyor, bu memleketlerin elde ettikleri politik bağımsızlığı, mücadele sadece işçi sınıfı tarafından yönetilmediği için, boş bir formalite olarak gösteriyor ve işçi sınıfının önderliğinde «gerçek» bir milli kurtuluş devrimine çağırıyorlar. Bu çeşit fikirleri dogmatikler yaymaya çalışıyorlar. Diğer bazıları da, milli kurtuluş mücadelesinin gelişmesinde işçi sınıfının şu veya bu ölçüde hiçbir rolünü kabul etmiyorlar. Zira, diyorlar, milli kurtuluş hareketinde işçi sınıfı yönetici rol oynamamıştır. Hem de, eski görüşler gereğince ancak proletarya diktatörlüğü şartları içinde gerçekleşmesi mümkün görülen bazı ileri sosyal-ekonomik dönüşümler artık milli halk rejimi tarafından sağlanmaya başlamıştır, diyorlar. Ve işçi sınıfının yeni kurtulmuş ülkelerde rolünü kaybettiği, bu ülkelerde sosyalizme geçişin, yalnız işçi sınıfının önderliği olmadan değil, bu süreçte işçi sınıfı genellikle her hangi bir rol oynamadan da gerçekleştirilmekte olduğu sonucunu çıkarmaya meylediyorlar.

Halit Bagdaş sözlerine şöyle devam etti: İşçi sınıfının rolü konusundaki bu hatalı görüşler, sosyalizmin kendisini anlamada muayyen karışıklığa düşmekten ileri gelmiş olabilir. Muayyen ileri tedbirlerin (örneğin, çokluk radikal olmıyan toprak reformu, bankaların ve büyük kumpanyaların millileştirilmesi v. s.) gerçekleştirilmesi, bunları uygulıyanların iddia ettikleri gibi, artık sosyalist düzenin kurulmuş olması demek midir? Yoksa bunlara, gerekli şartlar sağlandığı takdirde, daha sonraki sosyalizme geçişe temel olabilecek önemli ilerici tedbirler göziyle mi bakılmalıdır? Bununla ilgili olarak şu soru ortaya çıkıyor: Sosyalizmin, sosyal-ekonomik bir formasyon olarak, esas hatları belli ve açık bir muhtevası var mıdır? Yoksa, değişik memleketlerde, bunların milli özelliklerine bağlı olarak kurulması yolları da değişik olduğuna göre, onun da her memleket için özel bir muhtevası mı olacaktır? Bu önemli bir meseledir. Kollektif olarak araştırılıp incelenmesi, tam bir açıklık ve içtenlikle izah edilmesi gerekir. Bütün bunlar, işçi sınıfının rolü meselesini müzakere konusu olarak önümüze koymaktadır. Bu memleketlerde sosyalizme geçiş devresinde ve daha sonra sosyalizmin kurulması devresinde de nöderlik rolü aydınların ve askerlerin teşkil ettiği orta tabakaların liende kalacak mıdır ve işçi sınıfı önderlik rolü veya her hangi bir önemli rol oynıyacak mıdır?

Şüphe yok ki, dünya işçi sınıfının rolü, özellikle sosyalist kampın ve onun öncüsü Sovyetler Birliğinin rolü büyüktür ve ilerde gittikçe daha ziyade kuvvetlenecektir. Fakat dünya sosyalist sisteminin büyük önemini teslim ederken, bazılarının düşündüğü gibi, işi muayyen bir memleketin işçi sınıfının rolünü inkâra veya bu rolü küçümsemeye vardırmak doğru değildir. Tam tersine, dünya sosyalist sisteminin büyük önemi, ayrı ayrı her memlekette işçi sınıfının etkisinin artmasını gerektirir. Yani sosyalist âlemin etkisi şu veya bu memlekette işçi sınıfının da dahil olduğu ilerici kuvvetlerin rolünü ortadan kaldırmaz; topyekûn dünya devrimci sürecinin gelişmesiyle bu sınıfı daha da kuvvetlendirir.

Harmel Maykıl (Güney Afrika Cumhuriyeti) Afrika halklarının milli kurtuluş hareketinin özelliklerinden bahsederek şunları belirtti: Gerçek hayatın bütün büyük süreçleri gibi, Afrika devrimi de, olayların, ancak bürosuna kapanmış stratej veya akademisyen gözlemcinin yüreğini yumuşatacak şekilde düzara sıralanması yolunda yürümüyor. Ana yönü apaçık olan bu devrim, Afrikayı, onun kanuni sahipleri olan Afrikalılara mal etme hareketidir. Bu her engeli aşacak güçteki harekette gerekli olan ilk adım politik bağımsızlığın elde edilmesidir; yani bütün Afrikanın Afrikalılar tarafından Afrikalılar için yönetimini sağlamaktır. Afrika devriminin şimdiki safhasında tam zaferi garantileyen politik bağımsızlık artık büyük ölçüde elde edilmiştir; Bu arada bazı başarısızlıklara ve geçici yenilgilere uğra-

nıldığı da olmuştur. Afrikanın birçok önemli bölgeleri hâlâ Avrupa ülkelerinin egemenliği veya imtiyazlı «beyaz» azınlığın yönetimi altında inlemektedir. Bu «beyaz» azınlıklar, emperyalistlerin desteği ile yerli halka sömürge devrindeki gibi ezgi yapmıya devam etmektedirler. Bazı Afrika devletlerinin bağımsızlığı hâlâ reel olmaktan ziyade sözdedir, görünüştedir. Buralarda, sömürgeciler, emperyelistlerle işbirliğine hazır bazı Afrikalılar bulabilmişlerdir. Bu gibi olumsuz çizgiler, Afrika devriminin henüz gerçekleştirilmiş olmaktan hayli uzak bulunduğunu açıkça ortaya koymakta, aynı zamanda ulaşmak için uğrunda mücadele etmemiz gereken en yakın hedefleri göstermektedir.

Afrikalıların birlik olma yönündeki samimi ve güçlü emelini gözönüne almadan, Afrikadaki durumu doğru anlamak imkânsızdır. Tabiatiyle, bu uçsuz bucaksız kıtada çok farklı, çok değişik bölgeler vardır. Afrika ülkelerinin ekonomik gelişme seviyeleri de çok değişik ve çeşitlidir. Afrikanın problemlerini tamamen anlıyabilmek için, bütün bu farkları nüanslarına kadar gözden geçirmek ve kavramak gerektir. Fakat dikkati sadece bunlar üzerinde toplamak ve esas olanı, yani Afrikanın birliğini, onun geçmişini, geleceğini ve bugününü gözden kaçırmak ciddi bir hataya düşmek olur.

Şu veya bu grup Afrika ülkelerinin durumunu incelerken, buralarda (gelişmiş kapitalist ülkelerden farklı olarak) çeşitli sınıflar arasında keskin ve bağdaşmaz zıtlar olmadığı ister istemez dikkati çeker. Hattâ ekonomik gelişme seviyesi nispeten yüksek olan Güney Afrika gibi ülkelerde, sanayide, ticarette ve maliyede bütün kilit noktalarını sömürgecilerin kapıştıkları ve tekelleri altına aldıkları; buna karşılık yerli burjuvazinin gelişmesinin suni olarak geri kaldığı derhal göze çarpar. İşte bundan ötürü, bu memleketlerde gelişmiş bir sömürcü sınıf bulunduğunu söylemek zordur. Afrika nüfusunun büyük çoğunluğu köylük yerlerde yaşar ve genellikle toprak sahibi değildir. Bu muazzam köylü nüfus ordusu ile Afrika aydınlarının küçük bir grupu, profesyonel işçiler, tüccarlar ve çokluk yabancı sermayenin elindeki madenlerde, çiftliklerde ve diğer işletmelerde çalışan ve durmadan gelişmekte olan Afrika proletaryası arasında sıkı bir bağ vardır. Gelişmeleri değişik olan bu sınıflar arasındaki çelişmelere rağmen, ortak bir amaç, yani gerçek politik ve ekonomik bağımsızlığın kazanılması, sömürgecilik kalıntılarından ülkelerinin kurtarılması amacı onların hepsini birleştirmektedir.

Bu ortak amaç, birçok Afrika memleketlerinde tek partili bir devlet kurulması yönündeki kuvvetli bir eğilimde ifadesini bulmaktadır. Bu biricik parti, aslında sınıf partisi olmayıp, her şeyden önce, sömürgeciliğe karşı müşterek mücadele amacında birleşmiş çeşitli ilerici sınıfları ve politik akımları içine alan milli kurtuluş tek cephesidir.

Bugün Afrika ülkeleri tarihsel bir yol kavşağında bulunuyor. Bu memleketler kapitalizm ile sosyalizm arasında bir seçme yapmak durumundadır. Bu seçme prensip bakımından artık yapılmıştır. Artık bu kıtada kapitalizmi savunmaya ve propagandaya cesaret edecek bir Afrikalı devlet adamı bulmak hemen hemen imkân dışıdır. Amma Afrika halkları, yöneticilerinin sadece «sosyalist» deklârasyonları ile de yetinmiyorlar. Bu halklar, işçilerin ve yoksul köylülerin memleketin ve üretimin yönetimine katılmalarında gerçek ve etkili bir ilerleme görmek istiyorlar. Keza, devlet sektörü meydana getirilmesi, köy ekonomisinin sosyalist yoldan kurulması, halk yığınlarının yaşama ve kültür seviyelerinin yükseltilmesi, ülke hayatının ekonomik ve diğer alanlarında sömürgeciliğin etkisine sistemli olarak son verilmesi hamlelerine aktif surette katılmaya bu halklar can atıyorlar. Afrikada halkların bu isteklerini yerine getirecek bir politika uygulamıyan yöneticiler, zamanla, yerlerini başkalarına bırakmak zorunda kalacaklardır.

Lâtin Amerikada milli kurtuluş hareketinin Asya ve Afrikadakinden kesinlikle ayrılan spesifik şartlar içinde geliştiğini söyliyen *Alberto Ferari (Arjantin)* şunları belirtti: Lâtin Amerikada şimdiki durumun karakteristik vasfı, bu kıtada devrim şartlarının olgunlaştığına tanıklık eden Küba devrimi zaferinin gerçekleştirilmiş olmasıdır. Küba devriminin başarısı, Güney Amerika milli kurtuluş devrimi zaferleri sürecine ve bu devrimin sosyalizme doğru ilerlemesine başlangıç olmuştur.

Devrimin itici gücü, işçi sınıfı, köylüler, aydınların ve üniversite gençliğinin birçok tabakaları, şehir küçük burjuvazisi ve keza milli burjuvazinin emperyalizmle ve büyük toprak oligarşisiyle bağlı olmıyan boy boy geniş çevreleridir. O halde, Lâtin Amerika halklarının eşiğinde bulundukları devrim safhasının özü, demokrasi, toprak reformu mücadelesi, anti-emperyalist mücadeledir. Bununla beraber, çağdaş devirde bu safhadan sosyalist safhaya geçişin (Küba tecrübesinin gösterdiği gibi) çok çabuk olabileceğini de gözönünde tutmak gerektir.

Lâtin Amerika memleketlerine özgü birçok ortak çizgiler vardır. Bununla beraber, tarihsel gelişmenin özelliklerinden ötürü, bu memleketler ekonomik, sosyal ve politik bakımlardan birbirlerinden esaslı surette farklıdırlar. Bundan ötürü, bu ülkeler için tek başına her hangi bir taktiği veya tek bir politik reçeteyi mutlaklaştırmak kabul edilir şey değildir. Kaldı ki, Küba devrimi zaferinin, sosyalist âlemin her zaferi gibi, kurtuluş mücadelesinin gelişmesine yeni bir hamle kazandırdığı da apaçık ortadadır. Fakat, söz konusu olan, diğer memleketlerdeki işçi sınıfını ve geniş yığınları kendi güçlerine güven bilincinin ne kadar etkilediği, onların ne derece birleştikleri, milli ve sosyal kurtuluşları için ne ölçüde savaştıkları meselesidir. Komü-

nist ve işçi partileri için mesele, kendi ülkelerinin konkre şartları içinde milli özelliklerine uygun düşecek mücadele şekil ve yollarını bulmaktır.

İlmi toplantıda en canlı tartışmalara yol açan önemli problem, yeni kurtulmuş genç devletlerin gelişme perspektifleri meselesiydi Bu memleketlerin kapitalist olmıyan gelişme yoluna girmeleri olanağının hangi ölçüde reel olduğu, bunun için gerekli dış ve iç şartların sağlanıp sağlanmadığı, genç milli devletlerde beliren sosyalist akımlar karşısında Marksist-Leninistlerin tutumunun ne olması gerektiği soruları ve diğer meseleler bütün dikkatleri üzerine çekmişti.

Zayıf gelişmeli bağımsız ülkeler, yani sanayileri gelişmemiş olan, köy ekonomilerinde ise hâlâ feodal-yarı feodal münasebetler hâkim bulunan devletler sosyalizme geçişi ne suretle başarabilirler? *Gangaharan Adhikari (Hindistan)* ilmi toplantıdaki konuşmasında işte bu soruyu ortaya koydu.

Piter Keyneman bu soruya cevap verdiği konuşmasında şunları belirtti: Kurtulmuş ülkelerin kapitalist olmıyan gelişme yoluna girmeleri, emepryalizmin ve kapitalizmin dünya sahnesinde mutlak hâkim oldukları zamanlarda mümkün değildi. Fakat dünya sosyalist sisteminin var olduğu ve dünya politikasında oynadığı rolün durmadan arttığı zamanımızda,,genç bağımsız memleketlerin kapitalist olmıyan yoldan sosyalizme geçmeleri için geniş olanaklar yaratıldı. Dünya alanına çıkmakta olan yeni milli devletler için sosyalizme doğru kapitalist olmıyan gelişme yoluna koyulmak imkânı elverişli dış ve iç objektif etkenlerden doğmaktadır.

Kapitalist olmıyan gelişme yolu etkili bir şekildir; genç milli devletler bunun yardımiyle milli uyanışın olgunlaşmış problemlerini tezelden çözebilir ve sosyalizme kadarki, çokluk kapitalizme kadarki formasyonlardan sosyalizme geçişin çeşitli aşamalarına girebilirler. İşte bundan ötürü, Asya ve Afrika ülkelerindeki nice kardeş partiler, Seylân Komünist Partisi de dahil, bu devletlerin gelişmesi için kapitalist olmıyan yolun uygulanabilir olduğu sonucuna vardılar.

Fakat şunu da belirtmeliyiz ki, kapitalist olmıyan gelişmeyi, genç milli devletlerin objektif şartlarının henüz elvermediği sosyalist gelişmeden üstün tutmak doğru değildir. Kapitalist olmıyan yol, sosyalizm için maddi ve sosyal şartları hazırlamakta olan milletlerin hayatında devrimci-demokratik dönüşümleri gerçekleştirme yoludur. Bu yolun, sosyalizme tedricen geçiş hakkındaki reformist görüşlerle hiçbir ilişiği yoktur. Kapitalist olmıyan yol, emperyalizme ve iç irticaa karşı şiddetli bir sınıf mücadelesi yürütmeyi, bunları tutundukları her mevziden söküp atmakta aktif davranmayı gerektirir. Kapitalist olmıyan gelişme, ancak yığınların emperyalizme ve fodalizme karşı demokratik devrimi derinleştirme, genişletme ve sonuç-

landırma uğrundaki aktif mücadeleye ne derece celbedildiklerine bağlı olarak gerçekleştirilir.

Başir Hac Ali dedi ki: Bazı kapitalist memleketlerde, yeni şartlar sağlandığı takdirde, oralarda, Avrupa kapitalist ülkeleri işçi sınıfına yığınların geniş ve güçlü hareketiyle baraber iktidarı ele geçirme yolu açan sürecin, yani emperyalizmin alabildiğine düşüşü sürecinin başlamıyacağını kim iddia edebilir? Kaldı ki, milli kurtuluş hareketinin aldığı muazzam ölçüler, artık zamanımızda Afrikada, Güney Amerikada ve Asyada da yeni Kübalar doğacağını düşündürebiliyor. Kapitalist sisteminde açılan gedik bozgununun olgunlaştığını da burada belirtmeliyiz. Bu olgunlaşmanın, bağımsızlıklarını yeni elde etmiş ülkelerde hızlı olduğu görülüyor. Çünkü, birincisi, bu ülkelerde, kapitalizmde edinilen tecrübenin ışığı altında geniş yığınların önünde sosyalist gelişme yolu açılıyor ve bu memleketlerin zayıf gelişmesinin konkre dramatik problemlerine reel bir çözüm şekli bulabilmek için ideolojik ve ekonomik plânda biricik vasıta ve hayati zaruret olarak beliriyor. İkincisi, sömürücü burjuvazinin nispeten zayıf ekonomik temelleri, faaliyetinin ticari karakteri, onun kapitalist yolda fiili bir gelişme sağlamasına imkân vermiyor, bu da aynı zamanda bu burjuvazinin faaliyet alanını daraltmak için devrimci güçlerin yürüttüğü mücadeleyi kolaylaştırıyor. Üçüncüsü de, gerek emperyalizmi, gerekse sömürücü bürokrat burjuvaziyi suçlandıran devrimci iktidarın yönettiği harekete katılan yığınların milli şuurca gelişmesiyle atbaşı olarak milli şuur yükseliyor. Eski sömürge memleketlerde her haktan yoksun edilen yığınlar, kapitalizmi, dışardan gelen bu düşmanı, onun en gaddar, en barbar davranışlariyle tanımışlardır. Bundan dolayı, bu yığınların daha iyi bir hayat sağlama emelleri kendilerine hiç de hayali görünmüyor.

Halit Bagdaş şunları söyledi: Çağdaş devrin en önemli olaylarından biri, sosyalist fikirlerin en geniş yığınlar arasında ve keza milli kurtuluş hareketinde yönetici rol oynıyan tabakalar ve çevrelerde yayılmasıdır. Ekonomik ve sosyal dönüşümler, içinde bulunduğumuz safhada milli kurtuluş hareketinin esas özünü teşkil etmeğe başladı. Bu gerçek nice ilerici eğilimli dürüst kimselerin, bu dönüşümleri biricik gerçekleştirme yolunun sosyalizm yolu olduğunu pratikte görmelerini sağladı. Böylelikle, şimidiye kadar sosyalizme yönelen ve sosyalizm için candan mücadele eden komünistler biricik güç olmaktan çıktılar, onlara yeni güçler katıldı.

Komünist olmıyanlar arasında sosyalist akımların oldukça pusarık akımlar olarak meydana çıktığı bilinmektedir. Onlarda bu bu akımlar milliyetçilik temeli üzerinde doğmuştu ve açık ifadeli bir sınıfi özden yoksundu. Bu akımların temsilcileri başlangıçta sınıf mücadelesini reddediyor ve hattâ sınıfların varlığını kabul etmiyorlardı. Amaçlarının, olsa olsa, sınıflar arasındaki farkları gidermek olduğunu

söylüyorlardı. Düşüncelerinde son zamanlarda görülen ilerlemeye rağmen, bu elemanlar sosyalizm hakkındaki pusarık ve bulanık tasavvurlarını muhafaza ediyorlar. Ne var ki, sosyalist âlemin varlığı, bu âlemin ekonomik ve ilmi başarılarının etkisi, bu âleme dahil memleketler içindeki gelişmenin seyri, kurtuluşlarını sağlamış devletlerdeki komünistlerin Marksizm-Leninizmin fikirlerini yaymakta gösterdikleri ve göstermekte oldukları büyük aktivite gibi hususlar, pusarık da olsa, samimiyeti süphe götürmez sosyalist akımlara, ilmi sosyalizm kavramına tedricen yaklaşma yönünde etki yapmıştır. Demek ki, ortadaki problem, her memleketteki sosyalist ve ilerici akımların ve eğilimlerin söz ve güç birliğinin sağlanmasıdır. Bu iş nasıl başarılabilir?

Bu meselede toptan konuşmak olmaz. Her memleketin şartları ötekinden farklıdır, çeşitlidir. Gelişme seyri de, bu şartlardaki farkların büyüdüğünü göstermektedir. Milli demokratik devrimi sosyalizm yolunda emperyalizme ve feodalizine karşı yönelten ilerici milli cephe, şu veya bu memlekette sosyalizmi kabul eden ve ona yönelmek istiyen bütün tabakalar temsilcilerinin teşkil ettiği bir parti şeklini alabilir. Bir başka memlekette ise, sosyal ilerleme uğrunda emperyalizme ve feodalizme karşı savaşan güçlerin birliğini sağlama işi mil i cephe şeklini alabilir ve bu cepheye, komünist ve sosyalistler de dahil, bütün ilerici milli partiler, tabakalar ve unsurlarla, milli burjuvazinin sosyalizme karşı düşmanca davranmıyan ilerilîksever çevrelerinin temsilcileri katılabilirler. Fakat, ayrı ve muayyen bir memlekette bile, sosyalizme yönelen güçlerin ve akımların birleştirilmesi için peşinen tesbit edilmiş bir şekil olamaz. Genel durum kendi gelişmesi boyunca şu veya bu şekli aşabilir ve daha önce olanaksız veya elverişsiz görünen yeni bir şekil ileri sürebilir. Durum hızla gelişmektedir. İlerici ve sosyalist güçleri birleştirici şeklin şu veya bu memlekette belli bir devredeki reel şartlara uygun olması önemlidir. Ancak bu temel üzerinde güçlerin birleştirilmesi hayatiyet kazanabilir, korunması ve gelişmesi için gerekli nitelikleri taşıyabilir.

Badamin Lıhamsuren (Moğolistan Halk Cumhuriyeti) kendi memleketinin kapitalist olmıyan gelişme tecrübesinden bahsettiği konuşmasında şunları belirtti: Moğolistan Halk Cumhuriyeti kapitalist olmıyan gelişme yoluna koyulan ilk ülkelerden biridir. Moğolistan, Büyük Oktobr Sosyalist Devriminin dolaysız etkisi altında, 1921 de başardığı anti-emperyalist ve anti-feodal halk devrimi sonucunda devlet bağımsızlığını kazandı. İtici gücünü köylülerin teşkil ettiği halk devrimi, feodallerin hâkimiyetinin yıkılması ve halk idaresinin kurulmasiyle sonuçlandı.

Çağdaş sanayiden ve kendi öz işçi sınıfından yoksun geri kalmış ülkelerin şartları içinde, köylü yığınlarının, proletarya diktatörlüğünün yönetimindeki memleketler işçi sınıfı ile birlik kurarak ve

bunu geliştirerek, milletin ilerici gelişmesini sağlama yolunda tarihsel bir rol oynıyabileceklerini Moğolistan pratiği de doğruladı. Bu enternasyonal birliğin parlak tezahürü, Sovyetler Birliğinin Moğolistan halkının bağımsızlık ve egemenliğini tanıdıktan sonra, ona yalnız mânevi yardım göstermekle kalmayıp, emperyalistlerin birçok saldırılarına karşı Moğolistan devriminin kazançlarını savunmaya kendi silâhlı kuvvetleriyle de yardım etmiş olmasıdır.

Çağımız şartlarında sosyalist memleketlerle sıkı bir el ve işbirliği, tam politik ve ekonomik bağımsızlığın elde edilmesi için, sömürgeciliğin boyunduruğundan yeni kurtulmuş memleketlerin kapitalizmi genellikle veya gelişmiş sanayi kapitalizmi safhasını atlıyarak sosyalizme doğru ilerlemeleri için elverişli şartlar yaratmaktadır. Moğolistan Halk Cumhuriyetinin tecrübesi, proletarya diktatörlüğü yönetimindeki memleketlerin varlığı şartları içinde, geri kalmış ülkelerde kapitalist olmıyan gelişmenin, tedricen proletarya diktatörlüğüne yükselecek olan devrimci-demokratik köylü diktatörlüğü ile başlıyabileceğine tanıklık etmektedir. Moğolistan örneği, Komintern'in programında yer alan şu hükmü doğrulamıştır: «En önemli sömürge ve yarı sömürge ülkelerde devrimci mücadelenin özel şartları, proleterlerin ve köylülerin demokratik diktatörlüğü için sürekli bir mücadele devresi kaçınılmazlığı ve bu diktatörlüğün proletarya diktatorasına yükselmesi, nihayet milli unsurların kesin önemi, bu memleketler komünist partilerine, proletarya diktatörlüğünün genel ödevlerine hazırlık basamağı teşkil eden birçok özel ödevler yüklemektedir.»

Aleksandır Sobolef (Barış ve sosyalizm problemleri dergisi) kapitalist olmıyan gelişme ve milli demokrasi devleti kurulması problemine hasrettiği konuşmasında şunları belirtti: Marksistler, sosyal-ekonomik dönüşümlerin Lâtin Amerika, Asya ve Afrika ülkeleri spesifik şartlarına uygun yollarını daha konkre ve derinlemesine esaslandırmakla ödevlidirler. Biz, kapitalist gelişme yolunun olgunlaşmış sosyal ve ekonomik problemlerin çözümünü sağlamadığı, ilerlemeyi kapitalist olmıyan gelişme yolunun garanti ettiği kanaatimizde yanılmıyoruz. Fakat genel görünüşü ile yüzde yüz doğru olan bu formülün, değişik şartlara göre ciddi olarak işlenmesi gereklidir. Biz bu konuda umumiyetle Sovyetler Birliğinin birçok cumhuriyetlerinin tecrübesine ve Moğolistan tecrübesine dayanıyoruz. Oysa bu tecrübenin diğer ülkeler için sadece kısmi bir önemi vardır. Zira, sözgelişi, Cezayirde, Birmada, Ganada, Ginede sosyalizme doğru hareketler, Sovyet Cumhuriyetleri ve Moğolistandakinden farklı bir konkre tarihi çehre taşıyor. Açıkça görülüyor ki, bu problemin şu veya bu memleket konkre şartlarına göre diptemel ilmi-nazari bir işlemeye tabi tutulması en kesin bir zaruret halini almıştır.

Kapitalist olmıyan gelişme süreci çok bileşik ve çok yönlü bir olaydır. Bu olay bütün memleketleri kapsıyan bir kanuniyete dayanmakla beraber, aynı zamanda yalnız çeşitli kıtalara göre değil, gelişme şartlarının tıpatıp kendilerine özgü oluşu dolayısiyle çeşitli memleketlere göre de — aslını muhafaza ederek — değişikliğe uğrıyacaktır.

Bana kalırsa, biz toplumun sosyalizme doğru kapitalist olmıyan yoldan gelişmesini bütün bileşik yönleriyle daha tam olarak incelemeliyiz. Bazan kapitalist olmıyan gelişme yolunu sosyalizmin kuruluşu ile bir tutanlar veya bunları pek kestirmeden bağlayıverenler oluyor. Şu veya bu devlet adamı kendi memleketinin gelişmesini sosyalizm yoluna yöneltme arzusundan söz ettiği zaman, biz Marksistlere ancak buna sevinmek, sosyalist şiarların hayata geçirilmesi için elimizden geleni yapmak düşer. Ama burada aynı zamanda sosyalizm kriteryumunu küçültmek tehlikesi vardır. Söz konusu olan, üretim güçlerinin gelişmesi ve kültürel-ideolojik dönüşümlerin derinliği ile bağlı olmadan, sadece üretim araçlarını toplumun malı haline getirme derecesinden hareketle sosyalizmi tesbit etmekte gizlenen belli bir tehlikedir. Sosyalizmi bu türlü anlayış, sahneden uzaklaştırılmakta olan kapitalist düzenden bütün göstergelerde daha yüksek, daha ilerici, daha etkili olması gereken bu yeni toplum düzenini yoksulluğun düpedüz toplumca paylaşılmasiyle gerçekleştirilmesi mümkün bir şeye çevirmek olur. Yoksa, üretim araçlarını topluma mal etmek oldukça süratle başarılabilir; ama bu henüz sosyalizmin, yani kapitalizm üzerinde silmece üstülüğü olacak düzenin kurulması anlamına gelmez. Bazıları, sosyalizm kavramı, şu veya bu memlekete göre, onun sosyal-ekonomik gelişme seviyesine göre, sınıf münasebetlerinin olgunluk derecesine ve saireye göre başkalaşmalıdır, diyorlar. Hattâ gelişmiş memleketler sosyalizmi ile, ekonomik bakımdan geri kalmış memleketlerin sosyalizmi arasında fark olduğu görüşünü ileri sürenler var. Bu görüş bilhassa Afrika ve Asya memleketleri için, yani sosyalizmin kapitalizmi değiştirmeye değil, kapitalizme kadarki sosyal-ekonomik kuruluşları değiştirmeye geldiği ülkeler için geçerli sayılıyor. Fakat bu memleketler kapitalist safhayı atladıkları takdirde, bu bizim, söz konusu memleketlerde sosyalizmin olgunluk derecesini üretim güçlerinin sömürge şartlarındaki gelişme seviyesiyle kıyaslıyarak tesbit etmemiz gerektiği anlamına gelmiyecek değil midir? Sosyalizm, ancak toplum düzeni sıfatiyle her bakımdan kapitalizmden daha yüksek olduğu takdirde üstün gelir ve yaşıyabilir.

Kapitalist olmıyan gelişme yolu toplumsal münasebetlerde geçiş devresi şeklidir. Bu ne kapitalizmdir, ne de sosyalizmdir. Bunda kapitalizmin ve sosyalizmin, aynı zamanda kapitalizme kadarki münasebetlerin unsurları vardır. Kapitalist omlıyan gelişme yolu,

bir yandan vaktiyle mevcut olan sosyal-ekonomik strüktürlerin kalıntılarını içine alır, öte yandan kısmen kapitalist, kısmen sosyalist yeni ekonomik münasebetlerin gelişmesini sağlar. Bir memleket politik alanda devrimci dönüşümler sonucunda kapitalist olmıyan gelişme yoluna koyulduktan sonra, o memlekette geçiş devresi üretim münasebetleri şekillenmeye başlar. Bu devrede, devlet sektörü, kapitalist münasebetlerin şu veya bu şekilleri, perakende mal münasebetleri ve keza kapitalizme kadarki münasebetlerin muayyen şekilleri gibi birçok sektörler vardır. Bu sektörler arasında, her şeyden önce devlet sektörü ile çeşitli şahsi mülkiyet münasebetleri şekilleri arasında, doğmakta olan sosyalizmin mevcut kapitalizme karşı ekonomik mücadelesini teşkil eden gayet bileşik ve karşılıklı sosyal-ekonomik münasebetler meydana çıkar. Sektörlerin karşılıklı münasebetleri etrafında çetin bir sınıf mücadelesi alıp yürür. Kapitalist olmıyan gelişme sürecinde politikanın rolü kesinlikle artar. İşte bundan ötürü, kapitalist olmıyan gelişme yolu iktidar problemi ile kaçınılmaz surette bağlıdır; çünkü bu yoldan gelişme ancak halk yığınları ve şu veya bu derecede halk yığınlarının elindeki devlet ekonomik münasebetler üzerinde dolaysız bir etki yapabildikleri zaman başarılı olabilir. Bununla beraber, kapitalist olmıyan yoldan gelişmeyi ve sosyalizme geçişi sağlıyacak en maksada uygun devlet türü milli demokrasi devletidir. Fakat bu, kapitalist olmıyan gelişme yolu için mutlaka milli demokrasi devleti türünde bir devlet şekli gereklidir anlamına gelmez. Bu yolda, politik iktidarın başka devlet şekilleri de mümkündür.

İlmi toplantıya katılanlar, Asya, Afrika ve Lâtin Amerika halklarının milli kurtuluş hareketinin teori ve pratiğine dair genel problemleri görüşürken, her konkre memleketteki durumun derinlemesine bir tahlili lüzumunu da belirttiler. Bu bakımdan, kendi memleketlerinde halkların yürüttüğü mücadeleyi anlatan birçok yoldaşların konuşmaları büyük bır ilgi uyandırdı. Bu cümleden olarak, *Mohit Sena (Hindistan)*, konuşmasında Hindistandaki yığın hareketlerinde edinilen tecrübeyi tahlil etti.

Sözcü, 1963 güzünde yapılan halk petisyonu[1]) ve «Delhi'ye yürüyüş» ün nasıl organize edildiğini ve 1964 Ağustosundaki yığın hareketini ayrıntıları ile anlatarak şunları belirtti: Bu kampanyalarda, geçmişte de olduğu gibi, girişime öncülük eden işçi sınıfı idi. 1964 yığın hareketinde mitinglere ve gösterilere milyonlarca kişi katıldı, 25 bin kişi tutsak edildi.

Bu iki hareket, Hindistanda, bağımsızlığa kavuştuktan sonra görülen yığın hareketlerinin bütün ülkeyi kapsıyan en büyükleri idi. Bu hareketlerde Hindistan Komünist Partisinin ileri sürdüğü istek-

---

(1) Kollektif dilekçe.

ler (geniş ölçüde millileştirme, ağır vergilerin kaldırılması ve fiyatlar üzerinde sıkı bir kontrol) Kongre Partisi hükümetinin güttüğü politikanın açık bir alternatifi idi. Mücadele şekilleri yalnız geniş yığınların şuur seviyesine uygun olmakla kalmıyor, açlık grevleri geleneksel şekillerine, vatandaş itirazları kampanyalarına ve bağımsızlık mücadelesine baş olduğu zamanlarda bizzat Kongre Partisinin başvurduğu yığın hareketlerine uygun düşüyordu. Bu şekillerin yanısıra, işçi sınıfı genel grev ve protesto grevleri gibi denenmiş mücadele aracına da başvurdu. Bu grevler Bombay'da, Kalküta'da, Ahmedabad'da, Kerala'da, Utar-Pradeş ve Goa'da en geniş ölçüler aldı. İşçi sınıfının başvurduğu mücadele şekillerinin geleneksel milli şekillerle ahenkleştirilmesi güçlü bir hareket meydana getirdi ve yüreklendirici bir etken oldu. İşçi sınıfının baş olduğu bu harekette artık işçi-köylü birliğinin özeği görülüyordu. Hareketlere şehir yoksulları ve orta tabakaları ile üniversiteliler de katılıyordu. Elde edilen en büyük kazanç yığınların güven, birlik, dayanışına duygusu edinmeleriydi. Bütün halkı kapsıyan bu hareketler, geniş yığınların günlük istekleri uğrundaki mücadelenin şu kadarcık bile zayıflaması anlamına gelmez. Tam tersine, bu mücadele bütün milleti böylesine kapsıyan hareket sayasinde güçlü bir hamle kazandı ve kendi payına daha geniş milli kampanyalara ortam hazırladı.

Amer Abdola (Irak), yaptığı konuşmada, çağdaş Arap kurtuluş hareketinin bazı yeni olayları üzerinde durarak özellikle şunları belirtti: Irak, Yemen ve Birleşik Arap Cumhuriyetindeki hareket, Arap birliği temeli üzerinde, Mısırdaki devrimci değişikliklerle, Arap halklarının emperyalizme karşı savaşının gelişmesiyle ve sosyalist ülkelerle dostluk ve işbirliğinin daha da sağlamlaşmasiyle yakından bağlı olarak gözden geçirilmelidir. Arap birliği uğrunda BAC-nin yönettiği hareket, Mısır burjuvazisinin ekonomik ve politik mevzilerinin yıkılışına bağlı olarak, yeni bir devrimci öz kazanmaktadır. Değişik Arap memleketlerinde milli kurtuluş ve sosyal ilerleme yolundaki hareketin tempoları birbirinin aynı değildir.

Meselâ Irakta, hükümetin halen uyguladığı anti-demokratik politikaya rağmen, objektif şartlar olgunlaşıyor ve bunlar BAC örneğini uygulamaya ve kapitalist olmıyan gelişme yoluna girmeye elverişli yeni imkânlar açıyor. BAC-deki gibi, Irak hükümeti de, ekonomik dünüşümler programını uygulama lüzumundan hareket ederek, bankaların, birçok yabancı ve milli müesseselerin v. s. millileştirilmesi gibi tedbirler alıyor.

Rıza Radmanes (İran), *Yakup Demir (Türkiye)*, *Abdusalâm Vazani (Fas)* ve diğer yoldaşlar, kendi memleketlerinin sosyal-ekonomik ve politik hayatındaki yeni olaylarla ilgili konuşmalar yaptılar. *Pedro Mota Lima (Brezilya)*, *Ramon Amayn Amador (Honduras)*, *Lusiano Fereto (Kosta-Rika)* yoldaşlar da, konuş-

malarında, Lâtin Amerika halklarının milli kurtuluş hareketinde şimdiki safhayı tahlil ettiler.

Söz alan bütün yoldaşlar, gerçeklere yaratıcı bir tutumla yönelme, kendi memleketlerinin milli kurtuluş hareketindeki yeni olayları titizlikle inceleme lüzumunu ve bu temel üzerinde komünist ve işçi partileri için doğru bir strateji ve taktik işlemek üzere yardımlaşma gerektiğini belirttiler.

•

«Barış ve sosyalizm problemleri» dergisinin Başredaktörü *Aleksey Rumyansef*, ilmi toplantının kapanış konuşmasını yaparken, her hangi bir karar almanın bu toplantının ödevleri arasında olmadığını söyledikten sonra şunları ekledi: Elbette, aramızdan hiçbiri ortaya konan problemlerin burada kesin olarak çözülmesi iddiasında değildir. Burada birçok meselelere sadece genel hatlariyle işaret edilmiştir. Bunlar teorik olarak çözümlenmek ve sonra da pratik başarılarla gerçekleştirilmek için enine boyuna incelenmeye muhtaçtır. Açıkça beliren şudur ki, buradaki çalışmamızda büyük ve alabildiğine ilginç materyal gözden geçirilmiştir.

Aleksey Rumyansef sözlerine şöyle devam etti: Birinci Enternasyonal, işçilerin, kapitalizmi değiştirmeye gelen yeni ve ilerici toplumsal düzenin taşıyıcıları oldukları, ve dolayısiyle, yürüttükleri kurtuluş mücadelesinin bütün insanlığın sosyal ilerleme mücadelesiyle ahenkleştiği gerçeğini derinden derine kavramaları için savaşıyordu. İşçi sınıfının giriştiği mücadelenin objektif temeli ve bilinçli amacı, üretimin zamanını yaşamış şekillerine doğru hayali bir eşitlik adına geriye dönüş değil, dünya uygarlığının bütün gerçek başarıları temeli üzerinde ileri doğru devrimci bir sıçrayıştır. Komünistlerin ideali, «yoksul, fakat eşit» lerin toplumu değil, toplumsal üretim güçlerinin alabildiğine serpilip gelişmesi şartlarını yaratmak, toplumun her üyesinin maddi ve mânevi ihtiyaçlarını tam olarak gidermek, dolayısiyle herkesin kişiliğini özgür, etraflı ve uyumlu olarak geliştirme koşullarını sağlamaktır.

Aradan yüz yıl geçtikten sonra, bugün hâlâ Marksizm adına konuştukları iddiasiyle ortaya çıkarak, artık Marks ve Engels tarafından hezimete uğratılmış olan «Kumanda, kışla komünizmi» fikirlerini vaazedenler bulunduğu gerçeği tarihsel bir paradokstur. Netekim, bütün üretim araçlarının ve hattâ kişisel eşyanın toplum malı kılınması ve dağıtımda eşitlemenin uygulanması yoluyla komünler toplumu kurma denemesi buna tanıklık etmekte değil midir? «Yoksul» ve «zengin» halkları karşı karşıya koymak ve böylece bu halkların içinde ve milletlerarası ölçüde sınıf mücadelesi süreçlerini hiçe saymak, zamanını yaşamış dediğimiz o görüşleri di-

riltme çabasına tanıklık etmekte değil midir? Halkın refahını arttırma mücadelesine «burjuvalaşma» eğilimi diye değer biçmek, «gürüyor musunuz, sosyalizm şimdi devrim aleyhtarı kesilen ,dünya şehri' nden değil, ,dünya köyü' nün zaferinden boy atmaktadır v. s.» demek ilkel teorilere dönüş değil de nedir?

Proleter enternasyonalizmine karşı yöneltilmiş bu türlü görüşlerin Marksist olmıyan özü, küçük burjuva ve hem de milliyetçi özü derhal göze çarpmaktadır. Gayet tabiidir ki, sosyalist memleketler komünist ve işçi partileri ekonomik alanda, maddi üretimi en büyük ölçüde geliştirme alanında, sosyalizmin ve komünizmin maddi-teknik temelini meydana getirme alanındaki faaliyetlerini kendileri için en önemli devrimci enternasyonal ödevler sayıyorlar. Bizim iktisat alanındaki, sosyal münasebetlerde, sosyalist demokrasiyi ve kültürü geliştirme ve sağlamlaştırmadaki her başarımız dünya devrimci sürecinin katalizatörü olup, çağdaş dünyanın her bucağında emekçilerin kurtuluş mücadelesine güçlü bir etki yapmaktadır. Yine gayet tabiidir ki, iktidarda olan partilerin faaliyetindeki her başarısızlık veya hata da milletlerarası devrimci hareketin gelişmesi üzerinde olumsuz etki yapmaktadır. Peki, bu «kumanda, kışla komünizmi» şemasına göre kurulmuş bir toplumun, bugünkü dünyada her hangi bir kimseyi, bu — tâbiri caizse — ideal uğrunda mücadeleye esinlemesi beklenebilir mi? Olumsuz cevap verilmesi için bu sorunun sadece sorulması yeter.

Muazzam üretim güçleri kapitalizmde aynı zamanda muazzam yıkıcı güçtür. Çağdaş insanlık, bir termo-nükleer savaş sonucunda topyekûn halkların mahvolması tehlikesiyle, bundan dolayı da bu tehlikeyi ortadan kaldıracak çareleri aramak gibi hayati bir ödevle karşı karşıyadır. Bazı devlet ve politika adamlarının termo-nükleer savaş şantajına kayma denemeleri, bir termo-nükleer felâket karşısında sahte bir cesaretle düşüncesizce horozlanmaları sorumluluk duygusundan yoksunluktur ve en acı sonuçlarla doludur. Gerçek Marksist-Leninistler, yani en insaniyetçi ideolojinin temsilcileri, herkesten farklı olarak, böyle davranışların gizlediği tehlikeyi görüyor ve gösteriyorlar. Zira milyonlarca insanı kırıp geçirmek yoluyla, halklar tarafından yaratılmış üretim güçlerini, dünya uygarlığı merkezlerini baştanbaşa yakıp yıkmak yoluyla en güzel idealin bile gerçekleştirileceğine bel bağlamak olamaz. İşte bundan ötürü, günümüz şartları içinde barış mücadelesi, keza demokrasiyi genişletip derinleştirme mücadelesi, işçi sınıfının ve bütün emekçilerin devrimci faaliyetiyle çelişmek şöyle dursun, tersine, onun zaruri bir parçasıdır.

İlmi toplantımızda söz alanların özlü ve derin konuşmalarının telkiniyle ifade etmek istediğim fikirlerim bunlardır. Bu çalışmamızın çeşitli memleketler ve kıtalar komünistleri arasında düşünüş ve ha-

reket birliğinin, değişik problemlerin çözümüne gerçekten enternasyonal yönelişin parlak bir belirtisi olduğunu söylersem, hepimizin ortak kanısını ifade etmiş olacağımı sanıyorum. Her memleketin komünistleri önüne hayatın koyduğu meselelerin çözümüne haşlıbaşına ve yaratıcı bir derinlikle yanaşmayı hepimiz selâmlıyoruz. Bununla birlikte, Marksizm-Leninizme temel olan prensipleri, işçi sınıfı mücadelesinin ana amaçlarını anlamada büyük havarilerimizin bize bıraktıkları şanlı gelenekleri elbirliğiyle koruma ve bundan böyle de geliştirmedeki sargın beraberliğimizi burada memnuiyetle belirtiyoruz.

•

Milletlerarası ilmi toplantıya katılanlar, 28 Eylül, Birinci Enternasyonal'in kuruluş günü, bu tarihsel yıldönümü dolayısiyle tertiplenen kitlevi mitinge iştirak ettiler. V. Ulbricht'in başkanlık ettiği bu mitingte Kurt Hager (DAC), Yüri Andropof (S. B.), Emilio Sereni (İtalya), Viktor Joanes (Fransa), Alberto Ferari (Arjantin). Piter Keyneman (Seylân), Natanel İvuagvu (Nijerya), Halit Bagdaş (Suriye) birer konuşma yaptılar.

Milletlerarası ilmi toplantıya katılanların arzusuyla, Birinci Enternasyonal'in kurucusu Karl Marks'ın Londra'daki mezarına bir çelenk konuldu.

Keza, Wilhelm Liebkneht, Roza Lüksemburg, Karl Liebkneht, Ernst Telman, Wilhelm Piek ve diğer devrim savaşçılarının Berlin-Fridrihsfeld Mezarlığındaki anı duvarına çelenkler konuldu.

Baskıya ve demokratların kovuşturulmasına karşı

Güney-Rodezyada iki yönlü baskı

Bu son aylarda, dünya basını Güney Rodezyadaki durumdan gittikçe artan bir endişe ile bahsetmektedir. Büyük tabii servetlere, oldukça gelişmiş bir endüstriye sahip olan Güney Rodezya, İngiliz sömürgeciliğinin Afrikadaki son kalelerinden biridir. Bu ülkenin halkı, ırkçı rejime karşı, insanlık, demokratik haklar, özgürlük ve bağımsızlık uğrunda büyük bir savaş yürütmektedir.

Güney Rodezyada durum, dünyanın en zalim, en vahşi rejimlerinden birinin hüküm sürdüğü Güney Afrika Cumhuriyetindeki durumdan pek farklı değildir.

Avrupalı sömürgecileri temsil eden Güney Rodezya hükümeti, 4 milyon Afrikalıyı en basit haklarından mahrum ediyor. 36 milyon dönüm toprak, yani işlenir toprağın yarısı, 250.000 Avrupalı sömürgecinin elindedir.

Avrupalı sömürgeciler, ülkenin bütün servetlerine el koymuşlardır. Afrikalı halk ise yoksulluk, hastalık, ümmilik içinde yaşıyor. Devamlı gıdasızlık ve kötü sağlık şartları, her yıl, binlerce çocuğun ölümüne sebep oluyor. 1962 yılında okul çağında olan 500.000-den fazla Afrikalı çocuktan, en çok 6000-ni okula yazılabilmiştir.

Bağımsız idareli bir sömürge olan Güney Rodezyada, İngilizlerin hazırladığı, ve ırkçı terörü, ezgiyi ve sömürgecilerin menfaatlerine hizmet eden rejimi kanunlaştıran 1961 tarihli Anayasa, sömürgecilerin menfaatlerini korur.

Bu yılın Nisanında iktidara gelen gerici ve ırkçı İan Douglas Smith hükümeti, bütün yurtseverlere karşı büyük bir kampanyaya girişti. Kurtuluş hareketinin lideri Joschua Nkomo ile arkadaşları, Mozambik sınırına yakın bir yere sürüldüler.

17 Temmuzda, iki Rodezyalı yurtsever, Albert Ncube ve İsaak Mjofi, Smith hükümetinin istifasını istedikleri için Salisbury'de asıldılar. Büyük ülke, muazzam bir temerküz kampına çevrildi. Salisbury, Bulawayo, ve daha başka şehirlerde, polisler sokaklarda devriye geziyor, emekçilerin her hareketini coplarla, gözyaşartıcı gazlarla, silâhla durdurmaya çalışıyorlar.

Güney Afrika Cumhuriyetinde hürriyet savaşçılarına karşı Verwoerd hükümetinin uyguladığı kanunlara benziyen kanunlar Rodez-

yada da çıkarıldı. Bunlardan birine göre, yargılamasız hapis süresi 90 günden 1 yıla kadar uzatılabiliyor. Ağustos sonlarında, hükümet, Afrikali halk arasında büyük tevkifata başladı. Polis, Salisbury yakınlarındaki Highfield şehrini kordon altına aldı, sıkıyönetim ilân edildi, arama taramalar, tevkifat başladı. Polis karakollarına getirilen Afrikalılar ellerine vurulan «sadakat» damgasını göstermek zorundalar. Hükümet iki milli yurtsever partiyi ve *Daily News* gazetesini yasakladı.

Kısa bir süre önce, Smith ve hempalarının emriyle, 30 kabile reisi bütün Güney Afrika Cumhuriyetini dolaştılar. Bu gezinin amacı, bu reislere Verwoerd'un «bantustan»larını tanıtmaktı. Rodezya hükümetinin davranışlarından, Güney Afrikadaki rejim tipinde bir apartheid rejimi kurduktan sonra, Güney Rodezyanın «bağımsızlığı»nı ilân etmek niyetinde olduğu anlaşılıyor. Sömürgeciler, bu bağımsızlığı, faşist metodlar kullannıp, iktidarı uzun süre ellerinde tutabilmek için istiyorlar.

Sömürücü beyaz azınlık bağımsızlığa kavuşmak amacını güdüyor. Bunun sebebi, faşist ezgi metodlarından açıktan açığa faydalanabilmek ve İngiliz emperyalistlerinin hükümeti desteklemelerini maskelemektir.

Irkçı istibdat rejimlerini açıkça desteklemiyen emperyalistler, kurnazlığa başvurmak zorundalar. İngiliz sömürgecileri Güney Rodezyadaki terörü tenkit eder görünüyor, amma «bağımsız» bir sömürgenin iç işlerine karışamıyacaklarını söylüyorlar. Çeşitli milletlerarası teşkilâtların — Birleşmiş Milletler de dahil — Güney Rodezyadaki duruma bir çare bulunması için yaptıkları bütün müracaatları İngilizler cevapsız bırakıyor.

İngiliz sömürgecilerinin bu tutumu kolay anlaşılır: İktisadi menfaatleri Avrupalı sömürgecilerin menfaatleriyle sıkı sıkıya bağlıdır. Güney Rodezyadaki durum, İngiliz sömürgecilerinin siyasi menfaatlerine de hizmet ediyor. Ancak böylece halkı baskı altında tutabiliyorlar. İktidar, sömürücü azınlığın elinde kaldıkça, Güney Rodezya gerçek bağımsızlığa kavuşamaz. Bu azınlığın, emperyalist efendilerinden yardım görmesi, desteklenmesi, çok tabiidir. Rodezya-Nyasaland Federasyonu dağıldıktan sonra, İngilizler silâhlı kuvvetlerin kontrolünü Güney Rodezya hükümetine bıraktılar. Bu silâhlı kuvvetler bugün Afrikalı halkın özgürlük savaşına karşı kullanılıyor.

Irkçılar ülkenin bağımsızlığını ilân ettikleri takdirde, halk, Güney Afrikadaki karaderili halkın âkıbetine uğrıyacağını biliyor. Sömürgeciler insanlıktan, iyiniyetten dem vuruyorlar, amma halk onlara inanmıyor. «Fazla sert bir politika» yürüten Smith'in yerine daha «liberal» bir başbakan getirerek, ülkeyi «yatıştırmak» teşebbüsleri de halkı aldatamaz. Sömürgeciler, bu amaçla, eski Rodezya-Nyasa-

land Federasyonu Başbakanı Welenski'yi tekrar ortaya çıkarttılar. Amma Rodezyalılar bu meşum adamı iyi biliyorlar. Ne parlak özgürlük vaadeleri, ne de düzme liberalizm, Welenski ile efendilerinin plânlarını gerçekleştirecektir. Güney Rodezyalılar ırkçılardan tâviz beklemiyorlar; istedikleri özgürlüktür, ve bu özgürlüğü elde etmeğe kararlıdırlar.

Milli kurtuluş hareketi iki yönden, yani gerici Smith hükümetine ve sömürgeci İngiliz hâkimiyetine karşı gelişiyor. Bu savaş, yıllarca, barışçı yollar izledi. Yurtsever güçler İngiliz hükümetine defalarca başvurdular, ırkçı baskıya son verilmesi, adalete saygı gösterecek bir rejimin kurulması için yardımını istediler. Ama geçirilen tecrübeler, bize, milli kurtuluş savaşını yönetenlerden bazılarının, İngilizlerden medet ummalarının sadece bir hayal olduğunu gösterdi.

Güney Rodezyadaki yığın hareketi gittikçe gelişiyor. Rodezyalılar kendi ülkelerinin efendileri olmak istiyorlar: «Her insana oy hakkı» şiarıyle, ırk ve milliyet farkı gözetilmeksizin halkın bütün kesimlerini temsil edecek seçimli kurumlar için, demokratik haklar için savaşıyorlar. Halk bu haklı savaşını yürütmek için her çareye başvurmağa kararlıdır. Bugün Güney Rodezya, patlamak üzere bulunan, bütün sömürgecileri de silip süpürecek bir yanardağa benzetilebilir.

Bütün baskı tedbirlerine rağmen, ülkenin her yerinde düzenlenen toplantı ve nümayişler, yığınların birlik ve devrim kararını kuvvetlendiriyor. Halk, her şeyden önce, siyasi tutukluların serbest bırakılmasını, ve çoğunluğun isteğine uygun düşecek bir bağımsızlığa doğru atılacak ilk adım olarak, bütün Güney Rodezya partilerini temsil edecek bir konferansın toplanmasını istemektedir.

Yığın hareketine paralel olarak yürütülen milletlerarası dayanışma kampanyası günden güne gelişmektedir. Bütün bağımsız Afrika ülkelerinin hükümet ve partileri bu kampanyayı destekliyorlar. Örneğin, Londrada toplanan ve Smith'in katılmasına müsaade edilmiyen son İngiliz Milletler Topluluğu Konferansında, Asya-Afrika ülkelerinin temsilcileri Güney Rodezyalılara kendi kaderlerini tâyin hakkının tanınmasını istediler. Özgürlük için savaşan halkların gerçek dostları sosyalist ülkeler de Rodezyalıları destekliyor. Sömürgelere ve halklara bağımsızlık tanınması ile ilgili Bildirinin uygulanmasını kontrol eden ve 24 ülkenin temsilcilerini toplıyan Komitede, sosyalist ülkelerin ve Afrika devletlerinin temsilcileri, Güney Rodezyadaki rejimin gerici niteliğini açığa vuruyor, İngiliz sömürgecilerinin büyük sorumluluğunu belirtiyorlar.

Bugünkü dünya şartları ve dünya güçleri arasındaki münasebetler, Güney Rodezya halkının demokrasi ve özgürlük uğrunda yürüttüğü savaşa çok elverişli şartlar sağlamaktadır.

M. Dienne

Batı Almanyada komünistlere ve damokratlara karşı yürütülen baskı ve terör kampanyası

Deutscher Freiheitssender 904 Radyosu, son yayınlarından birine şöyle başlıyordu: «Federal Alman Cumhuriyetinde tevkiflerin sayısı günden güne artmaktadır». Bu radyo istasyonu, Hitlerin yaptığı gibi, Bonn politikacılarının da politika alanından bertaraf etmek istedikleri Alman Komünist Partisinin sesidir.

Alman Komünist Partisi, sekiz yıldan beri, çok çetin illegal şartlar içinde faaliyet yürütüyor. Kanunsuz tevkifler, aramalar, soruşturmalar, «şüpheli şahıslar»a yapılan her çeşit baskı ve zulüm, emekçi maaşlarının kesilmesi, Batı Almanyadaki siyasi hayatın özellikleridir. On binlerce vatandaş bazan yıllarca süren polis kontrolü altında tutuluyor. Amaç, sadece insanları korkutmak, tehditlerle, şantajlarla yalnız inançlarından vazgeçmelerini temin değil, aynı zamanda Bonn politikasına muhalefet edenlerin hepsini susturmaktır.

Gericiler, adalet cihazını, komünistleri, demokratları, barış savaşçılarını, intikam politikasına ve Federal Alman ordusuna atom silâhları verilmesine karşı gelenlerin hepsini baskı altında tutmak için kullanıyorlar. Örneğin, Aşağı-Saksonyada, Lüneburg Mahkemesi, Fritz Maiwald ve Ernst Wiechmann adlı işçileri bir yıla mahkûm etti. Bunların suçları, Anayasanın kendilerine tanıdığı hakkı kullanarak, son Meclis seçiminde komünist adayı olarak ortaya çıkmalarıdır. Aşağı-Saksonya Meclisinde sabık komünist milletvekillerinden Herta Duerrbeck, bir demokratik kadın teşkilâtında çalıştığı için, 10 aylık hapis cezasına mahkûm edildi. Herta Duerrbeck mahkeme heyetine şöyle demiştir: «Komünistlerin muhakeme edilmesinin amacı açıktır. Geçmişteki tecrübeler, komünizm aleyhtarlığının nereye vardığını göstermiştir. Bu yol bizi İkinci Dünya Harbine götürdü... Savcı, Hitler devrinde inançlarımı cesaretle savunduğumu belirtti... Ama şunu söylemeliyim ki, bugün de insan, inançlarını savunmak için çok cesur olmalıdır... Bu dâva, ve daha başka birçok siyasi dâva bu gerçeği ispatlamaktadır. Burada cezalandırılan şey, bizim dünya görüşümüzdür. Ama cezalarınız, benim «komünist olmakla iftihar ediyorum!» dememe engel olamıyacaktır!»

Herta Duerrbeck'le beraber, Emmi Meyer, Erika Krueger ve Lotte Duepree de muhakeme edildiler.

Bonn cezaevlerinde tutulan yurtseverler arasında, Hans-Georg Canji de bulunuyor. Beş çoçuk babası olan Canji gazetecidir. *Deutscher Freiheitssender 904* Radyosunda konuştuğu için, 2,5 yıl hapis ve 5 yıl müddetle medeni haklarından mahrumiyete mahkûm edildi. Hamburgda bir mahkeme, Willi Passch'ı «Alman Komünist Partisi hesabına çalıştığı» iddiasiyle 15 aya mahkûm etti. *Blinkfüer* gazetesine göre, Willi Passch, Alman Komünist Partisinin Schleswig-Holstein'daki yeraltı gazetesi *Norddeutsche Echo*'nun yayınlanmasına yardım etmiştir.

Claus Wiebusch adındaki çiftçi, halklar arasında anlayış ve barışı savunduğu için sürgün edilmiştir.

Neue Landespolitik gazetesini çıkaran memur Ewald Stiefvater; çalıştığı fabrikanın üretim komitesinde üye bulunan Luebeck'li elektrikçi Carl Carstens; Muensterli Georg Jakobi; Urbach-Palenberg'de 57 yaşında Frieda Merkelbach ve daha birçok yurtsever, demokrasiyi savundukları için hapiste bulunmaktadırlar.

Ama hiçbir baskı, Batı Almanya politika alanından işçi sınıfını ve partisini uzaklaştıramaz. Alman Komünist Partisi savaşına devam ediyor. Hoechst kimya fabrikalarında çıkan *Der Rotfabriker;* Hehschel fabrikalarında yayınlanan *Der Hammer;* Helena fabrikalarında çıkarılan *Der Blitzer* gibi yeraltı yayınları, halka gerçekleri anlatmağa devam ediyor. Alman Komünist Partisinin gazetesi *Freies Volk*'un bildirdiğine göre, Karl Liebknecht'in 46-cı ölüm yıldönümü münasebetiyle, bir büyük üye toplama kampanyası yürütülmektedir. Şimdiden birçok genç işçi, parti saflarına girmiştir.

Partinin etkili faaliyeti, Batı Almanyaya atom silâhlarının verilmesine karşı, sıkıyönetimin uygulanmasını protesto eden ve insan haklarını savunan kampanyada belirmektedir. Alman Komünist Partisi Birinci Sekreteri Max Raymann, bu konuda şunları yazmaktadır: «Düşmanlarımız bile, çıkarttıkları sanayi bülteninde, komünistlerin özellikle Ruhr bölgesinde faaliyetlerini arttırdıklarını kabul etmek zorundalar. Komünistlerin fabrikalarda yayınladıkları gazete sayısının arttığını, partiye yeni üyeler girdiğini, komünistlerle yığınların teması çoğaldığını, Alman Komünist Partisinin kanunen tanınması için yürütülen kampanyanın şiddetlendiğini itiraf ediyorlar.

«Batı Almanya halkı, Alman Komünist Partisin legal bir parti haline geldiği takdirde, dünyadaki siyasi gerginliğin azalacağını, barış içinde işbirliğinin kolaylaşacağını anlamaya başlamıştır.

«Bu yeni gelişme, Bundestag Meclisine gönderilen, ve Rhineland-Payatinat bölgesinde yaşıyan 2000 vatandaşın imzasını taşıyan bir dilekçede dile gelmiştir. Bu dilekçede, siyasi kanaatleri yüzünden

takibata uğramış vatandaşların affedilmesi, Alman Komünist Partisinin kanunen tanınması istenmektedir. Sosyal-Demokrat Partisinin birçok üyesi, birçok sendikacı, Hamburg'ta, Frankfurt-Main'da, Münih'te, ve Ruhr bölgesinde çalışan birçok memur, buna benzer isteklerde bulunmuştur. Kuzey Rhine-Westphalia ve Saar Başbakanlarından sonra, Adalet Bakanı Bucher de, Alman Komünist Partisinin kanunen tanınmasına taraftar olduğunu söylemiştir.»

Sosyalist Birliği Partisi ile Komünist Partisi Merkez Komitelerinin ortak bildirisinde belirtildiğine göre: Alman Komünist Partisinin legal çalışması barışı kuvvetlendirir, Batı Almanyadaki işçi sınıfının güçlenmesini, insan haklarının savunulmasını sağlar, Almanyanın birleşmesi meselesinde büyük rol oynar.

Batı Almanyadaki işçi sınıfının, bütün demokratik ve barışsever güçlerin, ve dünya kamu oyunun başlıca ödevi, Batı Almanyada tutuklu bulunan bütün siyasi mahkûmların özgürlüğü ve Komünist Partisinin kanunen tanınması için savaşmaktır.

R. Falke

Türk halkına

Sevgili yurttaşlar!

1964 yılı bütün dünya için, özellikle Türkiyemiz için büyük olaylar ve demokrasi uğrunda mücadele yılı olarak, tarihe malolmuştur. Yeni yıl halkımıza kutlu olsun!

Geçen yılın uyarıcı olayları, milletlerin ancak iyi komşuluk münasebetleri, barış içinde yaşayabilecekleri, gelişebilecekleri gerçeğini bir kere daha ortaya koydu. Memleketimizi felâketle yüzyüze getiren olaylarla dolu olarak geçen 1964 yılı, sonlarına doğru Türkiyemiz için bir ümit kapısı açarak kapandı. Emperyalizme ve gerici politikaya bağlılığın, memleketimizin kaderi ve emekçi yığınların maddi yaşayışları üzerindeki felâketli sonuçları halkımızı uyarmıştır.

Türkiye Komünist Partisi, işçi sınıfına, köylülere, yurtsever aydınlara ve bütün yurttaşlara memleketimizin ezeli düşmanları olan emperyalizme, gericiliğe karşı, demokrasi ve barış uğrundaki mücadelerinde yeni ve kesin başarılar diler.

TÜRKİYE KOMÜNİST PARTİSİ
MERKEZ KOMİTESİ

Bildiri

Memleketimizde, son günlerde baş gösteren siyasi huzursuzluk, yıllardır sürüp giden ve zaman kabaran kökleşmiş bir sosyal-ekonomik buhranın yeni bir belirtisidir. Asıl sebepleri ortadan kaldırmadan, tabii sonuçların önlenmesi mümkün olamıyacaktır.

Halkımız, emperyalistlerle işbirliğinin, ağırlığını her gün biraz daha fazla hissettiği askeri masrafların, emekçi yığınların sefaleti pahasına her mahallede bir milyoner yetiştirme politikasının ne demek olduğunu biliyor. 1960 yılı 27 Mayısı halkımıza bir ümit kapısı açmıştı.

Başında AP idarecilerinin bulunduğu azgın gerici çevreler, bu ümit kapısını kapamak için dört yıldır her yola başvurdular ve son günlerde gayretlerini büsbütün artırdılar. Çünkü halkımız, Milli Kurtuluş Savaşıyla elde ettiği, fakat gerici Menderes iktidarının yok ettiği milli bağımsızlığı, ekonomik, politik ve sosyal kazançları yeniden elde etmek, genişletmek için daha kesin savaşacağını, işçi sınıfının, basının, gençliğin ve yurtsever askerlerin sesiyle ilân etti. Türk halkı, Anayasanın tam olarak uygulanmasını, anti-demokratik kanunların yürürlükten kaldırılmasını, köklü bir toprak reformunum bir an önce gerçekleştirilmesini, derebeyi artıklarına, gericiliğe karşı etkili tedbirler alınmasını, yeniden memleketin bağrına gömülen emperyalizm ahtapotunun sökülüp atılmasını, sömürgecilerin çıkarına hizmet eden paktlardan ayrılarak Atatürkün barışçı dış politikasına dönülmesini istiyor. Bu uğurdaki mücadelenin son günlerde olumlu bir sonuca doğru gelişmek istidadı göstermesi AP-de birleşen azılı gericileri harekete getirdi. Son AP Kongrelerinde ilerici kuvvetleri, demokratik güçleri ve onlara destek olarak gördükleri bugünkü Anayasayı, yurtsever ordu mensuplarını uluorta tehdit etmeye başladılar. Bu, gelişigüzel bir çıkış değildi; memlekette gericiliğin beslenmesine, serpilmesine elverişli ortamı zayıf düşürecek veya büsbütün yok edecek son siyasi gelişmelere karşı gericilerin hesaplı bir çıkışıydı. Gericilerin amacı, yabancılara bağlı büyük burjuvazinin ve büyük toprak ağalarınının açık diktatorasını kurmak: Mendereşçiler, şeriatçılar, ırkçılar ve faşistler birliğini iktidara getirmek, elde edilmiş demokratik hakları, Anayasayı ortadan kaldırmak, toprak reformunun sözünü bile ettirmemek, işçi teşkilâtlarını, ilerici dernekleri, birlikleri dağıtmak, ilerici basını susturmak, ordu içindeki yurtsever, 27 Mayısçı, Atatürkçü, Amerikan boyunduruğuna, Natoya-Sentoya karşı olan subayları temizlemek, memleketin ekonomik, politik ve

askeri bağımsızlığı uğrunda savaşanları, bağımsız bir dış politika istiyenleri, milli kurtuluşları uğrunda emperyalizme karşı savaşan halklarla ve onların karagün dostu Sovyetler Birliği ile ve diğer barışçı devletlerle iyi komşuluk münasebetleri kurulmasını istiyen kuvvetleri ezmektir. Gericilerin varmak istedikleri bu amaçlar, köyde, büyük toprak ağaları hariç, bütün köylülerin menfaatine aykırıdır; şehirde, yabanci tekellerle ortaklık, yabancı sermayeye aracılık edenler hariç, bütün işçilerin, esnafın, memurların, yerli tüccarların, yerli sanayicilerin menfaatlerine aykırıdır; bütün yurtsever aydınların, askerlerin, öğrencilerin bütün memleketin menfaatine aykırıdır.

AP elebaşlarının bu son çıkışlarının halkta uyandırdığı nefret, işçi sınıfında, basında, gençlikte doğurduğu öfke, özellikle ordu içinde yaptığı olumsuz tepki resmî çevreleri kaygılandırdı ve onları, gericilerin her zamanki tehlikeli taşkınlıkları karşısındaki ilgisiz tutumunu değiştirmeye zorladı. Gericilerin meydan okumalarına ve onları hoşgören politikaya karşı ordunun alt kademelerinde uyanan öfke bir kaynaşma şeklini aldı. Bu durum Genelkurmay Başkanını, bu defa nasıl sona ereceği bilinmiyen yeni bir askeri ayaklanma hareketine karşı önleyici bir tedbir olarak, ordunun öfkesini benimsemeye ve harekete geçmeye zorladı. Genelkurmay Başkanı, durumun ağırlığı karşısında ordunun hareketsiz kalmıyacağını açıklıyan bir mektupla Büyük Millet Meclisine başvurdu. Burjuva partileri Çankayada toplanarak halk oyunu yatıştırmak hedefi güden bir bildiri ile işi örtbas ettiler. Çankaya ve Meclis Komisyonu toplantıları halktan tanmamiyle gizli tutuldu. Tehlike önlenmiş değildir.

Aşırı gerici güçlerin davranışlarına karşı Genel Kurmay Başkanının ordu adına yaptığı bu çıkış, ilerici güçleri hayale kaptırmamalıdır. Böyle bir şey demokratik kuvvetlerin askeri desteğe güvenerek, ona bel bağlıyarak kaygısız, hareketsiz, dağınık kalmalarına yol açabilir, gerici çevrelerin ekmeğine yağ sürebilir. Unutmamalı kı, iktidara göz diken aşırı gericiler memleketimizde kuvvetlidirler. Çünkü birleşmişlerdir. Ve onların bütün gayretleri ilerici güçlerin birleşmelerine engel olmaktır. Milli bağımsızlığımızın can düşmanları, emperyalistler onların desteğidir. Bütün ilerici kuvvetler, demokratik güçler bir araya gelmedikçe, arkalarında ordu da olsa, gericiliğe karşı mücadelede başarı sağlamak iktidarı ele geçirmelerine engel olmak zordur, belki de imkânsızdır.

TÜRKİYE KOMÜNİST PARTİSİ
MERKEZ KOMİTESİ

25. 11. 1964.

Acı ve ağır bir kayıp

Türkiye Komünist Partisi, kurucularından biri olan Affan Hikmet yoldaşı da kaybetti. Affan yoldaş, bir trafik kazasında, 70 yaşında öldü.

Affan Hikmet yoldaş ömrünün tümünü, Türkiye halkının ulusal bağımsızlık, devrimci demokratik bir düzen, Anayurdun kalkınması için yürüttü savaşa, barış ve sosyalizm dâvasına vermiştir. 45 yıl boyunca Komünist Partisinin sıralarında, Leninin devrimci bayrağı altında, yılmadan dövüşmüştür. Proleter enternasyonalizmine, Marksçı-Leninci ülkü ve ilkelere son nefesine kadar bağlı kalmıştır.

Partimizin kurucularından olan A. Hikmet yoldaş İstanbulludur. Daha genç yaşında, padişahçılığa, derbey-ağalık düzenine, halk düşmanı hükümetlere, yabancı köleliğine karşı çıkmıştır. Birinci Dünya Savaşında, baytar-subay olarak cepheye gönderilmiştir. Enverlerin, gerici hükümetlerin, Alman harpçileri hesabına memleketi nasıl bir uçuruma sürüklediklerini, emperyalist grupların Türkiyeyi aralarında paylaşmak için ne kanlı oyunlar oynadıklarını, bu kanlı bölüşme plânının uygulanması işinde Türkiyenin gerici egemen çevrelerini nasıl kullandıklarını görmüştür. Ve emperyalist grupların kurdukları bloklara girmenin, Türkiye için her zaman bir yıkım olacağı inancasına böyle gelmiştir; Bayarlar-faşistler Türkiyeyi NATO boyunduruğuna koştukları zaman, bunun, yurdumuz, halkımız, ulusal bağımsızlığımız için büyük hir felâket olacağını söylemiştir.

Büyük Oktobr Sosyalist Devrimiyle yer yerinden oynadığı günlerde, Affan Hikmet yoldaş, dağılıp gitmekte olan Osmanlı ordusunda, hâlâ cepelerdeydi. Bozgun, yıkım, açlık, ölüm orduyu, milleti tarıyordu. Alman sömürgecileri bir yandan, harp zenginleri öte yandan, memleketi soyup soğana çevirmişlerdi. Bu durumda, Rusyada patlıyan Büyük Oktobr Devrimi, dünyanın dört bucağında olduğu gibi, Türkiyede de etkiler uyandırdı. Affan Hikmet yoldaş, anılarında,

yazılarında bu olayı derin çizgileriyle belirtir: «Büyük Oktobr Sosyalist inkılâbı, yüce Leninin önderliği altında kurulan ilk Sovyet devleti, emperyalizme, müstemlekaciliğe yıkıcı bir darbe indirdi. Yeni bir devir açıldı. Milli kurtuluş hareketleri yepyeni bir dayanak, tükenmez bir kuvvet kaynağı buldu... Türkiye halkının istiklâl harbi, Kuvvayı Milliye hareketi, bu tesirin dışında kalamazdı...» der.

Affan Hikmet yoldaş, Milli Kurtuluş Savaşına 1919 yılının başlarında girmiştir Ordudan tanıdığı, güvendiği yurtsever subaylarla beraber, istilâcılara karşı geteler kurmuştur. Ülkemize dalan emperyalistleri ve onlara destek olan gerici güçleri, padişah hükümetini yenmek için, en başta geniş halk yığınlarını teşkilâtlandırmak, bu güçlerin savaş birliğini kurmak, onları TEKCEPH'E de toplamak zorunluğunu görmüştür. Bu görüş, bu bilinç ve inançla Anadoluda savaşa atılmıştır.

Affan Hikmet yoldaş, Ankara, Eski şehir, Yozgat, Kırşehir, Adana, Kastamonu, Bandırma ve daha başka yerlerde Türkiye Komünist Partisinin, il, ilçe ve temel komitelerinin kurulmasında büyük yararlık göstermiştir. Affan yoldaş, işçi ve köylü sınıflarının savaşta örgütlenmelerine, kendi partilerini kurmalarına özel bir önem vermiştir. İçel-Çukurova bölgesinde işçi sendikalarının kurulmasına aktif surette katılmıştır.

TKP, doğuşunun, kuruluşunun ilk günlerinden beri, memlekette bütün ilerici, değişik demokratik güçlerin, emperyalizme karşı, sömürgecilele sarmaşan gerici, sömürücü sınıflara karşı, demokratik bir devrim düzeni uğrundaki savaşta birlik olmalarını, TEKCEPPHE üzerinde yürümelerini sağlamıya çalışmıştır. Emperyalizme, dere beyliğe karşı olan milli burjuvazinin bu yolda ileriye doğru olan her adımını desteklemiştir. Bunun en açık örneğini Milli Kurtuluş Savaşında göstermiştir. TKP sürekli olarak gericilerin baskısı, terörü altında kaldığı en çetin günlerde bile, TEKCEPHE'nin önemini, bu uğurda savaşı unutmamıştır. TKP, Birinci Büyük Millet Meclisinde ilerici, yurtsever güçleri altetmeye çalışan gericilere karşı ön safta savaşmıştır. Bu Mecliste «Halk Zümresi»nin, ve ilerici, devrimci, demokratik bir programla ortaya çıkan «Yesil Ordu»nun kurulmasında, yayılmasında TKP-nin büyük etkisi olmuştur. Partinin bu yöndeki çalışmalarında Affan Hikmet yoldaş önemli rol oynamıştır.

Affan Hikmet yoldaş yiğit, temiz bir komünistti. Çetin savaşlar içinde pişmiş, çelikleşmişti. Kaç defalar tutsak edilmiş, komünist olarak yargılanmış, uzun yıllar ağır hapse mahkûm edilmiş, zindanlardan zindanlara sürülmüştür. Hiçbir zaman düşmanların karşısında baş eğmemiştir.

TKP-nin II. Kongresi, 1922 yılının Ağustos ayında, Büyük Meydan Muharebesinden 15 gün önce, kurtuluş ordularının düşmanı ezmeye hazırlandıkları sırada Ankarada toplandı. Kongrenin başlıca

konularından biri, memleketin kurtuluşunda kesin bir önemi olan bu Meydan Muharebesinin mutlaka kazanılması için bütün halk güçlerinin seferber edilmesiydi.

Affan Hikmet yoldaş, Çankırı cezaevinden kaçtı ve II. Kongreye geldi. Kongrede Merkez Komitesine üye, ve Komintern'in IV. Kongresine gidecek TKP delege heyetine seçildi.

Affan Hikmet yoldaş, TKP-nin içinde, Leninci ilkelere aykırı akımlara, yani oportünistlere, partiyi burjuvazinin kuyruğuna takmaya çalışanlara, likidatörlere, küçük burjuva eğilimlerine, partinin Leninci birliğini parçalıyanlara, ayrılıkçılara karşı savaştan hiçbir zaman geri durmamıştır.

Affan Hikmet yoldaşın savaşçı, aziz hâtırası Türkiye komünistlerinin, bütün halkımızın yüreklerinde sonsuz yaşıyacaktır.

TÜRKİYE KOMÜNİST PARTİSİ
MERKEZ KOMİTESİ

Ekim, 1964.

Türkiye Komünist Partisinin ilk kurucularından

Affan Hikmet

Türkiye Komünist Partisi değerli bir yoldaşını kaybetti. Affan Hikmet, geçen yılın Ekim ayında dikkatsiz bir şoförün otomobili altında kalarak feci bir şekilde can verdi. Affan Hikmet, temiz, dürüst, namuslu, iyi bir insan örneğiydi. İyi bir insan olduğu kadar da, iyi bir komünist, kuvvetli bir inkılâpçıydı.

Affan Hikmet 1894-te İstanbulda doğmuştu. Ölümünden birkaç gün önce de 70'inci yaş gününü kutlamıştı. Tahsilini İstanbulda yaptı. Askeri Tıbbiyede baytar olarak yetişti. Fakir bir aile çocuğuydu.

Affan'da inkılâpçı ruh daha genç yaştayken filiz vermeğe başlamıştı. Birinci Dünya Harbinden sonra İstanbulun emperyalist kuvvetler tarafından işgali, halkın ıstırap ve sefaleti onu komünizme götürmüştü. 1919 yılının başında Anadoludaki Kuvvayı Milliye hareketlerine katılmak üzere Anadoluya geçti. İlk olarak bir arkadaşıyla birlikte Bandırmaya çıktı. Burada derhal Kuvvayı Milliye teşkilâtında vazife alarak emperyalistlere karşı savaşa katıldı. Bir taraftan da Kenan adında bir arkadaşıyla liman ve demiryolu işçileri arasında komünist fikirlerini yaymağa başladılar. Bu çalışmalar az zamanda meyvasını verdi. Bandırmada Türkiyenin ilk komünist hücresi kuruldu. O sırada Yunanlılar Balıkesir-Akhisar hattına kadar ilerlemişlerdi. Kuvvayı Milliye birlikleri bu cephede Yunanlıları durdurmağa çalışıyordu. Fakat yeter derecede silâhları yoktu. O günlerde bunlara silâh yetiştirmek en önemli işti. İngilizler Türk ordusundan aldıkları silâhları Çanakkalede Maydos körfezinde bir askeri depoda tutuyorlardı. Bandırmadaki komünist hücresinin teşebbüsüyle, otuz kişilik bir fedai grupu teşkilâtlandı. Bu grup bir gece dört kayıkla karanlıkta Maydos körfezine gittiler. bu silâh deposunu bastılar ve çok miktarda silâh ve cephane alıp döndüler. İngilizler baskına uğramışlardı. Yaptıkları araştırmalar hiçbir sonuç vermemişti.

Fakat o sırada Anzavur'un başında bulunduğu hilâfet ordusuna mensup kuvvetler ansızın Bandırmayı işgal ettiler. Bütün Kuvvayı Milliye mensuplarını yakalayıp hapsettiler. 24 saat içinde de bunları

kurşuna dizmeğe karar verdiler. Bunlar arasında Affan Hikmet de vardı. Kurtuluş ümidi yok gibiydi. Fakat ertesi sabah şafak sökerken, şehirde silâh sesleri işitildi. Bunların hapsedildiği bina önünde süvariler belirdi. Kapılar açıldı ve mahpuslar serbest bırakıldı. Gelenler Kuvvayı Milliye kuvvetleriydi. Anzavuru şehirden kovmuşlar, ve hapistekileri kurtarmışlardı.

Bu suretle canını kurtaran Affan Hikmet, gelen Kuvvayı Milliyecilerle birlikte Bandırmadan ayrılarak Eskişehre gitti. Bir müddet cephede savaştı. Sonra Ankaraya geçti. Burada ayni fikir etrafında savaşan beş on arkadaş buldu. O günlerde, Anadolunun birçok yerlerinde kendi başlarına kurulmuş komünist teşkilâtları vardı. Eskişehirde de «Yeni Dünya» ve «Işık» adında iki gazete doğrudan doğruya komünizm propagandası yapıyorlardı. Cephede ve memleketin çeşitli yerlerinde komünist beyannameleri dağıtılıyordu. Fakat bu teşkilâtlar arasında bir bağlantı yoktu. Hepsi kendi başına bildiği gibi hareket ediyordu. Ankarada toplanan komünistler bu dağınık çalışmaları bir merkezde birleştirmek, ve bunları bir teşkilât etrafında toplamak ihtiyacını duydular. İşte bu ihtiyaçla, Ankarada 1920-de «Halk İştirakiyun Partisi» adı altında ilk Komünist Partisi kuruldu. Kurucular arasında Affan Hikmet de vardı. Aynı zamanda partinin fikirlerini yaymak üzere Ankarada «Emek» adlı gündelik bir gazete, ve «Yeni Hayat» adında haftalık bir dergi çıkarıldı. Parti serbest çalışıyordu. Affan Ankara Komitesinin başına geçirilmişti. Bir taraftan da bu gazetelere yazıca yardım ediyordu. Parti az zamanda Anadolu içindeki dağınık teşkilâtları merkeze bağladı. İşçiler arasında ve ordu içinde propaganda faaliyetine geçti. Parti süratle gelişiyordu. O vakitki hükümet Halk İştirakiyun Partisinin bu başarısından endişeye düştü. Çeşitli yollardan partiyi çalışamaz hale getirmeğe çalıştı. Bir taraftan da, halk arasında bunların itibarını kirmak için, resmi bir komünist partisi kurdu. Bu da yetmed, 1920 yılının sonuna doğru partinin gazetelerini kapattı, rehberlerini tutturup, İstiklâl Mahkemesine verdi. Maksat bunları yok ederek, Komünist Partisini kadrosuz bırakmaktı. Affan ve arkadaşları 10—15 yıl hapse mahkûm oldular. Affan bir arkadaşıyla birlikte Kayseri kapisanesine gönderildi. Burada da elaltından Kayseri komünist teşkilâtıyla temasa gelerek, çalışmalarına devam etti. Ankara hükümetinin Kayseriye göçmesi ihtimali başgösterince, Affan Kayseriden alınıp, Şebinkarahisar hapisanesine gönderildi. Bu hapisanedeki şartlar çok fenaydı. Mahpusların dışarıyla temas etmelerine imkân verilmiyordu. Bir müddet arkadaşlarından haber alamadılar ve memlekette olup biteni öğrenemediler. Fakat sonunda orada gizli çalışan komünistler Affanı hapisanede bulmakta gecikmediler. Böylece, Affan Hikmet tekrar hapisane içinde faaliyetine devam imkânını buldu.

Aradan çok geçmedi. 1921-de Türk-Sovyet dostluk andlaşması imzalandı. Mustafa Suphi ve arkadaşlarının Trabzonda vahşice denizde boğdurulmaları da çok fena bir tepki yaratmıştı. Bu iç ve dış tesirler altında, hükümet, 1921 yılı sonunda bir af kanunu çıkardı. Ve komünistler serbest bırakıldı. Affan ve arkadaşları tekrar Ankarada buluştular. 1922 ilkbaharında bir beyanname ile partinin tekrar faaliyete geçtiğini ilân ettiler. Affanı da güneyde bir bölge teşkilâtı kurmak üzere Mersine gönderdiler. Güneyde işçiler ve köylüler arasında büyük bir faaliyet vardı. Bunları kazanıp, komünist teşkilâtına bağlamak vazifesi Affana verilmişti. Affan Hikmetin burada kurduğu teşkilât Adana ve Antalya havalisini de içine alıyor, ta Diyarıbakıra kadar uzanıyordu.

1922-de Halk İştirakiyun Partisinin Ankarada ilk Kongresi toplandı. Affan bu Kongrede de hazır bulundu ve faal bir rol oynadı. Kongreden sonra da Mersine dönerek, orada bir bölge konferansı topladı. Bu konferansa Güney Vilâyetleri işçilerinden 42 temsilci katılmıştı. Konferans gizli yapılmıştı. Hükümetin haberi yoktu. Fakat konferans bittikten pek az sonra, polis faaliyete geçti. Konferansa katılanların çoğu yakalanıp hapsedildi. Affan da tekrar polisin zalim pençesine düşmektense, kaçmayı tercih etti. Bir yolunu bulup, Moskovaya gitti. Orada o sırada toplantı halinde bulunan Komintern IV. Kongresine katıldı. O tarihtan sonra Affan bütün hayatını inkılâp savaşına verdi ve feci kaza sonucunda son nefesini verinceye kadar da savaşına devam etti.

Türkiye Komünist Partisi, Affan Hikmeti daima saygıyla anacak, partinin tarihinde yaptığı hizmeti hiçbir zaman unutmiyacaktır.

YENİ ÇAĞ

Türkiye Komünist Partisi Milli Kurtuluş Savaşı yıllarında

«Affan Hikmet yoldaşın, aynı başlığı taşıyan yazısının özeti.»

1908 yılında Meşrutiyet Devrimi Sultan Hamidin mutlakiyet idaresini yıktı. Bu devrimin başında duran Genç Türkler, «İttihat ve Terakki Partisi»nin idaresi altında hükümeti ellerine aldılar. Genç Türkler, doğmakta olan burjuvazinin temsilcileri idiler.

Genç Türkler iktidara geldikten sonra bazı yenilikler yapmak ve Avrupa hayatından bazı yenilikleri memlekete sokmak istemişlerse de, buna muvaffak olamadılar. Bir yandan ülkenin «kapitülâsyonlar» sistemiyle bağlanmış olan ekonomik durumu, öte yandan da dış politika alanında hükümetin başarısızlığa uğraması buna başlıca engeldi. Bu zamanda, ülkemizin büyük şehirlerinde ve özellikle İstanbulda, başlıca sanayi işletmeleri hemen hemen yok gibiydi. Olanları da Feshane fabrikası, Tersane, Tophane, Zeytinburnu imalâthaneleri ve bir de İzmitte bir mensucat fabrikasından ibaretti. Büyük limanlarda çalışan işçilerde henüz sınıf şuuru uyanmamıştı.

Türkiyede işçi hareketinin ve sosyalizm akımının doğuşu, burjuvazinin doğmasiyle başladı. 1909 yıllarında «Osmanlı Sosyalist Partisi» adında ilk sosyalist teşkilâtı kuruldu. Bu partiye doktor Tevfik Nevzat, Ahmet Salim, Süleyman Faik, Mehmet Hasip, Hüseyin Hilmi, rum sosyalistlerinden Papanopolus, Dağistanlı Celâl Kormazof ve Avrupa sosyalistlerinden Parvüs girmişlerdi. Bu parti, II. Enternasyonale katılmıştı. Partinin basın organı «İştirak» gazetesiydi. «İştirak» gazetesinde, sosyalizm hakkında, Türkiye işçilerinin durumuyla ilgili yazılar çıkardı. Bu parti çok yaşıyamadı. Memlekette muhalefeti çekemiyen «İttihatçılar» bu partiyi darmadağın ettiler. Partinin önderi Ahmet Salimi öldürdüler. «İştirak»in redaksiyon heyetinden Mahmut Hasibi, Süleyman Faiki Ankaraya sürdüler. Partinin diğer işçileri de çeşitli yerlere, başka ülkelere kaçmakla canlarını kurtarabildiler.

Genç Türkleri birçok siyasi başarısızlıklar takip etti: Avusturya-Macaristanın Bosna Herseki istilâsı, Girit adasının Yunanistana ilhakı, 1912 yılında Trablusta, İtalya-Türkiye muharebesi, 1913-te hemen hemen bütün Rumelinin Türkiyeden çıkmasına sebep olan Balkan Harbi, bu başarısızlıkların başlıcalarıydı. Bu olaylar Osmanlı imperatorluğunu parçalanmıya götürdü.

Türkiye Birinci Dünya (emperyalist) Harbinde

Türkiyenin Birinci Dünya Harbine girmesi büyük bir felâketti. Türkiye Birinci Dünya Harbine tamamen hazırlıksız girdi.

Seferberliğin ilânıyle yarım milyondan fazla asker silâh altına alınmasına rağmen, ancak bu miktarın 300 bini teçhiz edilebilmişti. Ordunun durumu çok ağırdı. Elbise, ayakkabı ve askeri malzeme ve teçhizat yetmiyordu. İki milyona yakın yedek askerin ancak üçte biri silâhlandırılabilecek durumdaydı. Geriye kalan büyük bir kısım ise, askerlik hazırlığı açısından talim görmemişti. Hazırlıklı değildi. Türkiye bu ağır şartlar altında dört yıl 6 cephede harbetmek zorunda kaldı. Bundan başka, avantürüst İttihatçı paşaların gelişigüzel ve akılsız hareketleri orduyu takatten düşürdü. Orduda firar hareketleri sıklaşmağa başladı. 1917 yılının başlarında ordudan kaçanların sayısı yarım milyonu buluyordu. Ordu ambarları, erzak ve cephane depoları boşalmıştı. Memlekette şiddetli bir ekonomik buhran başladı. Gida maddelerinin fiyatları iki defadan fazla yükseldi. Ülke, görülmemiş bir ihtikâra sürükleniyordu. Yeni yeni harp zenginleri ortaya çıkmağa başladı. Her tarafta memurlar arasında ve bilhassa ordunun iaşe ve teçhizatı ile meşgul olan idarelerde suiistimal bütün şiddetiyle devam ediyordu.

Ordunun iaşe reisi Topal İsmail Hakkı Paşanın hırsızlığı açıktan açığa halk arasında söyleniyordu. Anadolu köylerinde erkekler parmakla gösterilecek kadar azalmıştı. Onların da çoğu 16 yaşına gelmiş çoçuklardı. Köylerin çoğunda sapana koşulacak hayvan kalmamıştı. Bu hal, buğday ekilen toprakların harp öncesine kıyasla % 40, tütün ekilenlerin iki misli, pamuk ekili toprakların 7 defa, hayvanların ise % 57 nispetinde azalmasına sebep oldu. Bu acıklı duruma bakmıyarak, Maliye Bakanı 40 milyon liraya çıkan bütçe açığını kapatmak için, köylünün elinde kalmış olan mahsulün % 50-sini müsadere ettirdi. Memurlara yarı yarıya maaş verilmeye maşlanmıştı. Orduya alınan zabit ve memurların ailelerine verilen sipariş kesilmişti.

Birinci Dünya Harbinde Türkiyenin iç durumu kısaca işte böyleydi.

Dört yıl süren ağır savaştan tamamen cansız çıkan Türkiye, yalnız topraklarının dörtte üçünü kaybetmekle kalmadı, halkının da beşte biri telef oldu. Bu durumu, 1920 yılı Eylül ayında çıkan «Akşam» gazetesinde, Albay Mehmet Emin bey resmi rakamlara dayanarak şöyle çiziyordu: «Seferberliğin ilânından, yani 1914 yılından, Harbin sonuna kadar, orduya 2 milyon 850 bin kişi çağrılmıştı. Mütarekenin imzalandığı gün, Türk ordusunda 560 bin kişi kalmış hesap ediliyordu. Birinci Dünya Harbinde ölenlerin sayısı 325 bin, yaralananların sayısı 400 bin, askerlikten kaçanların ve habersiz kaybolanların

sayısı 1 milyon 565 bin 600 kişiydi. Bunlardan başka, Anadolunun güney vilâyetlerinde harp felâketinin doğurduğu açlık ve salgın hastalıklardan ölenlerin sayısı 2,5 milyon, yani bütün ahalinin beşte biri ve takriben erkeklerin dörtte biriydi.»

Büyük Oktobr Sosyalist Devrimi ve Türkiye

Rus proletaryası, büyük Lenin'in ve Rus Komünist Partisinin önderliğinde, dünyada ilk defa olarak, kapitalizm sisteminin zincirini Büyük Oktobr Sosyalist Devrimi ile kırdı. Az zamanda dünya ölçüsünde ve bilhassa Avrupa ve Asya ülkelerinde Oktobr Sosyalist Devriminin tesiri görüleye başladı. Bunu, Avrupada, Almanyada Spartskistler devrimi, Macaristanda Sovyet hükümetinin kurulması, Fransız ordularında başgösteren askeri isyanlar bunun tesiri altında doğelu. Doğu ülkelerinde ise, Oktobr Devriminin tesiri, milli kurtuluş ve sömürge hayatından kurtulmak savaşının hızlanmasiyle başlamıştı.

Rusyada başarıyla devam eden Büyük Oktobr Sosyalist Devriininin Türkiyedeki tesiri de günden güne artıyordu. Türkiye, Sovyet silâhlarının da yardımiyle Milli Kurtuluş hareketimizin sağladığı zafere samimiyetle seviniyordu. Basın, açıktan açığa yegâne kurtuluş yolunun sosyalist devrimle sağlanacağını yazıyordu.

Oktobr Devrimi, ülkemizde işçi hareketini de şiddetle etkilemiştir. Bu sıralarda, İstanbulda işçiler arasında devrimci çıkışların, Anadoluda büyük ölçüde köylü hareketlerinin başladığını görüyoruz. Bu yığın hareketleri Türkiye milli kurtuluş mücadelesinin temelini teşkil ediyordu. Daha 1919 yılının başlangıcında, mahalli kurtuluş çeteleri kurulmağa başlamıştı. Bu çetelere özellikle daha harp zamanında silâhlarıyie ordudan kaçan köylüler giriyordu. İngilizlere karşı Adana Cephesi kuruldu. Tarsus, Mersin, Osmaniyede savaşan bu cepheyi, çeteler kurdu. Sayıca 4 bini geçmiyen bu köylü cephesi, 30 bin kişilik, baştan ayağa kadar silâhlı, İngiliz ve Hint askerlerine karşı savaşta, misli görülmemiş kahramanlıklar gösterdi.

Köylü hareketleri, özellikle Anadolunun düşman istilâsı tehlikesialtında bulunan yerlerinde çok kuvvetliydi. Türk köylü ve işçisinin Antant emperlistlerine karşı savaşı genişledikçe, işçi sınıfının sömürme sistemine karşı mücadelesi de gelişiyordu. Bu, İstanbulda çeşitli sosyalist grupların ve partilerin kurulmasında görülür. 1917 yılı başlarında, İttihat hükümeti, sanayide çalışan işçilerin teknik bilgisini yükseltmek amacıyla İstanbul sanayi işletmelerinden ve bilhassa askeri sanayide çalışanlardan 2 bine yakın genç işçiyi Almanyanın çeşitli sanayi merkezlerindeki fahrikalara göndermişti. Bu işçilerden birçokları Almanyada Spartakistler tarafına geçerek

devrimci hareketlere katıldılar. Almanyada bulunan bu gençler Berlinde bir «Sosyalist grupu» kurdular. Bu grup Marksizm yoluna taraftardı. Grupun basın organı olarak «Kurtuluş» gazetesi çıkıyordu. Fakat bu gazete bir iki sayı çıktıktan sonra, Almanyadaki işçi ögrencilerin memlekete dönmesi başlamıştı. İstanbulda bu grup tekrar çalışmaya başladı. Bu Grupa Marksizme taraftar olan bazı aydınlar da girdiler. Ve «Kurtuluş» dergisi tekrar çıkmaya başladı. Bu, sosyalizmden bahseden aylık ilim ve sanat dergisi idi. Birinci sayısı 1919 yılının 20 Kasımında çıktı. Bu sayıda Ethem Nejat'ın «Proletarya kimdir?» başlıklı bir makalesi vardı. «Kurtuluş» dergisinde ilmi sosyalizm, Rusyada Büyük Oktobr Sosyalist Devrimi hakkında yazılar çıkıyordu. Bu grup, Büyük Oktobr Devriminin rolünü, önemini, tesirini doğru anlıyordu.

Bu grup, propaganda faaliyetinden başka, işçiler arasında da çalışmağa başlamıştı. «Kurtuluş»un beşinci sayısı 1920 yılının Şubat ayında çıktı. Bu sayıda Ethem Nejat'ın «Sermaye», «serseriler», «Terbiye» başlıklı makaleleri vardı. Neticede, bu grupa Ahmet Vehbi ve doktor Nizamneddin Ali gibi opurtünistler girerek, grupun dağılmasına sebep oldular. Bu Gruptan ayrılan Ethem Nejat, Şefik Hüsnü gibi imanlı yoldaşlar, neticede Türkiye Komünist Partisinde çalışmağa devam ettiler. Ömrü uzun sürmeyen bu Grup tarafından 1919 yılında çıkarılan «Kaplan» dergisini zikretmek gerekir. Bu iki dergi de Marksizmi propaganda ediyordu.

1919 yılı sonunda ve 1920 yılı başlangıcında siyasi partiler şeklinde çalışmağa başlıyan şu işçi teşkilâtlarını sayabiliriz:

1. Sosyalist Partisi. (Bu parti ingilizlerin elinde âletti.)
2. Beynelmilel İşçi Birliği Partisi. (Bu partinin üyeleri yalnız Rum işçilerinden ibaretti.)
3. İşçi ve Çiftçi Partisi. (Bu parti, İstanbulda kurulan bütün sosyalist partileri içinde yegâne devrimci Marksist parti idi. Neticede bu partiden İstanbuldaki komünist teşkilâtı doğmuştur. Bu teşkilâtın basın organı aylık «Aydınlık» dergisiydi. Bu dergide Marksizm-Leninizm hakkında makaleler çıkıyordu. Bu dargide faal olarak Sadrettin Celâl, Şefik Hüsnü, Ali Nizami, A. Cevdet, İbrahim Alâeddin yazıyorlardı.)

1919—1920 yıllarında Rusyadan gelen Türk esirleri Anadolu içinde Büyük Oktobr Sosyalist Devriminin canlı propagandacıları olmuşlardı. Bu esirlerden birçokları Türkistanda, Sibiryada ve Kuzey Kafkaslarda Kızılordu saflarında sosyalist devrim uğrunda vuruşmuşlardı. Bu esirler, Anadoluda komünizmı yararına büyük rol oynadılar. Emekçi kitlelerinde yerleşmeye başlıyan şuur, yavaş yavaş ve çeşitli şekillerde siyasi nitelik kazanıyordu. Eskişehir işçilerinin siyasi unsurları ve İstanbulun şuurlu işçileri emperyalizme karşı

başlıyan bu ilk savaşta sınıf kurtuluşu bayrağını yükselttiler. Buna, tabii olarak, Avrupadaki sosyal devrimler, ve Eskişehirde evvelce sosyalist teşkilâtının bulunması yardım ediyordu.

1920 yılının başlarında Ankarada, İstanbulda, Eskişehirde, Bandırmada, Zonguldakta işçi unsurlardan komünist grupları teşekkül etmişti. Eskişehirde «Yeni Dünya» gazetesi çıkıyordu. Bu gazete bolşevik gazetesi sayılıyordu. Bundan başka, Anadoluda «Kurtuluş» gazetesi, Kırşehirde «İşçi» gazetesi yayınlanıyordu. Bu gazeteler, mahalli komünist grupların basın organları ödevini görüyordu. Bu devre, herkesin komünist olmak istediği bir dönüm noktasıydı. Fakat, ne yazık ki, o sıralarda Komünist Partisi belli bir programla mevcut değildi. Bu devreden az sonra, «Yeni dünya» gazetesi Ankaraya getirilmekle, Eskişehir komünist grupu, Ankara komünist grupu ile birleşti. Bu gruplara «Yeşilordu» teşkilâtı ve Büyük Millet Meclisi azası Hazım yoldaş da katıldılar.

Böylece kurulan (Ankara) Türkiye Komünist Partisi, çok az süren açık çalışması süresince, birçok komünist gruplarını etrafında birleştirmeğe muvaffak oldu. Partinin üye sayısı artmaya başladı. Özellikle Ankara teşkilâtı oldukça büyümüştü. Burjuvazi, partiyi dağıtmak amacıyla resmi bir komünist partisi kurdu. Tabii, bu parti, ilân ettiği beyannamesi ve programıyla daha ilk gününden itibaren komünizmle hiçbir iligsi olmadığını ispatlamıştı. Bu partiyi, büyük burjuvazinin temsilcileri kurmuştu. Hakiki komünist partisi, bu sahte komünist partisinden kendini ayırmak için, hükümete bir beyanname vererek, «Türkiye Halk Komünist (İştirakiyun) Partisi» adını almıştı.

Halk Komünist Partisi, olağanüstü karışık bir siyasi durumda çalışmak zorundaydı. Partide Marksizm-Leninizmi iyi anlamış komünistler çok azdı. Bu hal onun faaliyetini çok çetinleştiriyordu. Bundan başka, partiye birçok sınıf-dışı unsurlar da girmişti. Partiye rehberlik eden komünistlerin tecrübesizliği Partinin işlerini daha da güçleştiriyordu. Sivas Kongresinden sonra, 1920 yılı 24 Nisanında Ankarada açılan Büyük Millet Meclisinin mebusları içinde, Kazım Karabekir, Sami, Ferit, Rafet v. s. gibi çok gerici, komünizm aleyhtarı mebuslar vardı. Bu gerici mebuslar Batılı bir politika yürüterek, Mustafa Kemali, Sovyet Rusyadan uzaklaştırmak istiyorlardı.

Bu zorluklara rağmen, parti az zamanda kendi kuvvetine göre çok faydalı işler görmüştü. Partinin basın organı olan «Emek» gazetesinde Marksizm ve sosyalist devrimine ait yazılar yer alıyordu. Ömrü çok az süren bu gazetede, «Sovyet hükümeti nedir?» başlıklı makale, ilk defa ve Türkçe olarak «Enternasyonal» «Emekçiler marşı», «Sosyalist devriminin geleceği», «Emek», «Komünizmin esasları» v. s. gibi yazılar yayınlandı. Bunlardan başka partitarafından Ankarada açık konferanslarda Marksizm-Leninizm hak-

kında birçok dersler verildi Türkiye Halk Komünist Partisi, birkaç ay içinde, Ankarada, Eskişehirde, Sivasta, Zonguldakta, Kayseride, Trabzonda, Samsunda, Kastamonuda ve Konyada mahalli komiteler kurmağa muvaffak olmuştu.

Türkiye Komünist Partisinin Birinci Kongresi

İstanbul ve Ankara komünist teşkilâtlarından başka, Rus Federatif Sovyet Sosyalist Cumhuriyetinde Büyük Oktobr Sosyalist Devriminin daha ilk günlerinden itibaren devrimin kesin zaferi için Kızılordu saflarında savaşmış birçok Türkler de faaliyette idi. Bunlar Rusyada kalmış Türk esirleriydi. Bu esirlerden çoğu Rusyada başlıyan Büyük Oktobr Sosyalist Devriminin niteliğini anlıyarak komünist teşkilâtlarına girmişlerdi. Mustafa Suphi yoldaş, bunlara öncülük ediyordu. Türkistanda, Tataristanda, Kırımda, Mustafa Suphinin idaresi altında çalışan bu Türk komünist teşkilâtları, Türkiyede ki komünist teşkilâtlariyle (gerek İstanbulda ve gerek Anadoluda) bağlar koruyorlardı. 28 Nisan 1920 — Azerbaycan Siovyet Sosyalist Devriminden sonra, Mustafa Suphi ve onun önderlik ettiği geçici Merkez Komitesi de Bakû'ya gelmişti. Ve kongreye hazırlanıyordu.

Türkiye Komünist Partisinin Birinci Kongresi, Bakû şehrinde, 10 Eylül 1920 Cuma günü, saat beşte, Kızılordu Klübünde açılmıştı. Bu konkreye oy hakkıyla 32 ve istişarı oy hakkıyla da 42 delege katılmıştı. Bu delegelerin çoğu İstanbul ve Anadoludaki komünist teşkilâtlarından gelmişti. Kongrenin açılışında Azerbaycan Devrimci Komitesi başkanı Neriman Nerimanof yoldaş ile Harbiye Komiseri Ali-Haydar Karayef yoldaşlar Azerbaycan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti adına; Pavloviç yoldaş Üçüncü Enternasyonal İcra Komitesi adına; İstasova yoldaş da Sovyetler Birliği Komünist Partisi (Bolşevikler) Merkez Komitesi adına Kongreyi selâmladılar.

Kongrenin birinci toplantısı Enternasyonal Marşıyla kapandı.

Kongrenin ikinci toplantısı 11 Eylül 1920-de yapıldı. Temsilciler komisyonunun bildirisinden sonra, Kongreye, Mustafa Suphi, Mehmet Emin, ve başka yoldaş lardan müteşekkil işçi başkanlık divanı seçildi. Kongre Geçisi Merkez Komitesinin faaliyeti hakkında Mustafa Suphi yoldaşın etraflı raporunu dinledi. «Genel durum» hakkında Abit Alimof yoldaş, «Anadolunun durumu» hakkında Cevat, «Sömürgecilik meselesi»ne dair Hilmioğlu Hakkı, «Milletler meselesi» hakkında Nazmi yoldaşların raporlarını dinledi. Ve görüsülen meselelerle ilgili önemli kararlar alındı. Kongrenin dört, beş ve altıncı oturumları, Komünist Partisinin programına hasredilmişti.

Bundan sonraki toplantılarında, Kongre, çeşitli teşkilâtların raporlarını dinledi. «İstanbul teşkilâtı» hakkında Lütfi Nejdet yoldaşın, «İstanbulda komünist ve amele hareketi» hakkında Ethem Nejat yoldaşın konuşmaları dinledi. Ve nihayet, son toplantıda, Türkiye Komünist Partisinin Merkez Komitesi seçildi. Merkez Komitesine Mustafa Suphi, Ethem Nejat, İsmail Hakkı, Mehmet Emin, Hilmioğlu Hakkı vs. yoldaşlar seçildiler.

Türkiye Komünist Partisi — Birinci Kongreden sonra

Türkiye Halk Komünist Partisinin, tecrübesizliğine rağmen, geniş köylü ve işçi kitleleri arasındaki tesiri günden güne artıyordu. Halk arasında, bolşevizm, kurtuluşun sembolü olarak anılıyordu. Bakûda Parti Kongresi ve Mustafa Suphi yoldaşın bu Kongreye önderlik etmesi, iktidarı elinden bırakmak istemiyen Türk burjuvazisini ciddi olarak düşündürmeğe başlamıştı. Komünist hareketinin yayılmasından korkan burjuvazi, Türkiye Halk Komünist Partisi aleyhinde şiddetli takibata başladı. Birçok komünist tutsak edilerek, kapisanelere ve sürgüne gönderildi.

1921 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi hükümetinin durumunu kolaylaştıran önemli olaylar oldu. 1921 yılının 16 Martında, Rusya Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti ile Büyük Millet Meclisi hükümeti arasında, Moskovada, bir dostluk ve kardeşlik andlaşması imzalandı. Moskova Andlaşması Türkiyenin otoritesini artırdı.

Ve sonunda, 1921 yılı 13 Ekiminde, Türkiye Büyük Millet Meclisi ile Transkafkas Federatif Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri arasında Kars şehrinde imzalanan andlaşmayla Türkiyenin siyasi alanda otoritesi daha da yükseldi. Bütün bu başarılar, Türk köylü ve işçilerinin kurtuluşları uğrundaki kahramanca savaşlarının, ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetlerinin Türkiyeye yaptığı kıymetli yardımların neticesinde kazanılmıştı.

Bu durum karşısında, Türk burjuvazisi, Mustafa Suphilere karşı işlediği cinayeti takiben, tutsak edilen komünist rehberlerini serbest bırakmak zorunda kalmıştı.

1921 yılı Kasımı başlarım a Frunze yoldaş Türkiye'ye dostluk ziyareti yaptı. Bu, Ukrayna Sovyet Cumhuriyetinin Türkiye'ye karşı dostluk gösterisi idi. Ankarada çıkan «Hâkimiyeti Milliye», «Yeni Dünya» gazeteleri, yayınlariyle, Türkiye'nin bu güç anında Sovyetlerin kardeşçe yardımından bahsederek aziz misafire hoşgeldeniz diyorlardı. 1922 yılı başlarında hapishaneden çıkan Merkez Komitesi üyeleri Ankaraya dönmeye başladılar. Partinin ilk işi, yeni şartlar altında durumu yeniden gözden geçirmek oldu. Partide yolnız

imanlı komünistler kalmıştı. Avantürist, oportünist ve tesadüfi unsurlar partiden uzaklaşmışlardı. Parti, her şeyden önce, Milli Kurtuluş hareketi ve mevcut hükümet konusunda tutumunu bildirdi. 1922 Martında tekrar faaliyete geçerek hükümete verdiği beyanname ile açık çalışmağa başladı. Partinin basın organı «Yeni Hayat» dergisi haftalık olarak tekrar çıkmağa başladı. «Yeni Hayat»ın ikinci sayısında Merkez Komitesinin bildirisi yayınlanmıştı. Bu beyanname, Komintern'in Şark Meselesi hakkındaki tezlerine istinat ederek yazılmıştı. Burada şu durum belirtilmişti: «Türkiye burjuvazisinin emperyalizme karşı savaşı, objektif olarak devrimci savaştır. Bu savaş, proletaryanın ve Türkiye emekçi kitlelerinin çıkarlarına uygun düşer. Biz halihazırdaki büyük Millet Meclisi hükümetini, emperyalizme karşı mücadelesinde ve Sovyet Rusya hükümetiyle dostluğu devam ettirdikçe; iç politikada işçilerin hayati meselelerinde ve köylünün toprak dâvasında, vergi işlerinde ışlahat yapılacağını vadettikçe desteklemeğe hazırız. Çünkü bunlar emekçi halkın menfaatinedir.»

Parti, çok defalar basın yoluyle, vadedilen ıslahatı beklemeğe razı olduğunu ve bu ıslahatın köylünün haleti ruhiyesini yükselterek, memleketin emperyalizme karşı savunma gücünü artıracağını ve böylece içte ekonomik buhranın önüne geçebileceğini bildirdi. Parti, Meclisteki sol gruplara, emperyalizme karşı bir TEKCEPHE kurulmasını ısrarla, defalarca teklif etmişti. Komünist Partisinin bu teklifini yalnız Meclisteki «Halk zümresi» olumlu yolda ceva plandırdı. Sonradan bu «zümre», «Şarkın sesi» adında gündelik gazeteyi çıkarmaya başladı. O sıralarda Mecliste Rauf bey ve Rafet paşa tarafından idare edilen gericiler grupu, «Halkçıları» bolşeviklikle suçlandırdı. Hükümet bu gazetenin başyazarını hapsetti. Bundan korkan «Halkcılar» açık çalışmadan çekindiler.

Türkiye Halk (İştirakiyun) Komünist Partisi, özellikle, birleştirici Birinci Kongreden sonra, teşkilâtını, işçi ve emeğiyle yaşıyan köylüler arasında kuvvetlendirme faaliyetine girişti. O sıralarda Anadoluda işçi merkezi olarak Zonguldak kömür madenleri, demiryolları, Ankarada fişek ve mermi yapan askeri fabrika vardı. 1921 yılının sonlarında Fransızlar tarafından tahliye edilen Kilikya bölgesinin önemini Merkez Komitesi gözönünde tuttu. Çünkü Anadoluda en çok sanayi ve ziraat işçisinin yatağı Adana havalisiydi. Merkez Komitesi, bu işçi merkezlerine en metin ve imanlı komünistleri göndererek, doğrudan doğruya işçiler arasında teşkilât kurmağa başladı. Bu suretle Mersinde, Adanada, Zonguldakta işçi teşkilâtları meydana getirildiği gibi, Çukorova da Bölge Parti Komitesi kuruldu. Komitenin basın organı «Doğru söz» gazetesiydi. Halk Komünist Partisi bu defa işçi teşkilâtlarına çok önem veriyordu. Böylece, Zonguldakta, Mersinde, Adanada, Kayseride, Ankarada, Sivasta, Amasyadam Sam-

sunda, Trabzonda partinin mahalli komiteleri olağanüstü faaliyete geçtiler. Merkez Komitesi, Parti Nizamnamesini ve Programını hazırlamak için bir komisyon seçti. Ve artık her yerde parti teşkilâtlarının tekrar faaliyete başladıklarını gözönünde tutarak, parti kongresinin çağrılmasına karar verdi.

Haziran-Temmuz aylarında parti ciddi surette kongre hazırlığı ile meşgul oldu.

Türkiye Komünist Partisinin İkinci (Ankara) Kongresi

Kongre, 1922 yılının 15 Ağustosunda, saat yırmide gizli olarak Ankarada açıldı. Kongreye oy hakkıyla 28 delege katıldı. Kongrede teşkilâtın üçte ikiçi temsil ediliyordu. İstanbul ve Doğu vilâyetlerindeki komünist teşkilâtları delegelerinin Ankaraya gelmelerine izin verilmemişti.

Kongrenin toplantıları geceleri yapıhyordu. Kongre beş gece devam etti. Birinci toplantıda, Kongre, Salih Hacıoğlu yoldaşın kısa bir konuşmasiyle açıldı. Temsilciler komisyonunun reporu dinlenildi. Ruzname kabul olundu. Kongreyi, Komintern İcra Komitesi adına Jkaadul yoldaş, Sovyetler Birliği Komünist Partisi Merkez Komitesi adına Zorin yoldaş selâmladılar. İkinci toplantı, Merkez Komitesinin faaliyeti hakkında Salih Hacıoğlu yoldaşın raporunu dinledi. İç durum, toprak meselesi, işçi hareketinin kurulması, ve partinin taktiği meseleleri hakkında kararlar alındı. Üçüncü toplantı, taşkilât meselelerini gözden geçirdi. Parti Nizamnamesi ve Programı görüşülüp kabul edildi. Kongre, Mustafa Kemal gericilere karşı mücadeleye devam ettiği takdirde, kendisine yardım edileceğini bildirdi. Kongre, Ankara hükümeti içinde gerici unsurların baş kaldırdığını ve milli kurtuluşa ihanet temayülü gösterdiklerini belirtti. İşçi ve köylü sınıflarını bununla kesin mücadeleye çağırdı. İşçi meselesinde, işçilerin hayat şartları için yaptığı mücadelede haklı olduklarını, bu hususta onların menfaatini savunacağını bildirdi. Amele ve hükümet memurları arasında işçi birlikleri teşkil edilmesi gerektiğini ve bunun Partinin en önemli işi olduğunu onayladı.

Köylü meselesinde; Kongre, ziraat ve toprak işleri hakkında bir program hazırladı. Vergi meselesinde bilhassa âşarsın kaldırılması gerektiğini kabul etti.

Kongre, köylüler arasında teşekkül eden siyasi grupları bir araya toplıyarak, Komünist Partisinin önderliği altında bir köylü partisinin kurulması gerektiğini bir daha belirtti. Basın meselesi ile ilgili olarak, Kongre, bir işçi gazetesi projesi hazırladı. Ve bu projenin gerek merkezde, gerek se mahalli teşkilâtlarda parti basını için mecburi bir örnek olmasını kabul etti. İşçi ve köylü hareketine ve

teşkilât meselelerine ait popüler broşürlerin basılıp yayınlanması lüzumunu özel olarak belirtti.

Kongre, Partinin gençler arasında çalışmalarına dair genel bir plânhazırladı. Mahalli teşkilâtlara, partinin burjuva unsurlarından temizlenmesi için talimat verdi.

Kongrenin bütün toplantıları sınıfı şiarlar altında geçmiştir. Son toplantıda, Türkiye Komünist Partisinin Merkez Komitesine Salih Hacıoğlu, Nazım, Ahmet Hilmi, Affan Hikmet, Edip, Mehmet Ali, Ata Çelebi, Behram Lütfi, Ruşen Eşref ve başkaları olmak üzere 13 üye ve üç aday üye seçildi.

Kongreden sonra, partinin işleri hızla ve yeni şartlarda gelişmeğe başladı. Merkez Komitesi üyeleri derhal Kongrenin kararlarını hayata geçirmek ve kitle arasında yaymak için gereken bölgelere gönderildiler.

Merkezde yalnız idare keyeti kaldı. İdare keyeti, kısa zamanda, Kongrenin ele aldığı ve kararlaştırdığı meselelere dair dört popüler broşür basıp yayınladı.

Kongreden sonra, partinin önemli işleri arasında, Mersinde tertip edilen Çukorova işçileri genel konferansı ve «Kilikye Genel İşçiler Birliği»nin kurulması yer alır. O sıralarda Adana havalisi, ülkemizin sanayi ve ziraat merkezi olarak büyük bir önemi haizdi. Kilikyada irili-ufaklı 15-e yakın mensucat, yağ, sabun ve pamuk temizliyen fabrikalar vardı. Bundan başka, üç-beş buharlı değirmen, Mersin limanı, Mersin-Adana-Osmaniye demiryolları da bu bölgede bulunuyordu. Bir de, ayrıca, sonbaharda Adana havalisine pamuk toplamak için çok miktarda ziraat işçileri geliyordu. Böylece bu havali Anadolunun o sıralarda en işlek işçi merkeziydi. Dolayısiyle, Parti Merkez Komitesi burada «Çukorova Genel İşçiler Birliği»ne büyük önem veriyordu.

Merkez Komitesi, bu birliğin kurulması için Kilikya işçiler konferansının çağrılmasına karar vererek, Adana Parti Bölge Komitesine talimat vermişti.

Bu konferansın teşkilâtı için, Merkez Komitesi, Affan Hikmet yoldaşı görevlendirdi. Bir ay süren hazırlıktan sonra, 1922 yılının 5 Ekiminde Mersin şehrinde gizli olarak Kilikya (Çukorova) İşçileri Genel Konferansı açıldı.

Bu konferansa, doğrudan doğruya Mersin, Adana, rsus, Os-Ta maniye şehirlerindeki fabrikalar, demiryolu, Mersin limanı işçi yığınlarından seçilen 42 delege tam oy hakkıyla katıldı.

Konferans, Mersin şehrinde Ata Çelebi yoldaşın evinde toplandı. Polisin takibatından gizlenmek için konferans geceleri toplandı. Üç gece devam eden Konferans, uzun müzakerelerden sonra önemli kararlar aldı. Bu kararlarda, Türkiye işçi sınıfının emperyalizme karşı savaştaki rolü gösterilerek, hükümete ihtar ediliyordu: İşçi

sınıfı şimdiye kadar hükümetin iç ve dış politikasını desteklemekten geri durmadı. Fakat hükümet vaadettiği yenilikleri geri atma politikasına devam ederse, işçi sınıfı böyle bir hükümeti desteklemekten vazgeçecektir. İşçi sınıfı kendisine öteki sınıflarla eşit siyasi haklar verilmesinde kesinlikle ısrar eder. Hükümetten, proleter bayramlarının — «Bir Mayıs» ve «Yedi Oktobr»un — tanınmasını ve sekiz saatlik işgününün kabul edilmesini ister.

İşçi birliklerinin kanunla tanınmasını, emek hakkı muhafaza edilmek üzere işçilere iki haftalık mezuniyet verilmesini, işçilerin her türlü kazalara karşı sigorta edilmesini, ortak iş sözleşmesinin bağlanmasını ister.

Konferans, teşkilât meselesinde Çukorova Genel İşçiler Birliği'nin kurulmasına karar vererek bir Merkez Bürosu seçti. Ve Birliğin komünist Profenternasyonale katılmasını kabul etti.

Bu Konferans, Anadolu işçi hareketinde önemli bir yer tutmuştur. Ve ilk defa olarak işçi teşkilâtı açık ve haklı isteklerle ortaya çıkmıştır. Ve yine ilk defa olarak, çeşitli işçi gruplarını bir teşkilâtta birleştirmek mümkün olmuştur. Bundan sonra Çukorovada işçi hareketi hızla gelişmeğe başlamıştır. Fakat arada çok geçmeden, Türk burjuvezisi gelişen işçi hareketini boğmak için yeniden harekete geçmiştir. Komünistlere karşı baskı fırtınası gericilerin bayrağı olmuştur.

Ülkede hüküm süren terörle ilgili olarak, Türkiye Komünist Partisi, hükümeti protesto amacıyle aşağıdaki beyannameyi yayınlamıştır:

«Burjuva efendiler!

Sizlere, Avrupa emperyalizmine karşı bu büyük zaferi kazandıran, Türkiyenin fakir köylüleri ve işçileridir. Sizlere bugüne kadar ekmek, para, silâh sıkıntısı çektirmiyen, sizleri memleketin efendisi yapan. milli hükümetin dağılmadan yaşamasını temin eden Türkiyenin işçi ve köylüleridir. Siz bu hükümet sandalyesine işçi ve köylüleri merdiven yaparak çıktınız. Avrupa emperyalizmine karşı Kuvvayı Milliye ile başlıyan üç yıllık milli kurtuluş savaşımızda, işçi ve köylü yığınlarından daha çok fedakârlık yapan bir sınıf yoktu. İşçi ve köylüler, kendi malını, evlâdını, canını bu yolda feda etmekten çekinmediler.

Türkiye işçi ve faikr köylülerinin müdafaacısı olarak kurulan «Türkiye Halk Komünist Partisi» ve onun albayrağı altında toplanan bütün komünist amele ve köylüler de halkın bu savaşından ayrılmadılar. Hükümete iç ve askeri politikasında daima yardımcı kaldılar, hattâ dünya emekçi kuvvetlerinin yardımını bile celbetmeğe çalıştılar. Muhtekirleriniz tarafından soyulmalarına, jandarmalarınız tarafından ezilmelerine rağmen, dahili politikada da cesur ve metin olmağa, Milli Kurtuluş Savaşı müddetince kendi sınıfî haklarını istemek ve savunmak için hiçbir fiili harekette bulunmamağa çalıştılar.

Kısacası, istediğiniz efendiliği size verdiler. Vaatlerinize inanarak, hukuk ve hürriyetlerini vereceğinizi sabırsızlıkla beklediker. Siz de bol bol parlak vaatlerle işçi ve köylüleri aldatmağa çalışmakta kusur etmediniz efendiler. Bir zamanlar hepinizin, bir resmi komünist fırkası bile kurarak, kalpaklarınıza tepelik geçirdiğiniz de henüz gözümüzün önünde canlı bir hatıradır. Ve bütün gazetelerinizin Anadoluda basın hürriyeti, içtimai hürriyet ve düşünce hürriyeti mevcut olduğu yolundaki sözleri henüz kulaklarınızda çınlamaktadır.

İşçi ve köylülerin omuzları üzerinde kurduğunuz tahtlarınıza sağlamca yerleşmek imkânını bulur bulmaz, zaferden sonra yapmayı vaadettiğiniz yenilikleri istiyecek kimseleri susturmak istediniz.

Evet, biz işçi ve köylüler, bunların sebeplerini biliriz. Fakat emin olunuz ki biz Türk komünistleri susmıyacağız, maskelerinizi daima alaşağı edeceğiz. Bu haksız, zalimane hücum ve saldirilarınızı şiddet ve nefretle protesto ederiz. Türkiye halkı tam bir bağımsızlığa ve insan gibi yaşamaya başlayıncaya kadar, mücadelemize devam edeceğiz.

Yaşasın işçi ve köylü sınıflarının kurtarıcı mefkûtesi!

Yaşasın Komünist Partisi!

Türkiyede yeni grev hareketleri

(Dergimizin Mart—Nisan sayısında yayınlanan «Sendika hareketinde gelişmeler» başlıklı yazının devamıdır.)

Hükümetin artan baskısı

Hükümetin ATAŞ grevini durdurması, Kıbrıs anlaşmazlığı yüzünden memlekette estirilen yarı harp havası içinde genişlemeye başlamış olan grev hareketine bir durgunluk getirdi. Bu ortamda ve bu hava içinde, 1964 yılının Mart ayında, Maden-İş Sendikası, Amerikan sermayesiyle kurulmuş olan Kartaldaki Singer fabrikasında grev ilân etti. 280 işçi ve memurun katıldığı bu grev üzerine Türk-İş Başkanı Demirsoy ve Maden-İş Sendikası Başkanı Kemal Türkler grevcileri takviye konuşmaları yapmak için fabrikaya geldikleri zaman Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından tevkif ettirildiler. Jandarmanın baskısını protesto etmek için fabrika önüne toplanan işçileri de Sıkıyönetim Komutanlığı kuvvet kullanarak dağıttı.

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlıgı, Bozkurt Mensucat Fabrikasının 1100 işçisi tarafından idare edilen grevi de aynı şekilde baskı ile durdurmaya çalışmıştı.

Grev ve Toplu Sözleşme Kanunu çıktıktan sonra kurulan Bank-İş Sendikası, 11 bin üyesi adına, Türkiyenin en büyük bankası ve mali tekeli olan İş Bankası idarecileriyle toplu sözleşme konuşmalarına başladı. Bank-İş Sendikası banka idarecilerinin direnişi karşısında 6 Mayısta greve başlama kararı verdi. Bu karar üzerine Bank-İş ile İş Bankası arasında aracılık yapma rolünü üzerine alan Türk-İş, her iki tarafın da tavizleriyle anlaşmazlığı çözdü. Ve grevi önledi. Böyle bir sonucun alınmasında bir yandan Bank-İş idarecilerinin tecrübesizliği, öte yandan da Türk-İş idarecilerinin (çalışanlarla çalıştıranların işbirliği ve ortak menfaati) anlayışı büyük etki yapmıştır.

8 Temmuz 1964 günü Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığının Batman Rafinerisinde Batman Petrol İşçileri Sendikası tarafından grev ilân edildi. Greve rafineride çalışan 1200 işçinin hepsi katıldı. On gün süren grev memlekette büyük ilgi uyandırdı. Yabancı petrol şirketleri fırsattan istifadeye kalktılar. Grevi kırmak için hemen bu bölgeye petrol sörmeye başladılar. Batman grevi Senatoya da aksetti. Türkiye İşçi Partisi senatörü, 15 Temmuzda yaptığı konuş-

mada, grevcilerin bu mütevazı isteklerinin hemen kabul edilmesini istedi.

Türk-İş dahil, sendikalarca desteklenen grevciler halk tarafından büyük sevgi gördü. Batman halkı her türlü yardımı yapmaya hazır olduğunu gösterdi. Bakkallar grevcilere kredi ile satışa başladılar Birçok esnaf, vitrinlerine «Grevcilerden yanayız»diyen levhalar astılar. Bakkal Mehmet Ortaboy'un açtığı grevcilere yardım kampanyasına bir tek şahıs 50 bin lira verdi. Kisa zamanda bu kampanya ile 500 bin lira toplandı.

Bu geniş destek sayesinde, Batman greviyle, 10—12 lira alan işçilerin ücretlerinin 15 liraya çıkarılması, 15 liradan fazla alanların ücretlerine üçer lira zam yapılması ve diğer bazı sosyal haklar sağlandı.

Bu başarıdan sonra Adanada un fabrikası işçileri, Gaziantepte tekstil işçileri, Malatyada mezbaha işçileri, Bahkesirde kiremittuğla işçileri başarılı grevler yaptılar ve bir kısım isteklerini kabul ettirdiler.

Bu grevler içinde 56 gün süren Gaziantep tekstil işçileri grevi çeşitli yönlerden baskıyla karşılaştı.

Adanada grev yapan 6 bin tekstil işçisi, Boasa, Güney Sanayii, Pektaş, Özkarabucak fabrikaları idarecilerine isteklerini kolay kabul ettirdiler. Bu grev Türkiyede 70 bin tekstil işçisini temsil eden Teksif (Türkiye Tekstil İşçileri Federasyonu) tarafından, merkezi Londrada bulunan Milletlerarası Giyim ve Tekstil İşçileri Federasyonuna, Türk-İş tarafından da merkezi Brükselde bulunan Milletlerararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonuna (I. C. F. T. U) bildirildi. Ve bu teşkilâtların desteği istendi. Polis baskısına rağmen, grev işçilerin istekleri kabul edilerek sona erdi.

İstanbul, Ankara ve İzmirde Sıkıyönetim Komutanlıkları, kanuni yetkileri olmadığı halde, grevlerin yapılmasını yadaklamaya çalışıyorlardı. Bu yüzden grev yapmaya hazırlanan sendikalar sıkıyönetimin kalkmasını bekliyorlardı.

14 ay süren sıkıyönetim kalkar kalkmaz, Basın-İş Sendikası 22 Temmuzda Ankarada Başbakanlık Devlet Matbaasında greve başladı. Grevlerini bir gösteri yürüyüşüyle ilân eden basın işçileri bütün sendikalar ve halk tarafından büyük bir destek gördü. Fakat hükümet grevcilere karşı çeşitli baskılara girişti. Sonunda da, Kıbrısa yaptığı 8—9 Ağustos hava baskınlarının yarattığı havayı bahane ederek grevi durdurdu.

Türk-İş'in sosyal-şovinist kararı grevlere engel olamadı

Bu arada Deniz Taşıtmacılığı İşçileri Sendikası 2150 işçi adına 13 Ağustosta grev yapılacağını açıkladı. Fakat Bakanlar Kurulu,

daha grev başlamadan, onu bir ay geri bırakmak kararını aldığını bildirdi. Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (Türk-İş) bu kritik durumda hükümeti müşkül duruma düşürmemek için grevlerin durdurulmasını istedi ve bir «çalışma barışı» ilân etti. Türk-İş'in bu kararı Çalışma Bakanı ve Başbakan yardımcısının demeçleriyle büyük bir vatanseverlik olarak gösterildi. 12 sendika, Türk-İş'in bu çağrışına uyarak, yaptıkları grevleri durdurdular. Maden-İş Sendikasına bağlı sendikalarla diğer bazı sendikalar ise bu karara karara uymıyarak grevlerine devam ettiler.

Hükümetin Deniz Taşıtmacılığı İşçileri Sendikasının yapacağı grevi bir ay için durdurmasına ve Türk-İş'in «barış çağrısı»na rağmen, İzmit'teki Amerikan Good Year Lâstik Fabrikasında 400 işçi grev ilân etti. Good Year grevi sırasında Lâstik-İş Sendikası Başkanı Rıza Kuasın teşebbüsü üzerine grevcileri desteklemek için bir sessizı yürüyüş yapıldı. Kanunlarla işçilere tanınmış olan hiçbir hakkı kabul etmemekle isim yapmış olan bu Amerikan işyerine karşı tertiplenen sessiz yürüyüşe, Adapazarı, İzmit, Bolu gibi bütün civar illerdeki sendika temsilcileri katıldılar. «Grev işçinin üniversitesidir» şiarı altında geçen toplantıda bir konuşma yapan Riza Kuas grevin amcını şöyle belirtti: «Yabancı içverenler yurdumuzda 18-nci asır sömürgecileri gibi hareket ediyorlar. İsteklerimizi kabul ettirinceye kadar sömürgecilere karşı direnme hakkımızı kullanacağız!»

Bu yazı yazıldığı sırada, ikinci ayına girmiş bulunan Good Year grevine karşı polis baskısı arttı. Patron, işlenmiş malları kamyonlara doldurup pazara sürme teşebbüsüne geçti. Bunu önlemek için 150 işçi kamyonların önüne yatarak yolu kestiler. İşverenden para aldığı meydana çıkan il Jandarma Komutanı Albay Basri Orhan jandarmalara süngü taktırarak işçilerin üzerinde saldırttı, ve 14 grevci hakkında zabıtaya mukavemet iddiası ile kovuşturma açtırdı.

Büyük şehirlerde 27—28 Ağustosta başlayıp günlerce süren Amerika ve Nato aleyhtarı gösteriler Türkiyede elverişli bir hava yarattı. Çalışma Bakanlığının kontrolü dışında olan Nato işyerleri işçileri, uzun zamandan beri yapılan toph sözleşme görüşmelerinin sürüp gitmesini önlemek için grev hazırlıklarına başladılar. 2500 işçinin başlıyacağı greve hazırlık olmak üzere, İstanbul-Kuzguncuk Nato Soğuk Hava Deposunda çalışan işçiler bir ihtar grevine başladılar.

Hükümetin Kıbrıs politikasını bahane çıkacak büyük grevleri «milli menfaatlere aykırı» diye önleme tehdidi devam eder jve bu tutum Türk-İş tarafından desteklenirken, 13 Ağusosta yapılacak grevleri hükümet tarafından durdurulan Deniz Taşıtmacılığı İşçileri Sendikası 23 Eylülde yeniden greve başlıyacağını ilân etti. Bunun üzerine, sendikanın bağlı bulunduğu Ulaş-İş Federasyonu harekete geçti. Bu defa Deniz Bank'ın bütün işletmelerinde çalışan 7500 işçi adına, Ulaş-İş Federasyonu, Deniz Taşıtmacılığı İşçileri Sendi-

kasının bu grev kararını benimsedi. Federasyonun, asgari ücretlerin 450 liraya çıkarılması, fazla mesainin % 50 zamla ödenmesi gibi istekleri kabul edilinceye kadar grevin devam edeceğini kesin olarak açıklaması üzerine, hükümet araçılık rolünü kendi üzerine aldı. Ve grevin başlıyacağı günün gecesinde işçi istekleri kabul edildi. Deniz işçilerinin grevler direnme kararını bütün sendikalar desteklemiş, yalnız Türk-İş desteklememişti. Sebep olarak da, deniz işçilerinin isteklerini haksız buluğunu ileri sürüyordu.

Sosyal-şovinist karar değişiyor

İrili ufaklı birçok işyerinde, özellikle Maden-iş Sendikasına bağlı işkolunda grevlerin polis ve jandarma baskısına rağmen devam etmesi üzerine, sendikalar arasında, Türk-İş'in «çalışma barışı» ilân etmekle patronları koruduğu kanısı ayılmaya başladı. Bunun üzerine, Türk-İş 19 Eylül tarihinde grevlerin durdurulması hakkındaki kararını değiştirdiğini ilân etti. Ve hükümetin durdurduğu, Türk-İş'in de bu durdurma kararını desteklediği Basın-İş'in Başbakanlık Basımevindeki grevinin eniden başlatılmasına taraftar olduğunu açıkladı. ürk- ş aynı zamanda durdurmaya muvaffak olamadığı Good Year grevini artık destekliyeceğini ve bunu, bağlı olduğu Milletlerarası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonuna (I. C. F. T. U) bildireceğini ilân etti.

Grev düşmanlarının telâşı

Grev hareketinin hızla geliştiğini ve ilerde daha da gelişeceğini gören grev düşmanı gericiler daha şimdiden grevleri önliyecek tedbirler istemeye başladılar. Adalet Partisi sözcüleri, 1965 genel seçimlerine hazırlık olarak yaptıkları ilk kongrelerinde, grevlerin memleket ekonomisini çıkmaza sokacağını söylüyorlar. Sanayiciler de zam isteklerinin kendilerini müşkül duruma düşürdüğünü iddia ediyorlar. 19 Eylül tarihinde Ankara Sanayi Odası Başkanı Orhan şık, yapılan toplu sözleşmelerde yalnız zamların ele alındığını, verimin artırılması için hiçbir tedbir bulunmadığını söyledi. Bunun korkunç bir enflâsyon doğuracağını ileri sürerek önlenmesini istedi.

Grev hakkına açıktan açığa karşı çıkamıyanlar da şöyle diyorlar: Meselâ 18 Eylül 1964 tarihli Ulus gazetesinde Faik Suad: «Biz grev silâhının olur olmaz bahanelerle kullanılmamasını istiyoruz. İşverenin imkânları ile sendikanın isteklerini bağdaştıracak bir otoriter kurulun vaz'edeceği formül tarafları bağlayıcı bir müeyyide değeri taşısın». diyor.

22 Eylül tarihli Dünya gazetesinde ise, Hayri Alpar şöyle yazıyor: «Kıbrıs meselesi ve dış politikadaki çatışmalar yüzünden peri-

şan hale düşen ekonomik durumumuz, arka arkaya ilân edilen grev kararlarından sonra daha da kötüye gidecek demektir... Bugün o hale gelmiştir ki grevler, kördöğüşü içinde, kimin haklı, kimin haksız olduğunu bile anlamak mümkün değil. Taraflar sanki bir düşmanmış gibi birbirlerine yan bakarak karşı karşıya geliyorlar... Hükümet ve taraflar uyanarak bu tehlikeli gidişi önleyici tedbirler alabilecekler mi?»

25 Eylül tarihli Cumhuriyet gazetesinde Kudret Sener de şu teklifi yapıyor: «Grevlerin faydaları yanında mahzurlar da olduğu hepimizin malûmudur. Bu mahzuru önlemek için Porto-Riko'lu iktisatçı Alberto Marten'in plânını uygulamalı, işçileri de işletmelerin yönetimine iştirak ettirmeliyiz... Böylece onları hem işçi hem patron yapma yolu açılmış olur.»

Türkiyede yeni bir şey olmıyan bu grev düşmanlığına karşı işçiler gerekli cevabı veriyorlar. Bu cevapların en iyisi, birbiri arkasına ilân edilen küçüklü büyüklü sendikaların grev kararlarıdır; özellikle Devlet Demiryolları İşçi Sendikaları Federasyonunun 24 Eylülde açıklanan grev kararıdır. Bu karara göre, 50 bin Devlet Demiryolu işçisinin istekleri kabul edilmezse, grev başlıyacaktır. Bu grev kararı duyulur duyulmaz, Türkiyede bütün sendikalar birbiri arkasına grevi destekliyeceklerini açıkladılar. Türk-İş de bu grevi destekliyeceğini, aynı zamanda Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonunun (I. C. F. T. U) desteğini de sağlamak için gayret sarfedeceğin bildirdi. Ayrıca bu grevin Türkiye Devlet Demiryolları İşçi Sendikaları Federasyonunun üyesi buluduğu Uluslararası Uluştırma İşçileri Federasyonu tarafından da desteklineceği açıklandı.

Sendika teşkilâtlarının siyasi tutumları

1. Türk-İş:

Türk-İş yöneticileri esas olarak Halk Partisi hükümetlerinin siyasetini izler. Zaten Konfederasyon Genel Başkanı Demirsoy ile Genel Sekreteri Halil Tunç, sendika hereketine Halk Partisinin üyeleri olarak girmişlerdir. Bunlar, reformist görüşü, işçi-patron menfaat birliğini propaganda ederek sendika hareketini Halk Partisi hükümetlerinin eli altında tutmaya uğraşırlar. Zaten Türk-İş'in başına da Menderes hükümeti devrildikten sonra getirilmişlerdir. Diğer burjuva partileri de Türk-İş'in başına kendi adamlarını geçirmek için sürekli bir mücadele yürütmektedirler. Türk-İş yöneticileri, işçi hareketinin, yurdun bağımsızlık hareketi haline yükselmesini önlemeğe çalışırlar. Bu arada, sendikaların, sınıf şuurunu geliştirmede bir araç olmamasına dikkat etmek şartıyla, işçinin iktisadi durumunu kısmen düzeltecek sosyal reform ve istekleri desteklerler.

Türk-İş yöneticilerinin bu siyasetlerini aşağıdaki örnekler iyice açıklar:

Bir yandan, hükümetin isteği üzerine Ankarada anti-komünist miting tertiplerler. Ereğli'de Amerikan Morrison şirketine karşı işçilerin protesto mitingini, Mersinde Amerikan-İngiliz sermayesinin sahip olduğu ATAŞ rafineri işçilerinin grevini desteklemezler; hükümetin .Ortak Pazara girme isteğini ve Kıbrıs politikasını desteklerler. Öte yandan, genel olarak, işçilerin sosyal ve iktisadi isteklerini savunmada hareket birliği yaparlar. Gene bunlar, uluslararası işçi dayanişması konusunda bazı ülkelerdeki grevleri desteklerken, Kıbrısta Rum ve Türk işçilerini birbirlerine karşı koymağa çalışırlar. Bu tutum Türk-İş yöneticilerinin sösyal-şoven duygularını açıkamaktadır.

2. Türk-İş'e üye olan bazı sendika ve federasyonlar:

Bunlar, Türk-İş'in genel olarak reformist hareketini doğru bulurlar. Yalnız, ondan, bu politikayı uygulamada ayrıldıkları noktalar vardır. Başlıcası, Türk-İş'in, sendikaların bağımsızlık prensipini yanlış anladığı inancındadırlar. Bu arada, Türkiye İşçi Partisine karşı gelinmesini doğru bulmazlar. Bu gibi sendika ve federasyonlar TİP'nin desteklenmesini savunurlar. Ayrıca bunlar, Türk-İş yöneticilerinin, işçi-patron menfaatlerinin her zaman uzlaşabileceği görüşüne katılmamakta, Türk-İş yöneticilerinin lokavtın kanuni bir hak olması gerek tiği görüşüne kesin olarak karşı gelmektedirler. Ankara antik-komünist mitingi, Ereğli mitingi, ATAŞ grevi konularında da. Türk-İş yöneticilerinin tam tersi olan bir görüşü savunmuşlardır.

3. Aslında Türk-İş'e üye olmakla beraber, onunla bağlarını gevşetmiş olan sendika, birlik ve federasyonlar:

Bu grupta olanlar, Türk-İş yöneticilerinin reformist siyasetine kesin olarak karşıdırlar. Türk-İş yöneticilerini, hükümetin ve patronarın adamı olarak görürler ve onları, yabancı tekellere karşı mücadele etmemekle itham ederler. Bunların başında Güney İlleri Sendikalar Birliği gelmektedir.

Bu gruptaki sendikalarla Türk-İş yneticileri arasında lokavt konusunda çetin bir çatışma olmuştu. Anayasaya bir hak olarak geçmesi ölenen lokavtın Uluslararası Hür Sendikalar Konfederasyonunun tavsiyesiyle Toplu Sözleşme ve Grev Kanununa bir hak olarak konmasına Türk-İş karşı gelmemişti. Bu gruptaki sendikalar işte bu yüzden Türk-İş'i şidedtle tenkit etmişti. Türkiye İşçi Parisi ile ilgili konularda ise, dahae başlangıçtan beri aralarında kesin görüş ayrılıkları vardır?

4. Türk-İş dışında olan sendikalar:

Bunların bir kısmı sadece iktisadî mücadelelere katılırlar. Açık siyasi tutumları belli değildir. Diğer bir kısmı ise, Türk-İş'in siyes tutumunu beğenmemekte, ona katılmamaktadır. Bu ikinci kısımda olup, tek başlarına davranaların sık sık keskin mücadeleleri görülmektedir. Bu mücadeleler bazan yalnızca iktisadi (İstanbul Bozkurt Mensucat Fabrikası işçilerinin grevi gibi) olmakta, bazan da siyasi (ATAŞ grevinin anti-emperyalist karakteri açıktır) bir önem kazanmaktadır.

Bazı sonuçlar

Bütün bunlardan sonra, Türkiyedeki sendika hareketinin özelliğ şöyle özetlenebilir:

Hızla artan bir teşkilâtlanma, sendikalarda yığın halinde toplanma ve istekler yolunda ardı arkası kesilmiyen irili ufaklı çıkışlar yapma. Bunun yanında belirli bir siyasi hareketin gelişmesi.

Sendika hareketindeki gelişmede çeşitli siyasi, iktisadi ve toplumsal sebepler vardır. Bunların yanında, son zamanlarda bir sıçrama halini alan bu gelişmede, Türkiye İşçi Partisinin, işçi sınıfının demokratik yolla iktidara gelme görüşünü programına alması ve bunu bütün gücüyle yaymasının büyük bir rolü vardır. Bu görüş, sendika hareketini popülârize etmeğe çk yardım etmektedir.

Hükümetin grevleri durdurması ve Türk-İş'in bunu desteklemesi üzerine, Türkiye İşçi Partisi bir bildiri yayınlıyarak, grevcilerin Anayasa haklarını kullanmakla demokratik gelişmemizde kendi paylarına düşeni yaptıklarını belirtti ve şöyle dedi: «İnsanca yaşamaya elverişli bir ücret almak için yapılan bu grevler, aynı zamanda Türkiyede demokrasiyi, sosyal adaleti kurmak için yürütülmekte olan mücadelenin ayrılmaz birer parçasıdır. Grevcileri bu mücadelelerinde Türkiye İşçi Partisi sonuna kadar desteklemektedir.»

Grevlerin girdiği yeni dönemin özelliğ ne sendikacıların dikkatini çeken Türkiye Komünist Partisi, çeşitli aralarla, bu dönemde grev hareketinin başarıya ulaşabilmesi için sendikalarda hareket birliğinin her zamandan daha büyyk bir önem kazandığı fikrini savunuyor ve şunları belirtiyordu: «Toprak ağalarına, yabancılara aracılık eden büyük sermayecilere karşı girişilen bu grevler, Türkiyenin mutlu geleceğini hazırlamaktadır. Türk komünistleri bu örneklere Türkiyede büyük bir grev savaşının yalnızca ön habercileri gözüyle bakmaktaırlar. Yakında milletlerarası işçi hareketinin dikkatini üzerine çekecek ölçüde büyük grevlerin olması için Türkiyede şartlar olgunlaşmıştır. Gelişen işçi hareketleri, Tükiye hakkında ümitsiz olanları şaşırtacak yöndedir.»

İÇİNDEKİLER

L. Longo:

İtalyan Komünist Partisi ve dünya komünist hareketinin meseleleri 565

J. Duclos:

Gerçek demokrasi uğrunda savaş 579

B. H. Ali:

Cezayir devrimi ve 1964 yılında Cezayirli bir devrimci olmanın anlamı 588

G. Adhikari:

Hindistanda kapitalist olmıyan gelişme yolu ve milli demokrasi devleti meselesi 600

I. ENTERNASYONALİN YÜZÜNCÜ YILDÖNÜMÜ

Milletlerarası ilmi toplantı 613

BASKIYA VE DEMOKRATLARIN KOVUŞTURULMASINA KARŞI

Güney-Rodezyada iki yönlü baskı 639

Batı Almanyada komünistlere ve demokratlara karşı yürütülen baskı ve terör kampanyası 642

ÖZEL SAYFALARIMIZ

Türk halkına 645

Bildiri 646

Acı ve ağır bir kayıp 648

Affan Hikmet — Türkiye Komünist Partisinin kurucularından 651

Türkiye Komünist Partisi Milli Kurtuluş Savaşı yıllarında . 654

Türkiyede grev hareketleri 666

İngilizcesi:

Central Books Ltd., 37 Grays İnn Road. London, W. C. 1.

İtalyancası:

Libreria Rinascita. Via delle Botteghe. Oscure 2. Roma

Almancası:

«GLOBUS»-Vertrieb ausländischer Zeitschriften, Wien XX, Höchstädtplatz 3

Yunancası (Kıbrıs'ta):

Laikon Praktorion, Tricoupi Street, 53 r, Nicosia

Rusçası:

Stredisko pro rozsirovani tisku, Praha 6, Thákurova 3

Fransızcası:

Societe d'Edition et d'Enformation 9, Boulevard des İtaliens Paris (2e)

İspanyolcası:

Ediciones Pueblos Unidos Casilla Correo 589, Montevideo

Japoncası:

Nauka Ltd., 2, Kanad-Zinbocho 2-chome, Chiyoda-ku, Tokyo

İsveç dilinde:

Arbetarkultur, Söderarmsvagen 36, Johanneshov 6, Stockholm

Bulgarcası:

Raznoiznos, 1, Rue Tzar Assen, Sofia

Türkçesi:

«YENİ ÇAĞ» — Stredisko pro rozsirovani tisku, Praha 6, Thákurova 3

Fiyatı 1 lira